

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΕ'.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1952

ΑΡΙΘ. 125

ΕΜΠΡΟΣ ΣΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΚΡΙΣΙ

Μεγάλη συζήτησις εἶχε γίνει τελευταία στὸν Τύπο, σχετικὰ μὲ τὴν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος καὶ γενικώτερα μὲ τὴν ἠθικὴ κρίσι. Εἶναι ἓνα θέμα πού συγκινεῖ ὄλους μας, γιατί ἀναφέρεται σὲ ἓνα ἐσωτερικὸ δράμα πού ζοῦμε ὅλοι μαζί. Παιδὲς λίγο, παιδὲς πολὺ, ἀκόμα καὶ ὁ πιὸ πεπωρωμένος, αἰσθάνεται μέσα του τὴν ἀνάγκη νὰ βρεθῆ μέσα σὲ μιὰ καθαρώτερη ἀτμόσφαιρα, νὰ ἀντικρῶσιν καλύτερους καὶ ἀνώτερους ἠθικὰ ἀνθρώπους, νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος κάτι καλύτερο ἀπὸ ὅ,τι εἶναι. Γι' αὐτὸ ἦταν πολὺ ἀξιέπαινος μιὰ πρωτοβουλία, πού εἶχαν οἱ ἀρμόδιες ἀστυνομικὲς ἀρχὲς στὴν πρωτεύουσα καὶ πού προκάλεσε καὶ εἰδικὲς συσκέψεις πάνω στὸ ζωτικὸ καὶ σπουδαιότατο γιὰ τὴ συνέχισιν τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς θέμα. Ἔχομε ὅμως τὸ φόβο, πὼς τὸ πρᾶγμα θὰ λησμονηθῆ γρήγορα καὶ οἱ σχετικὲς ἐκθέσεις, πού μὲ τόσο φιλότιμο ζῆλο ἐτοίμασαν οἱ ἀρμόδιοι, θὰ κοιμηθοῦν σὲ κανένα ντουλάπι κάποιου κυβερνητικοῦ ὑπευθύνου.

Τέτοια ὅμως θέματα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκαταλείπωνται ἔτσι. Μιὰ καὶ θίγονται, θὰ πρέπει ἡ ἔρευνα νὰ φθάσῃ μέχρι τὰ πραγματικὰ αἷτια, γιὰ νὰ μπορέσῃ κατόπιν νὰ ὑποδειχθῇ καὶ ἡ κατάλληλη θεραπεία.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτό, πρέπει νὰ ἐξετάσουμε πρῶτα καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔκτασιν πού ἔχει πάρει ἡ ἠθικὴ κρίσις. Γιατί μερικοὶ τὴν ἠθικὴ κρίσιν τὴν περιορίζουν μόνο στὴ σφαῖρα πού ἀναφέρεται στὴ γενετήσια ἠθικὴ, ἢ τὸ πολὺ-πολὺ τὴν ἐπεκτεί-

νον στὶς βαρεῖες παραβάσεις τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἔτσι καὶ ἡ ἀντίστοιχη ἔρευνα, καὶ γιὰ τὰ αἷτια καὶ γιὰ τὴν θεραπεία, περιορίζεται μόνο στὴ σφαῖρα αὐτή. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο ἡ ἔρευνά μας νὰ στραφῇ πρῶτα γύρω ἀπὸ τὴν ἔκτασιν καὶ τὴ μορφή πού ἔχει ἡ ἠθικὴ κρίσις.

ΕΚΤΑΣΙΣ

Καὶ πρῶτα-πρῶτα ἔρχεται στὸ νοῦ ἐκεῖνο πού ἰσχυρίζονται μερικοὶ: ὅτι, δηλαδή, ἠθικὴ κρίσις δὲν ὑπάρχει. Ἡ κατάστασις, λέγουν, ἦταν πάντα ἡ ἴδια. Ἄν σήμερα, πότε-πότε, γίνεται κάποιος θόρυβος γύρω ἀπ' τὸ «κῆμα τῆς ἐγκληματικότητος» καὶ τὴν ἠθικὴ κρίσιν, νομίζουν ὅτι αὐτὸ ὀφείλεται σὲ μερικοὺς «ὑπεραυστηροὺς», πού θέλουν παντοῦ καὶ σὲ ὅλα τὰ πρᾶγματα νὰ βρίσκουν κάτι τὸ στραβό. Αὐτοὺς, λέγουν, πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσουμε μὲ τὸν πορευτικὸν νόμον. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ἂς ἐξακολουθήσωμε ἡσυχίαν τὴν ζωὴν μας, γιατί αὐτοὶ «οἱ τιμηταὶ τῶν πάντων» δὲν ἔχουν ἰδέαν ἀπὸ ἀνθρώπινον φύσιν. Ἔτσι εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἰσχυρίζονται οἱ... τιμηταὶ τῶν τιμητῶν, καὶ σπεύδουν νὰ γυρῶσιν ἀπ' τὸ ἄλλο πλευρό, γιὰ νὰ ξαναπάρουν τὸν ὕπνον τοὺς ἢ τρέχουν νὰ συνεχίσουν κάποια διασκέδασί τους, καλώντας κι' ἐμᾶς νὰ τοὺς μιμηθοῦμε.

Ὁμολογοῦμε πὼς θὰ ἠθέλαμε πάρα πολὺ νὰ εἶχαν δίκην, ἀλλὰ νομίζομε, πὼς τὶς ἀντιλήψεις μας πρέπει νὰ τὶς σχηματίζομε ὄχι σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίας μας, ἀλλὰ σύμφωνα μ' αὐτὰ πού μᾶς παρουσιάζει

ἡ ὡμὴ πραγματικότης.

Καὶ ἡ πραγματικότης, καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἀπὸ μελέτη στατιστικῶν, μᾶς λέγει πολὺ διαφορετικὰ πράγματα. Ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὰ θέματα τῆς γενετησίου ἠθικῆς. Σύμφωνα μὲ δῆλωσι τοῦ κ. Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου, τὰ δύο τρίτα περίπου ἀπ' τὶς ὑποθέσεις ποὺ ἀπασχολοῦν τὰ δικαστήριά μας ἀναφέρονται σ' αὐτὰ τὰ θέματα.

Οἱ ἄγριες συζυγοκτονίες καὶ οἱ ἀποτροπιαστικὲς βρεφοκτονίες εἶναι στήν ἡμερησία διάταξι. Δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀνοίξῃ τὴν ἐφημερίδα του, χωρὶς νὰ διαβάσῃ καὶ κάποιον οἰκογενειακὸ δρᾶμα. Τὰ ἔκθετα ποὺ βρῖσκονται πιά ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἔγινε τόσο συνηθισμένη ἱστορία, ποὺ ὁ Τύπος οὔτε πιά τὴν ἀναφέρει. Τὸ ἴδιο θὰ ἔλεγε κανεὶς καὶ γιὰ τὴν ἔκτασι ποὺ πῆρε ἡ καταπάτησις τῆς συζυγικῆς πίστεως. Μέχρι πρὶν ἀπὸ μιὰ γενεὰ ὑπῆρχαν οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔλεγαν ὅτι αὐτὸ, προκειμένου γιὰ τὸν ἄνδρα, ἦταν «φυσικό». Τώρα ἔχει ἀρχίσει νὰ ὑποστηρίζεται τὸ ἴδιο προκειμένου καὶ γιὰ τὴ γυναῖκα, πράγμα ποὺ δείχνει καὶ τὴν ἔκτασι ποὺ ἔχει πάρει ἡ ὑπόθεσις αὐτή, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνθάρρυνσις ποὺ παρέχεται μὲ τέτοιες ἀντιλήψεις. Μὲ μιὰ τέτοια γενετήσια «διαπαιδαγώγησι» (;) φθάσαμε, ὥστε νὰ ὑπάρχουν σήμερα παρθεναγωγεῖα (;), ὅπου οἱ μαθήτριες κοροϊδεύουν ὅσες τυχὸν συμμαθήτριές τους ἔχουν μείνει ἄγνές!

Τὶ νὰ πῆ δὲ κανεὶς γιὰ τοὺς βίαιους πρῶτους τοκετούς, ποὺ ὄχι μόνο προκαλοῦν τὸ θάνατο σὲ ἀνυπεράσπιστες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, ἀλλὰ καὶ σκοτώνουν ἠθικὰ τὴ μητέρα, ποὺ δέχεται νὰ προβῆ σὲ μιὰ τέτοια πράξι. Ἐπειτα ἀκολουθοῦν τὰ διαζύγια. Ὁ ἀριθμὸς τους στὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει ἀύξηθῆ τρομακτικὰ, φθάνοντας περίπου τὰ 25% τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν γάμων. Κατόπιν εἶναι ἐκείνες οἱ παράνομες συμβιώσεις, ποὺ ἰδίως στὶς μεγάλες πόλεις ἔχουν τελευταῖα πληθυνθῆ ἔξαιρετικὰ καὶ ποὺ μὲ τὴν ἰδιότυπη κατάστασί τους, δίδουν στὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ποὺ σχηματίζεται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, μιὰ περιεργὴ ψυχολογία καὶ δημιουργοῦν τέτοια προβλήματα, ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς ὀδηγοῦν

καὶ σὲ ἄλλο ἐγκλημα. Σχετικοὶ εἶναι καὶ οἱ μεγάλοι ἀριθμοὶ τῶν ἐξωγάμων τέκνων, ποὺ ἀποτελοῦν ἓνα βουβὸ δρᾶμα γιὰ πολ- λὲς οἰκογένειες καὶ γιὰ ὅλα σχεδὸν αὐτὰ τὰ παιδιά. Μέσα σὲ ὅλα, εἶναι καὶ ἐκεῖνα τὰ ἀνατριχιαστικὰ οἰδιπόδεια συμπλέγμα- τα, ποὺ στὶς τελευταῖες δεκαετίες ἔχουν καταστήσει πολὺ συχνά. Ὅλα δὲ αὐτὰ μέ- σα στὶς βρωμερὲς ἀναθυμιάσεις ἐνὸς ἀπο- πνικτικοῦ φροῦδικοῦ πανσεξουαλισμοῦ, ποὺ σπρώχνει τοὺς πολλοὺς πρὸς ἓναν ἠ- θικό καθήφορο, ἄγνωστο σὲ προηγούμενες γενεές.

Ἄν ἀφίσουμε τώρα αὐτὸ τὸν τομέα καὶ προχωρήσουμε σὲ ἄλλες βαρεῖες παραβά- σεις τοῦ ποινικοῦ νόμου, τὴν ἴδια πλημύ- ρα τῆς κακουργίας θὰ παρατηρήσουμε κι' ἐκεῖ. Ἄρκει νὰ σημειωθῆ ὅτι οἱ φυλακὲς σήμερα περιέχουν ἓναν ἀριθμὸ καταδίκων καὶ ὑποδίκων, ποὺ παρ' ὅλες τὶς ἀμνηστει- ες καὶ τὶς «ἀποσυμφορήσεις» εἶναι πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ 1922 καὶ ἀσυγκρίτως μεγάλος σχετικὰ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ 1902. Χαρακτηριστικὸ ἐπί- σης δὲν εἶναι μόνο ὁ μεγάλος ἀριθμὸς, ἀλ- λά καὶ ἡ ἀγριότης τῶν ἐγκλημάτων. Οἱ φρονεῖς νὰ ροφοῦν τὸ αἷμα τοῦ θύματός των, ἢ νὰ τὸ σκοτώνουν σιγά-σιγά, μαχαι- ριά μὲ μαχαιριά, γιὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐκαι- ρία (;) νὰ ἀπολαμβάνουν τὸ θέαμα, εἶναι κάτι ποὺ δὲν ἦταν πρὶν συνηθισμένο. Βέ- βαια, θὰ πῆ κανεὶς, ὅτι ὁ πόλεμος, ἡ διά- δοσις τοῦ κομμουνισμοῦ κλπ. εἶχαν τὰ ἐπα- κόλουθὰ τους, καὶ ὅτι ἓνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τοὺς ὑποδίκους αὐτοὺς καὶ καταδίκους εἶναι κομμουνιστές, ποὺ ἐγκλημάτησαν στὰ τελευταῖα χρόνια. Δὲν ἀντιλέγει κα- νεὶς ἀλλ' ἐδῶ αὐτὴ τὴ στιγμή, δὲν ἐξετά- ζουμε τὰ αἷτια ποὺ δημιούργησαν αὐτὴ τὴν κατάστασι, ἀλλὰ τὴν ἔκτασί της. Καὶ ἡ ἔκ- τασίς της, γιὰ τὴ χώρα μας τοῦλάχιστον, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐγκλημα, εἶναι ἀληθινὰ πρωτοφανές.

Θὰ ἤθελε κανεὶς νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι σὲ ἄλ- λους τομεῖς ἢ κατάστασις θὰ εἶναι κάπως καλύτερη, παρὰ στοὺς δύο προηγουμένους. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶναι ἔτσι. Δὲν ἔχομε παρὰ νὰ σκεφθοῦμε γιὰ μιὰ στιγμή τί γί- νεται στὸν οἰκονομικὸ τομέα: Τὸ λαθρεμ- πόριο ὀργιάζει, μολονότι οἱ τελωνειακοὶ

ὕπਾਲλοι εἶναι πολλές φορές περισσότεροι ἀπὸ τὸ 1922. Ταυτοχρόνως ἡ νομοθεσία πού ἐπιβάλλει κυρώσεις στοὺς λαθρεμπόρους ἔχει γίνεи πολὺ αὐστηρότερη παρὰ πρὶν, χωρὶς ὅμως καμμιά ὠφέλεια. Ἐπειτα ἔρχονται οἱ ἀπάτες καὶ οἱ καταχρήσεις, εἰς χρῆμα καὶ εἰς εἶδη. Καὶ μόνο ἐκείνες πού φθάνουν ὡς τὶς στῆλες τῶν ἐφημερίδων ἂν θὰ ὑπελόγιζε κανεὶς, θὰ ἦταν ἀρκετό. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶναι μόνο αὐτές. Ἐκείνες οἱ περιπτώσεις, πού μένουν ἄγνωστες, ἢ μᾶλλον πού τὶς ξέρουν πολλοί, ἀλλὰ δὲν φθάνουν ὡς τὴν ἔδρα τοῦ ἀνακριτοῦ καὶ τοῦ δικαστηρίου, εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ περισσότερες καὶ ἴσως πολὺ βαρύτερες. Κατόπιν ἐκεῖνο τὸ κυνηγητὸ γιὰ τὸ μεγάλο, τὸ εὐκόλο, τὸ ἄκοπο, τὸ παράνομο κέρδος. Ἡ μανία αὐτὴ ἔχει καταλάβει πολλούς. Πολλοὶ ἐπιχειρηματίες καὶ ἐμπνευόμενοι, μὲ χωρὶς καμμιά τύχη, ἀδικοῦν τοὺς ἐργάτες τῶν καὶ τοὺς ὑπάλλους τῶν, τοὺς στεροῦν καὶ τοὺς ἴδιους καὶ τὶς οἰκογένειές τους καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ψωμί, καὶ ἐξαπατοῦν μὲ τὶς νοθεῖες καὶ τὶς ἀπάτες τὸν ἄλλο κόσμον, ἐνῶ ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος κλέβουν τὸ Κράτος ὅσο μποροῦν, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ κερδίσουν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα. Ἡ ἴδια μανία ἔχει καταλάβει ὀλόκληρες μαῖζες καὶ τάξεις. Ὑπάρχουν π.χ. ὑπάλλοι πού βγάζουν πολλαπλάσια ἀπ' τὰ νόμιμα ἔσοδά τους, χάρις στὶς «κομπίνες», ὅπως χαρακτηριστικὰ τὶς ὀνομάζουν, πού δὲν εἶναι παρὰ καταχρήσεις εἰς βάρος τοῦ λαοῦ. Στὴν ἴδια κατηγορία θὰ ἔπρεπε νὰ καταταχθῶν καὶ οἱ διάφοροι «μεσάζοντες». Μὲ τὰ μέσα πού διαθέτουν, πού συνήθως δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ λόγγες χρυσές, κατορθώνουν μέσα σὲ λίγες ὥρες νὰ φέρνουν σὲ καλὸ τέλος δουλειές, πού ἄλλοιῶς θὰ ἤθελαν ὀλόκληρους μῆνες νὰ τελειώσουν. Κοντὰ θὰ πῆγαιναν καὶ οἱ διάφορες φοροδιαφυγές, πού τελευταῖα τόσο θόρυβο προκάλεσαν στὸν καθημερινὸ Τύπον, καὶ πού ἔχουν ὅμως πολὺ μεγαλύτερη ἔκτασι, παρ' ὅση φαίνεται. Ἀρχίζουν ἀπὸ πολὺ ψηλά, μὲ τὰ δισεκατομμύρια, καὶ προχωροῦν σὲ πολὺ μικρότερα ποσά, χάρις σὲ διάφορους μικροὺς καὶ μεγάλους «μεσάζοντες» καὶ «προστάτες», πού σκεπάζουν ὄλους αὐτοὺς

τοὺς φοροκλέπτες, καὶ πραγματικούς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ καὶ τῆς χώρας.

Καὶ ὅλα αὐτὰ καταλήγουν σὲ μείωσι τῆς οἰκονομικῆς πίστεως, δηλαδὴ στὴν ἔλλειψι ἐμπιστοσύνης γιὰ τὴν τίμια καὶ τὴν ἀκίνδυνη γιὰ τὸ χρῆμα διαχείρισι. Στὸ σημεῖο αὐτὸ, πρῶτο τὸ Κράτος ἔχει δεῖξει πρωτοφανῆ ἔλλειψι σεβασμοῦ πρὸς τὴν ξένη περιουσία, ἔτσι πού ἔχει καθιερωθῆ ἓνα εἶδος ἀντιδικίας ἀνάμεσα σ' αὐτὸ καὶ στὸν πολίτη.

Παράλληλα μὲ τὴν μανία γιὰ τὸ κέρδος, ἔχει ἀναπτυχθῆ καὶ μιὰ ἄλλη: Εἶναι ἡ μανία γιὰ τὴν πολυτέλεια. Ἡ νοικοκυρεμένη καὶ αὐτάρκης ζωὴ ἔχει ἐκτοπισθῆ ἀπ' τὴν ὑποδούλοισι στὸ φανταχτερὸ προϊόν, πού ἀπαιτεῖ ὄλο καὶ περισσότερα ἔξοδα καὶ ἐπομένως μεγαλύτερο εἰσόδημα. Ὡς ἓνα ἐλάχιστο παράδειγμα, θὰ ἀρκοῦσε νὰ ἀναφερθῆ τί συμβαίνει μὲ τὶς νεαρές χωριανοποῦλες, πού ἄλλοτε ὄχι μόνο στὴν ὥρα τῆς δουλειᾶς τῶν, ἀλλὰ καὶ στὶς γιορτὲς φοροῦσαν κάλτσες, πού τὶς ἔφτιαναν μόνες τους. Τώρα, γιὰ νὰ ξεκινήσουν γιὰ τὸ χωράφι πρέπει πρῶτα γὰ κάτω τους ἄκρα νὰ περιτυλιχθοῦν σὲ νάυλον!

Ἡ μανία αὐτὴ τῆς πολυτελείας ἀναγκάζει πολλούς νὰ ξεδεύουν περισσότερα ἀπ' ὅ,τι εἰσπράττουν, νὰ φθάνουν γρήγορα στὴν οἰκονομικὴ ἐξαθλίωσι, καὶ νὰ ζητοῦν ἄλλο μεγαλύτερο καὶ, πρὸ παντός, εὐκολώτερο κέρδος.

Τέλος κάτι, πού κατ' ἀρχὴν δὲν φαίνεται νὰ ἔχη καὶ πολλὴ σχέση μὲ τὸν οἰκονομικὸ τομέα. Παρ' ὅλα αὐτὰ συνδέεται μ' αὐτόν. Εἶναι ἡ παρασιτικὴ νοοτροπία. Θεωρεῖται γενικά ἐξυπνάδα καὶ καταπονή, νὰ μπορῆ κανεὶς μὲ λίγη ἢ καὶ καθόλου δουλειά, νὰ κερδίξῃ ἓναν μισθό, ἀδιάφορο ἂν παράγῃ τίποτε ἢ ὄχι. Ἐπειτα ἔρχεται ὁ φοβερός ἐκείνος ἀρριβισμὸς καὶ τόσα ἄλλα.

Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ προχωρήσῃ ἀκόμα πολὺ, ἀναλύοντας τὴν κατάστασι καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Π.χ. στὸν πολιτικὸ, μὲ τὴν χρεωκοπία καὶ τὴν ἀποτυχητικὴ ἀτύχησι πού ἔχει δημιουργηθῆ, στὸν οἰκογενειακὸ, ὅπου ἐκτός ἀπ' ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω, θὰ μπορούσε νὰ προστεθῆ ἡ ἐλάττωσις γενικὰ τοῦ οἰ-

κογενειακοῦ φίλτρου, ἡ αὔξησις τῆς ἐγκληματοκίτητος ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ καὶ στοὺς νέους, ἡ αὔξησις ποὺ παρατηρεῖται στὶς κοινωνικὲς ἀσθένειες καὶ ἄλλα. Ἐπίσης τὴν ἐξάπλωσι τῆς χρήσεως τῶν ναρκωτικῶν, ποὺ θὰ ἔπρεπε κ' αὐτὴ νὰ ἀποδοθῆ στὸν ἠθικὸ ἐκπεσμό, κυρίως ἐκείνων ποὺ ἀσχοῦν τὸ λαθρεμπόριο τῶν δηλητηριῶν αὐτῶν. Στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως ἀπεκαλύφθη τὸ τελευταῖο καλοκαίρι, ἔχει ἐξαπλωθῆ ἀνάμεσα καὶ στὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῶν 8 καὶ 10 ἐτῶν!

Ἄλλὰ ὄλ' αὐτὰ εἶναι ἐκδηλώσεις ἐξωτερικῆς εἶναι ἀποτέλεσμα ἀπὸ κάποιο ἐσωτερικὸ, ἠθικὸ ρῆγμα, ποὺ ἔχει συμβῆ στὸν ψυχικὸ βίον τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ προκαλεῖ αὐτὰ τὰ φαινόμενα. Γιατί, γιὰ νὰ φανερωθοῦν τέτοιες ἐκδηλώσεις, ὄχι σὰν μιὰ στιγμιαία ἐκρηξις, ἀλλὰ σὰν μιὰ μόνιμη καὶ διαρκὴς κατάστασις, πρέπει μέσα στὸν ἄνθρωπο νὰ ἔχη προηγηθῆ μιὰ γενικὴ ἠθικὴ κατάρρευσις. Αὐτὴ ἡ διαπίστωσις γιὰ τὴν ἠθικὴ κατάρρευσι, μᾶς ὀδηγεῖ στὴν ἀνάγκη νὰ ἐξετάσουμε τὶς αἰτίες, ποὺ ὠδήγησαν σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι.

ΑΙΤΙΑ

Ἴσως ὅμως θὰ ἀκούσουμε ἀμέσως μερικὲς διαμαρτυρίες: «Μὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ ἐξετάσουμε; Εἶναι τόσο γνωστά...».

Ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅσοι ἔχουν αὐτὴ τὴ γνώμη, δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν ἄδικον. Ὁ Κινηματογράφος, τὸ Θέατρο, ἡ σύγχρονη Λογοτεχνία, ὁ Τύπος φαίνεται ὅτι πραγματικὰ ἔχουν τὸ μεριδιό τους στὴ δημιουργία τῆς σημερινῆς ἠθικῆς κρίσεως. Ἰδιαίτερα ὁ Κινηματογράφος καὶ τὸ Θέατρο, μὲ τὴν ἐπιμονὴ τους ὄχι μόνον νὰ περιγράφουν ἀπλῶς τὰ ἐγκλήματα, τὰ ὀποι-ἀδήποτε ἐγκλήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ δι-αφημίξουν ἠρωποιοῦντας τοὺς παραβάτες τοῦ ἠθικοῦ ἢ ἀκόμα καὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἔχουν δημιουργήσει μιὰ τέτοια ἠθικὴ ἀτμόσφαιρα, ποὺ ἀναμφισβήτητα ἔχει συντελέσει πολὺ στὴ δημιουργία αὐτῆς τῆς ἠθικῆς κρίσεως ποὺ περνᾶμε. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ λεχθῆ καὶ γιὰ τὴ Λογοτεχνία: ἡ προσπάθειά της γιὰ τὴν ὠραιο-

ποίησι τοῦ ἐγκλήματος δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ διαφήμισις του καὶ μιὰ πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ τὸ μιμηθοῦν.

Ἄλλὰ τὰ παραπάνω δὲν εἶναι τὰ μόνια αἷτια. Ὑπάρχουν δυστυχῶς καὶ ἄλλα πολλά. Γιὰ νὰ ἀρχίσουμε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται «ἀθωότερα» καὶ μᾶλλον ἄσχετα μὲ τὸν σύγχρονο ἠθικὸ ξεπεσμό, θὰ λέγαμε πρῶτα γιὰ τὴν κακὴ χρησιμοποίησι τοῦ ἐλευθέρου μας χρόνου. Καὶ μόνον ἡ λέξις «διασκέδασις» ποὺ σημαίνει σκόρπισμα καὶ ποὺ ἦλθε ν' ἀντικαταστήσῃ τὴ λέξι «ψυχαγωγία» (=διαπαιδαγωγίσις τῆς ψυχῆς)* ἀρκεῖ νὰ μᾶς βάλῃ ἀμέσως σὲ σκέψεις. Ἐκεῖνο, λοιπόν, ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι διαπαιδαγωγίσις, ξανακαινούργιωμα σωματικὸ καὶ ψυχικὸ, κατήντησε διασκέδασις, σκόρπισμα πραγματικὸ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν μας δυνάμεων καὶ ὕστερα, μὲ τὴν εὐκολία καὶ μὲ τὴ φθὴνεια ποὺ μπορεῖ κανεὶς σήμερα νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, ἕνας πραγματικὰ δημόσιος κίνδυνος.

Ἐνα ἄλλο αἷτιον γιὰ τὴ σημερινὴ μας κατάντια εἶναι ἡ ἐξαφάνισις τῶν ἠθικῶν φραγμῶν. Βέβαια, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς ἠθικὴ ἀνωτερότης δὲν θὰ πῆ ἔλλειψις εὐκαιρίας νὰ διαπράξῃ κανεὶς τὸ ἐγκλημα, ἀλλὰ ἐνσυνείδητη ἀπόκρουσις του, παρ' ὅλες τὶς δυνατότητες ποὺ θὰ εἶχε κανεὶς νὰ ὑποκύψῃ σ' αὐτό. Ἄλλ' ἂν αὐτὸ εἶναι βέβαιον, εἶναι ἄλλο τόσο βέβαιον, πὼς ἡ ρεαλιστικὴ ἀντιμετώπισις τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας ἀπαιτεῖ νὰ βοηθῆται ὁ ἄνθρωπος ὅσο μπορεῖ περισσότερο καὶ νὰ στηρίζεται ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ πολὺ, γιὰ νὰ μένῃ στὸν ἴσιον, στὸν ἠθικὸ δρόμον. Μιὰ τέτοια βοήθεια ἦταν τὸ περιβάλλον στὸ χωριὸν καὶ στὴ μικρὴ πόλιν. Ἐκεῖ, ἐπειδὴ ὁ ἕνας γνωρίζετο καλὰ τὸν ἄλλον καὶ θέλοντας καὶ μὴ παρακολουθεῖ κάθε κίνησί του, τὸ ἠθικὸ παραστράτημα εἶναι πολὺ δυσκολώτερον παρὰ μέσα σὲ μιὰ μεγαλοῦπολιν. Στὴ μεγαλοῦπολιν ὁ καθένας, καὶ ἰδιαίτερα ὁ νέος, ἄγνωστος μεταξὺ ἀγνώστων, μπορεῖ πολὺ εὐκολώτερον νὰ ξεγλυστρήσῃ πρὸς τὸ κακό.

* Ἡ ἀντίστοιχος λέξις σὲ ἄλλες γλώσσες (récréation, recreation) σημαίνει ἀναδημιουργία, πράγμα ἐπίσης χαρακτηριστικόν.

Ἔνας ἄλλος φραγμός, πὺν ἔλειψε τελευταῖα, εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ ἐγκλήματος. Ὅταν σήμερα παραβῆ κανεῖς τὸν νόμο, τὸ κάνει σχεδὸν μὲ τὴ βεβαιότητα, ὅτι μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, θὰ μπορέση στὸ τέλος νὰ γλυτώση ἢ δλόκληρη ἢ μέρος ἀπ' τὴν τιμωρία. Ἀρχίζοντας ἀπ' τὴν πολυπλοκὴ ἀνακριτικὴ καὶ δικαστικὴ διαδικασίᾳ, μὲ τὰ ἀτέλειωτα ἔνδικα μέσα, καὶ συνελίζοντας ἔπειτα μὲ τὶς διάφορες χάριτες, ἀμνηστειῖς καὶ «ἀποσυμφορήσεις», κατορθώνει στὸ τέλος ὁ ἔνοχος νὰ τιμωρηθῆ ἢ πολὺ λίγο ἢ καθόλου, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξὺ θὰ ἔχη ἐπὶ χρόνια ἴσως τλαιπωρήσει τὸν ἀντίδικό του. Ἔτσι ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία διευκολύνεται γιὰ νὰ πέση στὸ ἐγκλημα.

Ἐκεῖνο ὅμως, πὺν ἦταν ἀληθινὰ καταστρεπτικὸ γιὰ τὴν ἠθικὴ μας πορεία, ἦταν ἡ ἐξαφάνισις τῶν κοινωνικῶν κυρώσεων. Ἀπ' τὴν δημόσια διατόμπευσι καὶ τὸν δλοκληρωτικὸ ἀποκλεισμὸ τῶν ἐνόχων ἀπ' τὴν κοινωνία, πὺν ἀποτελοῦσε τὸ ἕνα ἄκρο, φθάσαμε στὸ ἄλλο, τὴν ἔλλειψι σχεδὸν κάθε κυρώσεως ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας πρὸς τὸν παραβάτη τοῦ νόμου καὶ τῆς ἠθικῆς. Πόσο μεγάλο φραγμὸ θὰ ἀποτελοῦσε γιὰ πολλούς, ἂν ἤξεραν, πὺς θὰ μποροῦσαν μὲν νὰ διαπράξουν ὁποιαδήποτε παράβασι, θὰ εἶχαν ὅμως ἀμέσως νὰ ἀντιμετωπίσουν μὲ δλόκληρη κοινωνία, ἀπ' ὅπου θὰ ἔπρεπε σχεδὸν ν' ἀποκοποῦν. Ἄν ἐγνώριζαν πὺς οἱ ἄλλοι δὲν θὰ τοῦ ἔκοθαν μὲν καὶ τὴν καλημέρα, δὲν θὰ ἔσπευδαν ὅμως νὰ τὸν διπλοχαιρετίσουν μὲ ὄλη τὴν δυνατὴ ἐγκαρδιότητα, δὲν θὰ τὸν καλοῦσαν πρῶτον καὶ καλύτερο στὸ σπιτί τους, δὲν θὰ τὸν ἤθελαν νὰ γίνῃ μέλος τῆς οἰκογενείας τους, θὰ ἀπέφευγαν νὰ ἔχουν συναλλαγῆς μαζὺ του, δὲν θὰ τὸν ἐπαιρναν εἵκολα στὴν συντροφία τους, ἂν γίνον ὄλα αὐτά, πόσοι καὶ πόσοι δὲν θὰ εἶχαν βοηθηθῆ, νὰ μὴ πάρουν τὸν κατήφορο καὶ πόση ἠθικὴ ὑγεία δὲν θὰ ἔδειχνε ἡ κοινωνία μας. Ἀντὶ ὅμως αὐτό, ἔχομε τὸ ἀντίθετο. Πασαλειμένοι μὲ κάτι γνώσεις, ἄκρες-μέσος, ἀπὸ τὴν περιβόητη ψυχάνάλυση, προσπαθοῦμε μέσα στὰ σαλόνια νὰ «κατανοήσωμε» καὶ τὰ βρωμερώτερα καὶ τὰ ἀποκροστικώτερα ἐγκλήματα καὶ νὰ

βροῦμε δικαιολογίης καὶ γιὰ τὸν πὺδ ἀπαίσιον ἐγκληματία, ὄχι ἀπὸ πραγματικὴ συμπάθεια, ἀλλὰ εἴτε ἀπὸ τέλεια ἀναισθησία καὶ πώρωσι εἴτε ἀπὸ κούφιον σομοπισμό.

Μαζὺ μὲ τοὺς φραγμούς καὶ τὰ ἐμπόδια ἔλειψε καὶ ἡ θετικὴ βοήθεια. Καὶ πρῶτα-πρῶτα ἡ καλὴ διαπαιδαγώγησις, ὁ παλῆς ἐκεῖνος δάσκαλος. Ὅχι πὺς καὶ σήμερα ἔλειψαν οἱ καλοὶ δάσκαλοι καὶ οἱ παιδαγωγοί. Ἰσα-ἴσα, θὰ μποροῦσε ἴσως κανεῖς νὰ πῆ, ὅτι σήμερα οἱ δάσκαλοί μας καὶ οἱ καθηγηταί μας εἶναι, καὶ παιδαγωγικά καὶ γενικώτερα πὺδ κατηρτισμένοι ἀπ' τοὺς παλῆους. Δὲν πρόκειται ὅμως γι' αὐτό. Πρόκειται γιὰ τὸν ἱεραποστολικὸ ζῆλο. Ἐκεῖνοι οἱ παλῆοι, μὲ ὄλες τοὺς τίς ἀτέλειες, εἶχαν κάτι ἄλλο, πίστευαν σὲ κάτι, ἦσαν ἀπόστολοι, σταυροφόροι μιᾶς ἰδεολογίας. Γι' αὐτούς, πάνω ἀπ' ὄλα, ἦταν τὸ ἔθνος, μὲ ὄλη του τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ κληρονομία. Ἐχομε, βέβαια, καὶ σήμερα τέτοιους ζηλωτές, ἀλλ' αὐτοὶ ἀνήκουν, σχεδὸν ἀποκλειστικά, μόνο στὴν κατηγορία ἐκεῖνων πὺν γκρεμίζουν ἠθικά. Οἱ ἄλλοι, οἱ καλοὶ, ὅταν δὲν εἶναι δηλητηριασμένοι ἀπ' τὴν ἄρνησι ἢ μαραζωμένοι ἀπ' τὴν ἀμφιβολία, εἶναι ἀπλῶς ἀγαθοί, ἄκακοι ἄνθρωποι. Μαχητές ὅμως δὲν εἶναι. Τὸ εὐτύχημα εἶναι πὺς στὰ τελευταῖα χρόνια, ὁ παλῆς, ὁ ἀποστολικὸς τύπος τοῦ δασκάλου ἄρχισε πάλι νὰ ξαχαζῆ μέσα στὰ στήθια τῶν νέων μας βλαστῶν, πὺν βγαίνουν τώρα ἀπὸ τίς παιδαγωγικῆς ἀκαδημίης, ποτισμένοι μὲ τὴν προοδευτικὴ καὶ δημοουργικὴ Χριστιανικὴ κοσμοθεωρία καὶ ἔτομοι γιὰ κάθε θυσία. Ἄλλ' αὐτοὶ τώρα κάνουν τὴ σπορά, ὁ θερισμὸς θὰ ἔλθῃ στὴν ἐπόμενη γενεά.

Ὅ,τι εἶπαμε γιὰ τὸν τύπο τοῦ παιδαγωγοῦ, τὸ ἴδιο θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε καὶ γενικά γιὰ ὄλα τὰ καλὰ στοιχεῖα τῆς κοινωνίας μας. Ὑπάρχουν πολλὰ καλὰ στοιχεῖα. Καὶ στὴν ὑπαλληλία καὶ σὲ ἄλλα κοινωνικά στρώματα. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι δὲν φαίνονται, γιατί εἶναι, σχεδὸν κατὰ κανόνα, ἀδρανεῖς καὶ μεμονωμένοι. Ὅ καθένας εἶναι κλεισμένος στὸν ἑαυτόν του καὶ κυτᾶει τὴ δουλίτσα του.

Ἄν τὰ πράγματα σταματοῦσαν μέχρις ἐδῶ, τὸ κακὸ δὲν θὰ ἦταν καὶ τόσο μεγάλο.

Τὸ δυστύχημα ὅμως εἶναι πὼς δίπλα στὴν ἀδράνεια τῆς καλωσύνης, ὀρθώνεται σήμε-
ρα ὁ ζῆλος τῆς κακίας, ὁ ἀποστολικὸς ζῆ-
λος τῆς καταστροφῆς. Ἄλλοι γιατί θέλουν
νὰ βγάλουν χρήματα καὶ ἄλλοι γιατί πι-
στεύουν ὅτι πρέπει νὰ κατεβούμε πιὸ χα-
μηλά κι' ἀπ' τὰ ἴδια τὰ κτήνη, ἔχουν βαλ-
θῆ μὲ ὅλα τους τὰ δυνατά, νὰ μὴ ἀφίσουν
τίποτε ὄρθιο. Προσπάθησαν νὰ κυριαρχή-
σουν παντοῦ, σὲ κάθε ἐκδήλωσι τῆς ζωῆς.
Χρησιμοποίησαν τὰ πάντα: τὸ Σχολεῖο,
τὸ βιβλίον, τὸν Τύπο, τὸ θέαμα, τὸ σκίτσο,
τὸ χρονογράφημα, τὸ πᾶν.

Ἄν θὰ μελετοῦσε κανεὶς ὅλες τὶς αἰτίες
ποῦ ἀναφέραμε μέχρι τώρα, δηλαδὴ καὶ
τὸν κακὸ Κινηματογράφο, καὶ τὸ ἀνήθικο
θέαμα, καὶ τὸν κίτρινο Τύπο, καὶ τὸ βρώ-
μικο βιβλίον, καὶ τὴν ἀνοχή ἀπέναντι στὸ
ἔγκλημα, καὶ τὴν ἀδράνεια τῶν καλῶν δι-
σκάλων καὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων γενικά,
καὶ τὸ ζῆλο τῶν κακῶν, θὰ ἔβλεπε πὼς
αὐτὰ εἶναι ἐπιφανειακά αἷτια. Ἐπάρχουν
ὅμως καὶ βαθύτερα. Ὅπως τὸ ἔγκλημα εἶ-
ναι καρπὸς ὄλων αὐτῶν, ἔτσι καὶ αὐτὰ εἶ-
ναι καρπὸς ἀπὸ κάτι ἄλλο. Γιατί εἶναι φυ-
σικὸ νὰ ρωτήση κανεὶς: καὶ γιατί νὰ ὑπάρ-
χουν τόσο πολλοὶ ποῦ θέλουν εἴτε ἀπὸ ἀ-
γάπη γιὰ τὸ χρῆμα, εἴτε ἀπὸ ἰδεολογία
νὰ ξαπλώσουν τόσο πολὺ τὸ κακό;

Εἶπαμε παραπάνω, ὅτι οἱ ἐξωτερικὲς
ἐγκληματικὲς ἐκδηλώσεις ἔχουν ὡς αἰτία
μία κατάρρευσι ἐσωτερικῆ, ἠθικῆ. Ἀλλὰ
καὶ αὐτὴ πάλι προήλθε ἀπὸ μία ἄλλη κα-
τάρρευσι, τὴν πνευματικῆ. Ὅταν μὲ κάθε
μέσον ἐπὶ αἰῶνες ὀλοκλήρους, γινόταν συ-
νεχῆς προσπάθεια γιὰ νὰ πεισθῇ ὁ ἄνθρω-
πος πὼς δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἐκτὸς
ἀπ' τὴν ὕλη, πὼς τὸ πᾶν ἦταν ἡ ἀπόλαυ-
σις τῆς στιγμῆς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὕλικός
καὶ χρωκοπημένος ἄνθρωπος σ' αὐτὴ τὴν
κατάστασι ποῦ τὸν εἶχαν καταντήσει, ἦ-
ταν ὁ μόνος κύριος τῆς ζωῆς του, καὶ πὼς
ὅ,τι εἶχε νὰ γίνῃ, θὰ γινόταν σ' αὐτὴν ἐδῶ
τῆ ζωῆ, γιατί ἄλλη δὲν ὑπῆρχε τάχα, τότε
δὲν εἶναι ἐκατηκτικὸ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πεί-
σθηκε, ἐπὶ τέλους, νὰ ζῆσι σύμφωνα μὲ
τις διδασκαλίας αὐτές. Ἐπικρατεῖ αὐτὴ ἡ
φοβερὴ ἀναστάτῳσι καὶ στὴν ἀτομικῆ καὶ
στὴν κοινωνικῆ μας ζωῆ, γιατί πετάξαμε
τὸ ἔνα καὶ ἐνιαῖο, γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώ-

πους, σχέδιο τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ θέσι του θε-
λήσαμε νὰ βάλουμε τὰ δικὰ μας σχέδια, ὁ
καθένας τὸ δικό του. Ἐπομένως, τώρα, δὲν
κάνομε ἄλλο παρὰ νὰ θεριζώμε τοὺς καρ-
ποὺς ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ τόσο «φωτισμένα» δη-
θεν μυαλά ἔσπειραν ἐπὶ αἰῶνες στὶς ψυ-
χῆς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολο-
γήσωμε, ὅτι ὁ θερισμὸς εἶναι πλούσιος. Ὅ-
ταν πεισθῇ πιά κανεὶς βαθειά, πὼς δὲν ὑ-
πάρχει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ὕλη, τότε, φυ-
σικά, ἡ τιμιότης, ἡ ἀνιδιοτέλεια, ἡ ἠθικὴ
καθαρότης, ἡ συζυγικὴ πίστις, ἡ συνέπεια
στὴ ζωῆ, ἡ καλωσύνη, ἡ δικαιοσύνη, ἡ εὐ-
σέβεια, καὶ ὅλες οἱ ἀνώτερες ἀξίες μὲ δύο
λόγια, δὲν εἶναι παρὰ ἀνοησίες καὶ παρα-
μύθια. Ἔτσι φθάσαμε στὴν κατάντια ποῦ
ζοῦμε σήμερα, στὴν ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαι-
ρα τοῦ ἠθικοῦ βούρκου, ποῦ ἀπειλεῖ ἀπὸ
στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ μᾶς πνίξῃ, νὰ μᾶς
καταποντίσῃ ὅλους.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Καὶ τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὴ διαπίστῳσι
ποῦ ἔγινε γιὰ τὴν τρομακτικὴ ἔκτασι ποῦ
ἔχει ἡ ἠθικὴ μας κατάρρευσις καὶ γιὰ τὰ
αἷτια ποῦ τὴν προκάλεσαν, εἶναι πιά σχε-
δὸν φανερὸ ποῖα πρέπει νὰ εἶναι τὰ μέσα
τῆς θεραπείας.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς καὶ ἡ λο-
γοκρισία τῶν θεαμάτων πρέπει νὰ γίνῃ πιὸ
ἀποτελεσματικῆ, καὶ πὼς ὁ ἠθικός βούρ-
κος, καμουφλαρισμένος δῆθεν κάτω ἀπ'
τὴ σκέπη τῆς ἐλευθερίας στὴν Τέχνη δὲν
πρέπει νὰ κυκλοφορῇ καὶ νὰ ἐπιδεικνύεται
στὸ ὁποιοδήποτε κίσκι. Εἴμεθα σύμφω-
νοι, πὼς ἴσως καὶ ἡ σχετικὴ νομοθεσία πρέ-
πει νὰ γίνῃ πιὸ αὐστηρὴ καὶ πιὸ εὐκίνητη.
Δὲν ὑπάρχει ἐπίσης καμμιά ἀντίρρησης,
πὼς κάθε παράβασις τοῦ ποινικοῦ νόμου
πρέπει νὰ τιμωρεῖται, καὶ μάλιστα γρήγο-
ρα καὶ χωρὶς παρελκύνσεις, ὥστε ἡ τιμωρία
νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ ἀποτελεσμα-
τικῆ.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἠθικός νόμος εἶναι πιὸ
πλατὺς καὶ πιὸ περιεκτικὸς ἀπ' τὸν ποινι-
κό, εἶναι ἀκόμα πιὸ φανερὴ ἡ ἀνάγκη, ὅ-
πως ἡ ἴδια ἡ κοινωνία ἐπιβάλλῃ τὶς κυρώ-
σεις τῆς στοὺς παραβάτες, ὄχι μόνον τοῦ
ποινικοῦ ἀλλὰ καὶ γενικώτερα τοῦ ἠθικοῦ
νόμου. Γιατί εἶναι ὠρισμένες περιοχῆς τῆς

ζωής μας, πού όσο τέλειος και άν είναι ο νόμος και όσο προβλεπτικός άν είναι ο νομοθέτης, δέν μπορεί νά τις περιλάβη μέσα σέ νομοθετικά μέτρα. Πώς π.χ. θά επιβληθῆ μέ τόν νόμο ἡ νοικοκυρασύνη, τόν πνεύμα τῆς οἰκονομίας, ἡ ήθική καθαρότης, ἡ στοργή, τά άνώτερα πολιτικά ἤθη, τόν αἶσθημα τῆς ἀλληλεγγύης και τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης σέ ἄρχοντας και ἄρχομένους, και τόσα ἄλλα πού είναι καθαρά ζητήματα συνειδήσεως; Μία άνώτερη κοινωνική συνείδησις μπορεί νά βοηθήσῃ, ὥστε, μέ τίς κυρώσεις πού ἐκείνη θά επιβάλλῃ, ἀπό τόν ένα μέρος νά προσφυλάξῃ τούς ήθικά ὑγιείς και ἀπό τόν ἄλλο νά θεραπεύσῃ ὄσους νοσοῦν.

Δέν ὑπάρχει ἐπίσης ἀμφιβολία, πώς παράλληλα χρειάζεται πολλή ήθική διαπαιδαγώγησις σέ ὅλα τά πεδία, ὅπου ἔχει ξεσπάσει ἡ ήθική κρίσις. Και στά ζητήματα τά σχετικά μέ τήν ήθική καθαρότητα και τήν οἰκογενειακή ζωή, και στά ζητήματα τῆς ψυχαγωγίας και σέ ὅλα, ὅπου μέγας είναι ὁ ρόλος και τοῦ Σχολείου, και τῆς οἰκογενείας, και τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλά τόν σπουδαῖο ἐδῶ δέν είναι ἡ διαπαιδαγώγησις, ἀλλά τὸ περιεχόμενό της. Γιατί, ὅπως εἶπαμε ἤδη, δέν ἔλειψε ἡ διαπαιδαγώγησις ἀλλά ἡ καλή διαπαιδαγώγησις. Γιὰ νά ἔχωμε ὅμως καλή διαπαιδαγώγησις, χρειάζεται νά ἔχωμε συμφωνήσι ποιές θά είναι οἱ βασικές ήθικές ἀρχές πού θά διδαχθοῦν. Ἄν ἐξακολουθοῦμε νά πιστεύουμε, ὅτι τὸ πᾶν είναι ἡ ἀπόλαυσις τῆς στιγμῆς, τότε ὅλων μας ἡ ήθική συμπεριφορά θά ἐξακολοθῆσῃ νά ρυθμίζεται, ὅπως και μέχρι τώρα, και συνεπῶς καμμιά βελτίωσις δέν θά είναι δυνατή. Ἐπομένως, γιὰ νά ἔχωμε καλή ήθική διαπαιδαγώγησις, χρειάζεται νά ἐπανέλθωμε στίς βασικές ήθικές ἀξίες τῆς ζωῆς. Ἄν δέν γίνῃ αὐτό, κάθε ἄλλη προσπάθεια είναι καθαρή ματαιοπονία, ἡ τὸ πολύ-πολύ ένα προσωρινὸ μάλωμα.

Σύμφωνοι λοιπόν, γιὰ νά ἐπιτύχωμε ριζική και σταθερή ήθική βελτίωσις, είναι ἀνάγκη νά ἐπανέλθωμε στίς βασικές ήθικές ἀξίες τῆς ζωῆς. Ἄλλά και αὐτό δέν γίνεται οὔτε μέ νόμους οὔτε μέ διαταγές, οὔτε ἀκόμα και μέ τόν φιλοσοφικὸ στοχασμό.

Γιὰ νά γίνῃ αὐτό, χρειάζεται νά ἐπανέλθωμε στήν πίστι, στίς άνώτερες πνευματικές ἀξίες. Πρέπει νά πιστέψωμε ὅτι ἡ ζωῆ μας δέν τελειώνει κάτω ἀπ' τὸ λίγο χῶμα πού θά σκεπάσῃ τὸ κουφάρι μας, πρέπει νά πιστέψωμε ὅτι ἐκτός ἀπό τήν ὕλη, πού αισθανόμαστε μέ τίς αισθήσεις μας, ὑπάρχει και ἄλλος κόσμος, πού είναι ἐξ ἴσου πραγματικός μέ τόν ὕλικό. Τέλος, πάνω ἀπ' ὅλα, ὅτι ὑπάρχει κάποιον ἄλλο ὄν, Κάποιος ἄλλος, πού ἔχει δημιουργήσει και τόν ὕλικό και τόν άόρατο κόσμο, και πού είναι Ἐκεῖνος, πού ἔχει ὀρίσει και τούς φυσικούς και τούς πνευματικούς Νόμους.

Εἶναι πολὺ ἐπιτυχημένη μία διαπίστωσις πού ἔγινε ἀπό τήν Ρωμαιοκαθολική Ἱεραρχία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν σέ μία πρόσφατη Διακήρυξι τῆς σχετικῆ μέ τήν Ἡθική. «Ἡ Ἡθική», γράφουν, «άν τήν δῆς στό σύνολό της ἔχει τρεῖς διαστάσεις: ὕψος, βάθος και πλάτος. Στό ὕψος της, ἀνυψώνει στό Θεό, τόν Ὑψιστό, ἀπ' ὅπου παίρνει τὸ καθωρισμένο μέτρο γιὰ τὸ τί εἶναι ἀληθινὸ και καλό. Στό βάθος της, εἰσχωρεῖ στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, κατακτώντας ὀλόκληρη τήν προσωπικότητά του, ἔτσι πού και οἱ πῶς ἄν σκέψεις και τὰ ἐλατήριά του νά ὑπάγονται στούς νόμους της. Στό πλάτος της ἀγκαλιάζει ὅλους τούς ἀνθρώπους, κάθε τάξεως και καταστάσεως και καθιερώνει ἀμοιβαῖα δικαιώματα και καθήκοντα». Γι' αὐτό, άν θέλωμε νά ξανάρθῃ ἡ τάξις και ἡ ἁρμονία και μέσα μας και γύρω μας θά πρέπει «νά πάρωμε γραμμῆ», ὅπως λένε οἱ ἀριστεροί, ἀπό ψηλά, ἀπ' τὸ Θεό, και νά ξέρομε ὅτι ἐκεῖνο πού συμφωνεῖ μέ τὸ θέλημά του είναι καλό και ὅ,τι είναι ἀντίθετο είναι κακό. Ἐφ' ὅσον λέμε, ὅτι πιστεύουμε στό Θεό, πρέπει νά βγάλωμε και τίς συνέπειες τῆς πίστεώς μας αὐτῆς. Δέν μπορούμε νά λέμε πὸς ὑπάρχει Θεός και νά ζοῦμε σάν νά μὴν ὑπῆρχε. Γιατί είναι φανερό πὸς ἡ πίστις στό Θεό δέν είναι μία κούφια λέξις, οὔτε κάτι τὸ ἀπλῶς θεωρητικὸ ἢ τὸ ἐξωτερικὸ. Ἡ πίστις ἔχει πολὺ βαθιές και πολὺ πλατειές συνέπειες. Ξεκινᾷ ἀπ' τὰ κατάβαθα τῆς καρδιάς μας και διαποτίζει ὀλόκληρη τὴ ζωῆ, μέχρι και τίς πῶς ἀπίθανες λεπτομέρειες. Ὅσο πῶς βαθειά και πῶς συνεπῆς εἶ-

ναί ἡ πίστις μας τόσο πῶς ἀνώτερη εἶναι ἡ ζωὴ μας, εἴτε ἡ ἀτομική, εἴτε ἡ κοινωνική. Γι' αὐτὸ μπορούμε μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα νὰ ποῦμε, πὼς τὸ ὄλο μας πρόβλημα σήμερα, στὴ βαθύτερή του οὐσία, εἶναι ἠθικὸ καὶ πνευματικόν.

Συμπέρασμα; Μποροῦμε νὰ ἐλπίζουμε ἀκόμα πὼς ὑπάρχει διέξοδος μέσα ἀπ' τὸ ἠθικὸ αὐτὸ τέλμα, ὅπου παραδέρνουμε καὶ κινδυνεύουμε νὰ καταποντισθοῦμε; Ἄς εἴμαστε ἀπόλυτα εἰλικρινεῖς μὲ τὸν ἑαυτὸν μας. Ἄς ὁμολογήσουμε τὴν ἀποτυχία μας καὶ ἄς παραδεχθοῦμε, ὅτι ὅπου θελήσαμε νὰ τακτοποιήσουμε τὰ πράγματα, σύμφωνα μὲ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, ἀπετύχαμε. Ἐν τούτοις, παρ' ὅλα αὐτὰ, χωρὶς πλαστῆς καὶ ψεύτικες αἰσιοδοξίες, μπορούμε νὰ ποῦμε, ἀδίστακτα ὅτι διέξοδος ὑπάρχει. Μόνο πὸν ἀπαιτεῖ ὑποταγὴ στὸ Αἰώνιο καὶ δουλειά, κόπους, θυσίες, αἶμα! Ἄν αὐτὰ μᾶς τρομάζουν, τότε ἄς τὸ ποῦμε στὸν ἑαυτὸν μας καθαρὰ, πὼς δὲν ἔχομε ἀκόμα καταλάβει καλὰ-καλὰ οὔτε τὸ ἠθικὸ χάλι ὅπου βρισκόμαστε, οὔτε τὴν ἀξία ἐκείνου πὸν μᾶς λείπει. Ἄς σκεφθοῦμε μόνο, πὼς ἄλλοι, μὲ τὴν ἰδέα πὼς ἐργάζονται γιὰ ἓναν καλύτερο κόσμον, καὶ σὲ ἄπειρους κόπους ὑποβάλλονται καὶ θυσίες κάνουν μεγάλες καὶ αὐτὸ τὸ αἶμα τους χύνουν γιὰ τὴν ἰδέαν αὐτήν.

Ὅπως εἶπαμε, ὑπάρχουν μὲν πολλοὶ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, τὸ κακὸν τους μόνο εἶναι ὅτι ἀγαποῦν τὴν ἡσυχία, τὴν ἡσυχία τους.

Εἶναι «φιλήσυχοι». Ἄν ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς φιλησυχούς αὐτοὺς ἄνθρώπους θελήσῃ νὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν καλωσύνην του, νὰ πιάσῃ τόπον καὶ νὰ φανῇ ἡ καλωσύνη του στὴν δουλειά του, τότε μιὰ δλοκληρωτικὴ βελτίωσις δὲν εἶναι μακρὰ. Ἄς προσπαθήσωμε ἡ καλωσύνη μας νὰ γίνῃ αἰσθητὴ μέσα στὸν κύκλον πὸν ζοῦμε, στὸ γραφεῖον μας, στὸ κατάστημά μας, στὸ ὅποιοδῆποτε ἐπάγγελμά μας, στὴ συντροφία μας, στὶς γνωριμίες μας, στὴ γειτονία μας, στὸ χωριὸν μας, στὴν πόλιν μας.

Ἄλλη διέξοδος δὲν ὑπάρχει, παρὰ μόνον ἂν ἀποκτήσωμε ὁ καθένας μας ἀποστολικὸν ζῆλον γιὰ τὸ καλόν. Μόνον ἂν αἰσθανθοῦμε ὁ καθένας μας, πὼς πρέπει νὰ ἀποτελέσωμε μαχητικὰς μονάδας στὸ στρατὸ τῆς Ἡθικῆς καὶ τῆς Τάξεως. Ἦδη αὐτὸ τὸ ἔχον καταλάβει ἀρκετοὶ καὶ προσπαθοῦν νὰ κάνουν ὅ,τι μποροῦν. Σήμερα, ὅστερ' ἀπὸ τὴν στροφὴν πρὸς τὶς πνευματικὰς ἀξίες καὶ πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἀλήθειαν, πὸν ἔχει σημειωθῆ ἰσὺς τὰς τάξεις τῶν μορφωμένων, καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἐπιστημόνων, δὲν μένει παρὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀξιοποίησις τῆς στροφῆς αὐτῆς καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς σὲ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερες μάζες. Γιατί εἴτε τὸ θέλωμε εἴτε ὄχι, δύο εἶναι οἱ δρόμοι: ἢ πίστις ἢ θάνατος. Ἄλλ' οἱ κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῆς ἔχον πάντοτε, καὶ στὶς σκοτεινότερες ἡμέρας, ἀποδείξει, ὅτι ξέρον νὰ διαλέγουν τὸ δρόμον τῆς ζωῆς.

I. I. K.

Ἐσπερινός

*Ἐσπερινὸν ἢ ἀπόμακρον καμπάνα ἔχει ἀντηχήσει.

*Ἐσπερινὸν τραγοῦδησαν τὰ χρώματα στὴ δύση.

*Ἐσπερινὸν ἐσήμανε ὁ πόνος στὴν ψυχὴ μου.

«Κατευθυνθήτω, Κύριε, πρὸς Σέ, ἡ προσευχή μου».

ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΙΣ ΣΤΟΝ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Σε κάποια μισοσκοτεινιασμένη αίθουσα κινηματογράφου κάθονται 600 άνθρωποι, άκουν και γράφουν, χειροκροτούν και έπιδιοκίμαζου ανάλογως... τί νά είναι άρά γε; Μήπως έχουν μαζευθή οι πνευματιστάι τής Γερμανίας γιά νά ανταλλάξουν τίς σκέψεις και τά πορίσματά τους; "Όχι. Δέν φαίνονται τέτοιοι." Έχουν μάλλον τήν άψιν ήρέμων Ιατρών. Τόσον οι νέοι όσο και οι ήλικιωμένοι έχουν τήν άψι σοβαρών φυσιοδιφών. "Άλλά γιατί αυτό τό μισοκόταδο; Αυτό όφείλεται μόνο στό ότι δέν μόρεσαν νά βρούν καμία μεγαλύτερη αίθουσα στό Λιντάου τής Γερμανίας τά μέλη τοΰ Βου συνεδρίου ψυχοθεραπειάς στις άρχές Μαΐου 1951.

Γιατί όμως τόσοί Ιατροί; "Η ψυχοθεραπεία δέν έχει δική της σχολή στό Πανεπιστήμιο και ούτε καν άποτελεί μάθημα γιά τίς εξετάσεις τών Ιατρών." Από τοΰ λοιπόν προέρχεται τό τεράστιο αυτό ένδιαφέρον; Πρό 40 έτών και έπί μιάς προσκλήσεως γιά ένα τέτοιο συνέδριο. (με τήν δικαιολογία ότι δέν μπορεί κανείς νά αφήσει τό Ιατρείο του και νά έγκαταλείψει τή σοβαρώτατη ύπηρεσία του στις κοινωνικές ασφαλίσσεις) θά είχαν έρθει ίσως μόνον 6 Ιατροί. Πρό 20 έτών θά είχαν έρθει 60. Σήμερα ήρθαν 600. "Ένας Έλβετός συνάδελφος μου έλεγε πώς στην Έλβετία θά είχαν έρθει ίσως 20 Ιατροί μετά από μία τέτοια πρόσκληση. Φαίνεται λοιπόν πώς στην Γερμανία «κάτι» έλαβε χώραν άκόμη στην Ιατρική και στις φυσικές έπιστήμες ώστε νά δημιουργηθή ένα τόσο μεγάλο και πραγματικό ένδιαφέρον γιά τήν ψυχοθεραπεία, με τίς «μυστικές» ή άκόμη και «μαγικές» Ιδιότητες πού τής άποδίδει ό κόσμος.

"Ο Δρ Speer από τό Λιντάου είχε οργανώσει τήν έβδομάδα αυτή με κύριο θέμα: «"Η σημερινή κατάσταση τής ψυχοθεραπειάς στον Δυτικό κόσμο».

Έάν τώρα τό συνέδριο αυτό απέδωσε μία πραγματική «είκόνα» ή τουλάχιστον ένα μωσαϊκό χωρίς πολύ έντονα χρώματα ή και με λευκές λωρίδες, κάτω άπ' τίς όποιες έθεσαν τήν ύποσημείωση πού βάζουν στους γεωγραφικούς χάρτας «χώρος άνεξερεύνητος», όπως έπί παραδειγματι ή χωρίς «πνεύμα» ή «παραψυχολογία» ή «θρησκεία» δέν είμαι εις θέσιν νά τό κρίνω. "Η εξέταση τών διαφόρων κατευθύνσεων και μεθόδων τής ψυχοθεραπειάς έδειξε τήν διάσπασι τοΰ «μοντέρνου» τόσο

στην πολιτική όσο και στην πνευματική του πλευρά. "Άλλά μήπως έπρόκειτο μόνο γιά διάσπασι, ή στό τέλος τέλος δέν έπρόκειτο γιά ασάθθεια; Καίτοι ό έκ Λονδίνου όμιλητής άνέφερε τό γνωμικό τοΰ Martin Buber, ότι «σταθερούς τρόπους έχει εκείνος πού ξέρει νά σταματά».

Μέσα στους 600, μόνον δύο Ιατροί προήρχοντο από τήν όπισθεν τοΰ παραπετάσματος Γερμανίαν. Δέν τους είχαν δώσει διαβατήριο και είχαν κάμει άμφοτεροι μίαν διοίμορφη δήλωση πώς θά έχρησιμοποιούτο γιά άλλο έργο (παρά εκείνο τοΰ νά άσχοληθούν με τήν «Δυτική» ψυχοθεραπεία). "Η καρδιά μας αισθάνθηκε τήν νύξι εκείνου τοΰ σπαθιοΰ πού χωρίζει τήν Γερμανία στα δύο. "Άλλά, ένας όμιλητής, μάς είχε στείλει τά χειρόγραφα του τά όποια διαβάστηκαν και τά όποια μάς έθεσαν ύπ' άψιν τίς τελευταίες έξελίξεις τής «ύλιστικής έρεύνης τοΰ εγκεφάλου» ως βάσεις, γιά τήν διακυβέρνησιν τών ανθρώπων τής Άνατολής. Τότε πάλι, τό σπαθί εκείνο μάς προξένησε νέο πόνο σ' όλο μας τό σώμα διότι έπρόκειτο γιά μία «ψυχοθεραπεία χωρίς ψυχή», ήταν μία προσπάθεια, νά διακυβερνηθούν άνθρωποι χωρίς «ζών πνεύμα».

"Η "Αμερική και έν μέρι ή "Άγγλία, έδειξε ότι εκεί ή ψυχοθεραπεία κινείται έντελώς πάνω στην τροχιά και μέσα στό πλαίσιο τών αυστηρών συνειπειών τής διδασκαλίας τοΰ Sigmund Freud, τοΰ μεγάλου ίδρυτοΰ τής Δυτικής ψυχοθεραπειάς. Τό Γαλλικό και "Όλλανδικό τμήμα όμως είχε προχωρήσει παρά πέρα και είχε έπεξεργασθή και τά πορίσματα τών Adler και Jung. Βαθύτερες όλων τών άλλων υπήρξαν οι διαλέξεις τών Αυστριακών και τών Έλβετών, περι τής έμφανίσεως τής «νευρώσεως τής ύπάρξεως» με εισηγητήν τόν Frankl, ως πρός τήν λογοθεραπείαν, δηλαδή τήν θεραπείαν τής ψυχής μέχρι τοΰ νά ρίξουν μία άποφασιστική ματιά στον άνθρωπο και στον Ιατρό μέσα στην «"Ιατρική τής προσωπικότητος» τοΰ ανθρώπου πού βρίσκειται κάτω από τήν κλησι τοΰ Θεοΰ και από τήν ένέργεια τοΰ "Ιησοΰ Χριστοΰ.

"Ο J. H. Schulz, ό παλαιάμοχος αυτός δάσκαλος τής γερμανικής ψυχοθεραπευτικής, παρωμοίασε πολύ παραστατικά τήν θέσι τής ψυχοθεραπειτικής με τήν μεσαιωνική σκηνη τών μυστηρίων τοΰ Calderon:

κάτω ἀπὸ τὴ σκηνὴ ἦσαν οἱ σκοτεινὲς μορφές καὶ οἱ δαίμονες τῶν ὄρμων καὶ τῶν παθῶν, πᾶνω στῆ σκηνὴ ἦσαν οἱ ἠθοποιοὶ τῆς παγκόσμιας ἱστορίας μετὰ τὰ συναισθήματα τῆς μειοεκτικότητος καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀξιοποιήσεώς τους. Πιὸ ψηλὰ μέσα στὰ σύννεφα, ἦσαν οἱ πνευματικὲς μορφές καὶ τὰ ἀρχέτυπα τῆς συμβολικῆς καὶ τῆς Ἀλχημείας τοῦ Jung.

ΜΑΚΡΟΣ ΛΗΘΑΡΓΟΣ ΤΗΣ «ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ»

Ὁ Δανὸς ψυχίατρος ἐχαρακτήρισε τὴν ἱατρικὴ τῆς χώρας του σάν εὐρισκομένη σὲ ἕνα μακρὸ λήθαργο καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς του αὐτὸς ἦταν πολὺ σοβαρὸς. Ἐπε χαρακτηριστικὰ ὅτι ἡ ἱατρικὴ ζῆ σὲ μιὰ ληθαργικὴ κατάστασι. «Ὅταν πρὸ 50 ἐτῶν μιὰ γυναῖκα με ὑστερία σοβαρᾶς μορφῆς πῆγαινε στὸ γιατρό, τῆς ἀφαιροῦσαν τὴν μήτρα. Δύο δεκαετίες ἀργότερα οἱ νευρωτικοὶ ἐπνίγοντο σὲ ποτάμια ἀπὸ βαλεριάνια. Ἡ ὑστερία ἦταν γνωστὴ σάν διάγνωσις προσβλητικὴ καὶ στὸ Λιντᾶου κάποιος τὴν ὠνόμαζε ὡς «τὴν πλέον προσωπικὴ ἀσθένεια» ποὺ ὑπάρχει. Ὁ Καθηγητὴς Κρέτσεμερ ἐπρότεινε ἀκόμα καὶ «μιὰ μεταβολὴ στὸν συνήθη κλινικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι». Τὰ ἀποφασιστικὰ σημεῖα δὲν εἶναι ἡ εἰκὼν ποὺ δίδουν οἱ ἀκτίνες Ραϊντγκεν, οὐτὲ τὸ ἀνατομικὸν εὔρημα. Αὐτὰ ἀποτελοῦν μόνον τὴν εἰκόνα ἐνὸς δευτερολέπτου ἢ τὴν τελικὴν εἰκόνα τοῦ ὄργανου. Ἄξια ἔχει μόνον ἡ ἀκριβὴς γνῶσις ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρώπου. Πόσες ἐγχειρήσεις ἀκόμη καὶ σὲ περιπτώσεις πραγματικῶν ἱστολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ δωδεκαδακτύλου γίνονται περιττές, ὅταν θεραπεύωμεν τὸν πάσχοντα ἀπὸ νόσον τοῦ στομάχου καὶ διὰ ψυχολογικῶν μέσων! Πόσο φθινοτέρα θὰ στοίχιζε στὰ ταμεῖα ἀσθενῶν μιὰ θεραπεία, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς φαρμακευτικῆς δαπάνης, ἂν δὲν ἐδίδοτο προσοχὴ μόνον στὸν ὄργανικὸ πόνου τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἐθεραπεύετο καὶ ὁ «ψυχογενὴς» πόνος. Ἡ «θεσποίησις» τοῦ σώματος δὲν ἔφερε πολὺ καλὰ.

Ἄλλὰ ἡ φυσικὴ ἐπιστῆμὴ εἶχε καὶ μιὰ φοβία, μᾶλλον μιὰ νέυρωσι τρόμου πρὸ τῆς φιλοσοφίας ἢ ἀκόμη καὶ τῆς μεταφυσικῆς. Ἦταν, ὅπως εἶπε ὁ Heyer, «φιλοσόφοδος» καὶ «μεταφυσικόφοδος».

ΠΕΡΑΝ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ

Ἡ φυσικὴ ἐπιστῆμὴ ἦταν αἰχμάλωτη «ἐν ἑαυτῇ», ἀλλὰ δὲν μπορούσε νὰ μεῖνῃ ἔτσι. Ἀπὸ τὶς ἴδιες τῆς εἰς ἔρευες—χωρὶς τὴν βοήθεια τῆς φιλοσοφίας ἢ τῆς θεολογίας—ἡ φυσικὴ ἐπιστῆμὴ ἀνοίγε τὸν δρόμο ποὺ τραβοῦσε πρὸ πέρα ἀπὸ τὰ ἴδια τῆς τὰ ὄρια. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἴδια βγήκε τὸ «ἀν-

τίθαρο», τὸ «λεγόμενον ἀντίθετο αἷτιο».

Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ δὲν πρέπει νὰ ἐξηγητᾶ με τὴν ἐξέλιξι ἀλλὰ μόνον με τὴν «μεταλλαγὴ». Πρόκειται γιὰ μιὰ διαπλάτυνσι διαστάσεων. Δὲν τίθεται ἐκ τῶν ἔξω τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τῆς φύσεως ἀλλὰ μέσα σ' αὐτὴν ὑπάρχει ἕνα «σχέδιο» (φυσικὴ), ἕνα «ὄργανούμενο πεδῖον» (βοτανικὴ), μιὰ αἰτία εἰς «ἀναζήτησιν νοήματος» ἢ φυσιολογικὴ (βιολογία). Αὐτὸ τὸ σχέδιο ὑπάρχει καὶ στὸν ἀνευ ζωῆς κόσμο—ἀκόμα καὶ στὸν κόσμο τῶν ἀστέρων. Ὅπως λέγει ὁ φυσικὸς Heisenberg, πρόκειται γιὰ μιὰ «ιεραρχία τῶν πραγματικότητων» καὶ ἱεραρχία σημαίνει «ιερὴ τάξι» ἢ ὅπως λέγει ὁ «ἀτομικὸς» φυσικὸς K. F. von Weizsäcker, γιὰ ἕνα «λογισμὸ ἐπὶ ἀνωτέρας βαθμίδος». Μ' αὐτὸ ἐννοεῖ ἀκριβῶς, ὅτι μετὰ τὶς μορφές τῆς γνωστῆς φυσικῆς καὶ μετὰ τὰς μεθόδους τῆς λογικῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ νόημα τῆς φύσεως. Τὸ νόημα θ' ἀνευρεθῇ ἐπέκεινα τοῦ ὁρατοῦ.

ΜΕ ἈΛΜΑΤΑ

Ξαφνικὰ ἐμφανίζεται στὴν φύσι τὸ καινούργιο. Ἡ φυσικὴ ἐπιστῆμὴ περιώρισε τὴν κατ' αἰτιότητα σκέψι καὶ ξεύρει ὅτι ἡ φύσις προχωρεῖ «με ἄλματα». Πρῶτα μᾶς ἔμαθαν ὅτι «ἡ φύσις δὲν κάμνει ἄλματα». Σήμερα ἀκούμε ὅτι ἡ φύσις «μόνον ἄλματα κάμνει». Στὴν ἀρχὴ «τὸ ἄλμα» τὸ ξαφνικὸ ἦταν κάτι τὸ ἐκπληκτικὸ, ἦταν μιὰ «σύμπτωσις». Πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμε στὶς ἀρχές καὶ τὰ πρῶτα στρώματα, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι στὴν σύγχρονη τέχνη. Ἄλλὰ ποῦ εἶναι τὸ «κέντρον τοῦ σχεδίου», ἀπὸ ποῦ ἀναπηδᾷ, ἀπὸ ποῖα σύμπτωσι προέρχεται.

Κατὰ τὸ πέρασ τῆς διαλέξεως ἕνας ψυχοθεραπευτὴς ἐκ Μονάχου ἔθεσε τὸ ἐρώτημα. Ποῦ στεκόμεθα σήμερα; Τί εἶναι πρωτογενές; Τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ, ἢ τὸ πνεῦμα; Μήπως ζοῦμε σὲ μιὰ μεταβατικὴ κατάστασι; Ἡ ἔρευνα συναντᾷ τὴν ἐπενέργεια πνευματικῶν δυνάμεων καὶ στὴν φύσι. Πρέπει ἀκόμη νὰ ξεπεράσωμε τὸν Freud καὶ τὸν Jung. Πρόκειται γιὰ τὴν συνάντησι τοῦ ἀνθρώπου με τὴν «θεῖαν δύναμιν» με τὴν μοναδικὴν πραγματικὴν δύναμι, με τὸ προσωπικὸ πνεῦμα. Ἡ τρίτη διάστασι τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ὑπερκαλύπτεται ἀπὸ μιὰ τέταρτη τοῦλάχιστον ἢ ἄλλη διάστασι.

Ὁ Heyer διεκλήρωε ὅτι «ἡ παλὰ ἀτυχὴς ἀντίθεσις Πίστεως καὶ γνώσεως ἔχει ἐκλείψει». Στὴν ψυχοθεραπεία, στὴν ἱατρικὴ, στὴν βιολογίαν καὶ στὴν φυσικὴ εὐρισκόμεθα σὲ μιὰ ἱεραρχία τοῦ πνεύματος.

ΝΕΑ ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Πόσο σημαντικά άλλαξε η εικόνα του ανθρώπου κατά τα τελευταία 150 χρόνια!

Ο άνθρωπος δεν είναι μηχανή, δεν είναι ένα απλώς αντιδρών όν, είναι και ψυχή, όπως είναι και σώμα, αλλά έχει πνεύμα. Ο άνθρωπος είναι «προσωπικότητας». Η άρρώστεια του είτε είναι σωματική είτε ψυχική, είναι πάντοτε προσωπική ή άρρώστεια. Οι άρρώστειες είναι πάντοτε ψυχοσωματικές. Το μόνο που αλλάζει είναι το ποσοστό συμμετοχής του ψυχικού ή σωματικού παράγοντος στην κάθε περίπτωση. Ο άνθρωπος—και ο άρρωστος άνθρωπος—δεν ζή απομονωμένος, αλλά σε τάξεις (δηλ. ρυθμισμένες καταστάσεις). Τα πρωτότυπα του ανθρώπινου πνεύματος τα ονομάζομεν αρχέτυπα. Έπι αρκετά μακρό χρονικό διάστημα η φυσική έπιστήμη και η ψυχολογία έπολεμήσαν την διάσταση του πνευματικού και του νοήματος στην άρρώστεια και στα όργανα. Το πνεύμα δεν είναι μια «άπρόσωπη αρχή του κόσμου», αλλά είναι ένα υπέθυνο όν, που άπαντά δηλαδή ένθυπιο του Θεού. Η προσωπικότης του ανθρώπου, τόνον του άρρώστου όσον και του Ιατρού στέκει άπέναντι στην προσωπικότητα του Θεού. Ο άνθρωπος είναι δημιούργημα και όχι μόνον «φύσις ή πνεύμα» με την παλαιά έννοια. Πρόκειται για με «ιατρική της προσωπικότητος» (Tourmier).

Άλλά η πραγματικότης της προσωπικότητος είναι έν «διασπάσει». Το πρόσωπον και ό έρρωστος χρειάζονται την λύτρωσι. Τουτό έχει πολλές πρακτικές συνέπειες στην ψυχολογία και στην Ιατρική. Ο Dr Bonet, της Ζυρίχης, ώμίλησε κατά αυτόν τον τρόπον έπι του όρου της προσωπικότητος και ό von Orelli, έκ Ζυρίχης, έπι της προσωπικής πείρας του ανθρώπου κατά την ψυχολογία του Jung.

ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΟΝ ΧΩΡΙΣ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η νέα εικόνα του ανθρώπου φαίνεται πρακτικά στην σχέση σώματος και ψυχής, στην λεγομένη ψυχοσωματική ένότητα. Κάθε άρρώστεια είναι ψυχοσωματική και έτσι κάθε Ιατρός άποφασίζει να σκέπτεται και να ένεργή «ψυχοσωματικά». Ο καθηγητής Κρέτομερ έπτε ότι το σώμα είναι σαν έν βιολί, το όποιον με το παίξιμο του όξαριου δονείται άκατάπαυστα. Ο κεφαλόπονος, το έλκος στομάχου, ό αλκοολισμός έχουν την ψυχοσωματική τους μορφή. Η ιδιοπαθής κεφαλαλγία έχει ποικίλες άφορμές και είναι δυνατόν να θεραπευθή και με ποικίλους τρόπους.

Κεφαλαλγία διαρκείας παρουσιάζονται σε πρόσωπα φιλοδοξα και γεμάτα άγωνίες. Άγωνία και φιλοδοξία κρύβονται στη

μέση. Σε καθιστικά έπαγγέλματα και σε δασκάλους συχνά παρατηρούνται αυτοί οι κεφαλόπονοι. Οι έλκοπαθείς πάλι άποτελούν άλλους τύπους αντίδράσεως, ίδιως διασπασμένα, άνικανοποίητα, πικρόχολα πρόσωπα, άνθρωποι διττοί που στέκονται προς δύο κατευθύνσεις, καιτοι μπορεί να είναι προσωπικότητες περιωρισμένες στον έαυτό τους, ή και συνθετικές.

Υπάρχουν επίσης ώρισμένες οργανικές ψυχικές κατευθύνσεις έκτροχισμού, λόγω κληρονομικών παραγόντων, έπι παραδείγματι στην ύψηλή πίεσι του αίματος, στην στηθάγχη, στο άσθμα και στο έλκος. Το ψυχικόν και το σωματικόν συμπλέκονται το ένα μέσα στο άλλο «χωρίς ραφήν». Ο φόβος προκαλεί ένπεξημένη έκκρισι άδρεναλίνης άπό τα ένπεφρίδια, ή άδρεναλίνη δυναμώνει την συγκίνηση, ή συγκίνηση δυναμώνει την πίεσι του αίματος, και ή πίεσι έπαυξάνει πάλι τον φόβο. Κατόπι πάναυ στις τροχίες των «έξηρητημένων άνακλαστικών» φθάνομε στις ψυχοσωματικές έμφανίσεις της νόσου. Οι εικόνες όμως υπό τας όποιάς έμφανίζονται αι νόσοι έχουν ένα ψυχικό συμβολισμό, δείχουν κατευθύνσεις της ένθυμίας, όπως έπι παραδείγματι, ιδέες αυτοτιμωρίας, ώστε για τον ψυχοσωματικά εργαζόμενο γιατρό δεν άρκει πλέον το γεγονός ότι έφθασε στην διάγνωσι, αλλά συγχρόνως έρωτα: Γιατί αυτός ό άρρωστος, σ' αυτήν την κατάστασι της ζωής του λαμβάνει αυτήν την άρρώστεια; Ποιό νόημα, ποιό σκοπό έχει αυτή ή άρρώστεια γι' αυτόν τον άνθρωπο;

Γιατί, έπι παραδείγματι, μεταξύ των αιχμαλώτων σ' ένα στρατόπεδο πέφτει τόσο πολύ ό «βίοντος», γιατί καθεβαίνει τόσο ή κατάστασις της άνοσίας του σώματος, ώστε όχι μόνον να παρουσιάζεται άρρώστεια, αλλά και μαζικοί θάνατοι; Άκριβώς, διότι, έπι παραδείγματι, είχαν ύποσχεθη στους αιχμαλώτους να τους στείλουν σπίτι τους για τα Χριστούγεννα, χωρίς να εκπληρώσουν την ύπόσχεσι τους αυτή. Έτσι οι αιχμάλωτοι άπέθνησκαν άκριβώς κατά την έβδομάδα μετά τα Χριστούγεννα—χωρίς κανένα έξωτερικό αίτιο, χωρίς άλλαγές καιρού—άπλως άπό έλλειψι έλπίδος.

Άλλά γιατί δεν άποθνήσκουν όλοι; Γιατί μερικοί άντέχουν τόσο καλά με το ίδιο φαγητό, χωρίς να παθαίνουν οιδήματα των άκρων; Διότι λένε στον έαυτό τους: Δεν θα συνθηκολογήσω. Δεν θα παραδοθώ στο κακό. Η μόλυνσις δεν έχει κανένα δικαίωμα επάνω μου. Ζούν όπως έλεγε ό Frankl άπό την Βιέννη: «Πρέπει να μπορέσω να ζήσω με ύπερnikώντας τις βιολογικές μας σχέσεις» ή όπως έπτε κάποτε ό Goethe στον Riemer: «Τό ζών

μαθαίνει μέσω τῶν ὀργάνων του, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος διδάσκει τὰ ὄργανά του».

Ο ΧΤΙΣΜΕΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὁ νευρωτικὸς εἶναι ἕνας αἰχμάλωτος. Εἶναι ἕνας ἄνθρωπος κλεισμένος σὲ ἀτομικὸ ὄχυρο ἀπὸ μπετόν. Ὁ τοιμεντένιος τοῖχος γύρω του εἶναι τὸ «πατρικὸ ἢ μητρικὸ του» σύμπλεγμα, τὸ μέτρον τῆς κληρονομικότητός του, ἡ δέσμευσις του στὶς ὀρμές, τὸ πάθος του, ἡ ἀδυναμία νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὴν πείρα του, ἐπίσης ἡ ἔλλειψις πατρίδος καὶ ἐδάφους, ὁ φόβος του πρὸ τῆς ὑπάρξεώς του.

Ὁ J. H. Schulz ἔφερε ἀπὸ καιρὸ τάξι στὸ ἐξαιρετικὰ μπερδεμένο πλῆθος τῶν μορφῶν νευρώσεως. Μὲ τὶς πλατεῖες του γνώσεις καὶ μὲ τὸ λεπτό του χιούμορ τὶς παρουσίασε. Οἱ περιφερειακὲς νευρώσεις πού σὲ ἀναλογία 12% εἶναι ξένες νευρώσεις, ἔρχονται ἐκ τῶν ἔξω καὶ προσβάλλουν τὸν ἀνίσχυρο ἄνθρωπο, πρέπει νὰ λύωνται διὰ τῆς κοινωνικῆς βοήθειας. Εἶναι σὲ ἀναλογία 12% ἀπὸ ὀσώπες νευρώσεις πού δημιουργοῦνται ἀπὸ σφαλερὲς συνήθειες, μὲ σφαλερὲς στάσεις. Θεραπεία: μὲ ἀσκήσεις γυμναστικῆς, ἀναπνευστικῆς ἀσκήσεως. Κατόπιν ἔχομε τὶς κατὰ στρώματα νευρώσεις (50%) πού φθάνουν ὡς τὰ μέσα στρώματα τῆς ψυχῆς καὶ ἰδίως τὶς νευρώσεις προσβολῆς. Θεραπεία: λίγη ὀμιλία, πολλὴ ἀκρόασις, σωστὲς ἐρωτήσεις. Μικρὴ ψυχοθεραπεία, ψυχικὴ ἀγωγή. Τελευταῖα ἔχομε τὶς πυρηνικὲς νευρώσεις. Προσβάλλεται ἡ ἐν τῷ βάθει προσωπικότης, σημαντικὰ μειωμένη ποιότης, ἐσφαλμένη στάσις στὴ ζωῇ.

Στὴν κατηγορίᾳ αὐτῇ ἀνήκουν οἱ ψυχοπαθεῖς, οἱ ὕστερικοι, οἱ αἰμιγεῖς δαιμονικοί. Θεραπεία: μεγάλη ψυχοθεραπεία διαρκείας 2-5 ἐτῶν, μὲ ἐιδικὲς μεθόδους.

Σὲ ἄλλες διαλέξεις ἀνεφέρθησαν ἰδιαίτερα ἐξωγενεῖς μορφὲς νευρώσεων, ὅπως οἱ ἱατρογενεῖς (πού ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὸν ἱατρό) οἱ «τυπογενεῖς» (πού ἐμφανίζονται ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα) καὶ οἱ κινηματογραφογενεῖς (πού δημιουργοῦνται ἀπὸ φιλμς).

Ἕνας Δανὸς μᾶς διηγεῖται μιὰ σοβαρὴ περίπτωσι τῆς κόρης ἐνὸς γιαιτροῦ πού ἔπαθε νευρῶσι ἀπὸ τὸ φιλμ «Ὁ κωδωνοκρούστης τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων». Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ψυχοτραυματικῶν νευρώσεων πού δημιουργοῦνται ἀπὸ φιλμς δὲν πρέπει νὰ εἶναι καθόλου μικρὸς.

Ὁ Φράνκλ ἀπὸ τὴν Βιέννη ἔθιξε ἀκόμη καὶ τὴν μορφή τῆς πνευματικῆς ἢ «ὑπαρξιακῆς» νευρώσεως πού προέρχεται ἀπὸ ἔλλειψι πατρίδος καὶ ἐδάφους.

Ὁ Speer ἀπέριψε τὶς σεξουαλικὲς νευρώσεις, ὅπως τὶς ξεύραμε ἄλλοτε, λέγον-

τας ὅτι στὶς περιπτώσεις αὐτὲς δὲν πρόκειται καθόλου γιὰ σεξουαλισμὸν, ἀλλὰ γιὰ τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴν σωστὴ ἐπαφή.

ΝΟΗΜΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΥΡΩΣΕΩΣ

Ὁ "Αγγλος ὀμιλητῆς προσεπάθησε νὰ ἐξερευνήσῃ τὸ νόημα τῆς νευρώσεως. Δὲν ξεύρω ὅμως, ἂν ἡ ἰδιότης του ὡς ὄπαδοῦ τοῦ Freud τοῦ ἐπέτρεπε νὰ τὸ ἐπιτύχῃ. Ἡ νευρῶσις ἔχει μόνον τὴν ἀρνητικὴ τῆς πλευρᾶ καὶ πρέπει νὰ ἀποδιωχθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον ἢ μήποτε εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν κρίνωμε καὶ θετικά; «Ἡ νευρῶσις συχνὰ ἀποτελεῖ δημιουργικὴν ἀφορμὴν γιὰ τὴν ἐξέυρεσι τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου».

Ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ μέσα στὴν νευρῶσι, ἀναγνωρίζει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀδυναμία του ὡς πάσχοντος ἀνθρώπου, τὴν φοβερότητα τοῦ πάθους καὶ ψάχνει κατόπιν γιὰ νὰ θρῆ τὸ νόημα ἢ τὸν Θεό. «Τὸ δημιουργικὸ πάθος ἐκτείνεται πάρα πάνω ἀπὸ τὸ ἐγὼ καὶ φθάνει σὲ μιὰ ἐκτὸς ἐμοῦ ἀλήθεια».

Ὁ νευρωτικὸς πού ἀναγκάζεται ἀπὸ τὴν νόσον του νὰ ἐπαναλαμβάνῃ διαρκῶς μιὰ πράξι, ὅπως λ.χ. νὰ πλένῃ συνεχῶς τὰ χέρια του ἢ διαρκῶς νὰ μετρά, ἀποφεύγει τὸ ἄγχος μὲ τὴν τυπικὴ αὐτὴ ἐν εἶδει ἱεροτελεστίας ἐπανάληψι τῆς πράξεως. Δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ καταπολέμησις τοῦ εἶδους αὐτοῦ τῆς νευρώσεως, ὅταν ὁ ἰατρός δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρῃ τίποτε καλύτερο. Ἀκόμη καὶ συναισθήματα ἐνοχῆς δὲν πρέπει νὰ ἐξαλειφθοῦν διὰ τῆς ψυχαναλύσεως, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνταχθοῦν μέσα στὴν συνόλη ζωῆ τοῦ ἀρρώστου. Διότι ἡ ἀγωνία εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ ὠφελήσῃ. Κάποτε ἡ νευρῶσις ἀποτελεῖ τὴν μόνη διέξοδο ἀπὸ τὸν φόβο τῆς ζωῆς. Ἡ ὀργανικὴ νευρῶσις εἶναι συχνὰ μιὰ φιλόανθρωπη καταφυγὴ στὸ σῶμα. Ἄλλὰ «ὅσο μεγαλύτερο εἶναι τὸ κέρδος πού προσπορίζει ἡ νευρῶσις τόσο πιὸ ἀθεράπευτη εἶναι ἡ ἀρρώστεια τοῦ ὄργανου, ὅπου καταφεύγει». Ὁ φόβος τῆς ζωῆς ἀνήκει στὴν ζωὴ καὶ πρέπει νὰ τὸν συμφιλῶσῃ μαζί τῆς.

ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

Σήμερα ἀποτελεῖ κάτι τι τὸ ἐξαιρετικὸ ἢ προσέλευσις πανεπιστημιακῶν ψυχιάτρων σὲ συνέδριο ψυχοθεραπευτῶν καὶ μάλιστα ὅταν ἀναλαμβάνουν μιὰ διάλεξι ἐπὶ τῆς ψυχοθεραπείας τῶν ψυχώσεων. Πρωτίτερα τὰ πράγματα ἦσαν διαφορετικὰ. Τότε γελούσαν ὅταν ἄκουαν γιὰ ψυχοθεραπεία καὶ σχεδὸν κανεὶς δὲν ἠσχολεῖτο μ' αὐτὴν. Ψυχοθεραπευταὶ δὲν ὑπῆρχαν οὔτε σὲ νοσοκομεῖα οὔτε σὲ κλινικὲς, ἀκόμα δὲ καὶ ἡ ἀνάυσις στὴ διδασκαλίᾳ

τῶν βοηθῶν δὲν ἐπετρέπετο.

Ἡ μεγάλη ὄμως μεταβολὴ πού σημειώθηκε πάνω σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο ὑπῆρξε εὐεργετικὴ γιὰ τὸν στρατὸ τῶν ψυχικῶς πασχόντων ἀνθρώπων. Σὲ ἀρρώστους μὲ ἐνδογενῆ κατάθλιψη πρέπει κανεὶς νὰ ἔχη πολλὴ προσοχή, διότι συχνὰ παρατηροῦνται χειροτερεύσεις καὶ ἀκόμα καὶ αὐτοκτονίες. Σὲ περιπτώσεις ἐπιληπτικῶν ὑπάρχουν ἴσως μερικοὶ τρόποι γιὰ μιὰ θεραπεία χαλαρώσεως ἢ ὅποια ἀποτρέπει τὸν φόβο ἐκ τῆς ἐπικειμένης προσβολῆς.

Σὲ περιπτώσεις σχιζοφρενικῶν ἢ ψυχοθεραπεία χρειάζεται ἰδιαίτερως μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἠλεκτροσόκ, ὅπου πρέπει νὰ κρατήσῃ καὶ νὰ σώσῃ κανεὶς ὅτι ἀπομένει νὰ κρατηθῇ καὶ νὰ σωθῇ. Ἡ διὰ σὸκ θεραπεία ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῆται κατὰ μηχανικὸ τρόπο, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσαρμόζεται ἐντελῶς σὲ κάθε περίπτωσι.

Πολλὲς ἀφορμὲς γιὰ σκέψεις εἶχαμε ὅταν ἓνας ψυχίατρος μᾶς διηγήθηκε ἕνα περιστατικὸ πού ἔζησε ὡς θεοθόξ. Κάποτε σ' ἕνα ψυχιατρεῖο, τοῦ εἶχαν ἀναθέσει τὸ τμῆμα τῶν σοβαρὰ ἀρρώστων, πού φωνασκοῦσαν καὶ χειροδικοῦσαν. Ἀπελπισμένους ὅπως ἦταν ἐξήγησε τὴν συμβουλή τοῦ διευθυντοῦ τοῦ νοσοκομείου. Αὐτὸς συνέστησε νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ τμῆμα αὐτὸ οἱ τρεῖς ἀρρώστοι πού ἐπέμεναν νὰς δημιουργοῦν τὸν περισσότερο θόρυβο, τοὺς ἔντυσε μὲ πολιτικὰ ρούχα καὶ τοὺς ἔφερε πάνω σὲ ἕνα κανονικὸ ἐπίπεδο ζωῆς. Τότε αὐτοὶ ἠσύχασαν καὶ καλυτέρευσαν τόσο πολὺ ὥστε μετὰ ἀπὸ δύο ἑβδομάδες κατέστη δυνατόν νὰ ἀπολυθοῦν ἀπὸ τὸ ψυχιατρεῖον. Βέβαια δὲν συμβαίνει ἔτσι σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις.

Ἄν κατωρθοῦτο ὅμως νὰ εἰσαχθῇ στὴν κλινικὴ ψυχιατρικὴ ἢ νοσηλεία καὶ διὰ τῆς ψυχοθεραπείας, ὅπως καὶ εἰς τὰς νευρώσεις, θὰ εἶχαμε τὴν ψυχιατρικὴ τοῦ μέλλοντος, πού θὰ ἦταν ψυχοδυναμικὴ ψυχιατρικὴ (Brühl).

Ἡ ἀσθενεία τοῦ αἰῶνος ὡς συλλογικὴ νευρώσις

Ἡ νευρασθενεία κατὰ τὸ 1900 ἦταν ἡ νόσος τῆς ἐποχῆς (Mal de siecle). Ἡ νευρώσις ἀποτελεῖ σήμερα τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν καιρῶν καὶ περιφραγμάτων. Ἡ συλλογικὴ ψυχὴ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου φωτογραφήθηκε ἀπὸ πολλὰς πλευρῆς. «Κάθε ἐποχὴ ἔχει τὴν νευρώσι τῆς καὶ τὴν θεραπεία τῆς». Ὁ ἕνας καθώρισε ὡς ἀρρώστεια τοῦ αἰῶνος τὴν κούρασι τοῦ πνεύματος, ἴσως καὶ τὴν νοχέλια τοῦ πνεύματος, ὁ ἄλλος τὴν φορὰ πρὸς τὸ σκοτάδι, πρὸς τὴν μόνωσι, πρὸς τὴν νύκτα, παρὰ τὴν μαζικὴ σκέψι. Τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐγὼ ἀπλευθερώθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς

τῆς Ἀναγεννήσεως, ἡ ἀνθρώπινη μορφή ἔγινε μιὰ μάσκα, ἡ λογικὴ τοῦ προμηθέως ἐξεκένωσε καὶ ἐξέκαυσε τὶς μορφῆς τοῦ πνεύματος καὶ τὰ σύμβολα. Ἡ πίστις στὴν δύναμι τῆς προόδου, τῆς θελήσεως, τῆς ἐργασίας, τῆς μορφώσεως, τῆς τεχνικῆς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἀπεδείχθη ἀνίσχυρη. Ἔτσι ἡ νευρώσις εἶναι μιὰ κραυγὴ πού ὀφείλεται στὸ ὅτι τὸ ἄτομο μέσα στὸ συλλογικὸ ἔχασε τὴν προσωπικότητά του καὶ τὴν ἀποζητεῖ, ζητεῖ νὰ τύχῃ προσωπικοῦ ἐνδιαφέροντος μὲ τὸ δικό του ὄνομα ἀπὸ ἕνα ἐκτὸς τοῦ κόσμου Δημιουργό.

Ἐνας Γάλλος μάλιστα ἔκαμε μιὰ διάλεξι ἐπὶ τῆς «Ψυχοπαθολογίας τῆς ἀποτυχίας στὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν λαῶν».

Ποῦ ὑπάρχει ὅμως ἐδῶ τὸ θεραπευτικὸ μέσο; Εἶναι δυνατόν νὰ συγκρατηθῇ ἡ νευρώσις τοῦ αἰῶνος, νὰ ἱκανοποιηθῇ ὁ πόθος τῆς γιὰ τὸν ἔξωθεν λόγο; Εἶναι δυνατόν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποδεσμευθῇ διὰ τῆς πρωτογόνου ἢ καὶ διὰ τῆς συγχρόνου τέχνης; Συνεφωνήσαμε μόνον ἐπὶ τοῦ ὅτι «ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν διέρχεται κοντὰ ἀπὸ πολλὰ θάραθρα».

ΑΝΗΣΥΧΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Μήπως ὅμως μπορεῖ ἡ φιλοσοφία νὰ μᾶς βοηθήσῃ; Ὁ ἐξ Ἑρλάγκεν φιλόσοφος Κουν μᾶς μίλησε ἐπὶ τῆς «ψυχοθεραπείας καὶ Φιλοσοφίας». Ὁ φιλόσοφος αὐτὸς εἶπε πολὺ ὠραία πράγματα γιὰ τὴν ἀμοιβαία ἀναζήτησι τῆς ψυχοθεραπείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἀκόμη δὲ καὶ γιὰ τὴν κοινότητα τῆς τύχης τους. Ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὰ τέσσαρα πεδία δράσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς «φυσικοῦ» ἀνθρώπου, ὡς «συν»-ἀνθρώπου, ὡς ἀτόμου καὶ ὡς προσωπικότητος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἦταν δὲ τόσο ἐντιμος ὥστε νὰ μὴ μᾶς ζαλιζῆ ἑμᾶς τὸν γιαιτροὺς λέγοντάς μας, ὅτι τάχα εἶχε τὴν θεραπεία στὰ χέρια του. Πάντως κατέστρεψε τὴν αὐτοπεποίθησι μερικῶν ψυχοθεραπευτικῶν κατευθύνσεων.

Μία αὐτομεταβολὴ τοῦ νευρωτικοῦ δὲν ἐξαρκεῖ, ἡ «μεταφυσικὴ τοῦ ἱατρείου» δὲν δικαιούται νὰ γίνῃ ἕνα ὑποκατάστατον τῆς θρησκείας. Αὐτὸ δὲν γίνεται οὔτε μὲ τὴν ὑποκατάστασι τῆς θρησκείας διὰ τῆς φιλοσοφίας οὔτε καὶ μὲ τὴν ψυχοθεραπεία. Ὁ ἴδιος ὁ ψυχοθεραπευτὴς θὰ εὐρίσκειτο σὲ δύσκολη θέσι, ἂν ὁ ἀρρώστος τοῦ ζητοῦσε νὰ γίνῃ θρησκευτικὸς ὀδηγητῆς. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἰδιαίτερα ὁ νευρωτικὸς εἶναι ἕνα «ἐκθετο στὴν παγκόσμια δυστυχία» εἶναι ἐκτεθειμένος στὸν κίνδυνον τῆς νοσταλγίας τῆς νύκτας, γίνεται εὐκόλα ἕνας «λιποτάκτης στὴν παγκόσμια νύκτα». Οἱ φιλοσοφίαι δὲν δίδουν λύσεις, παρὰ μποροῦν μόνον νὰ ὀδηγήσουν σὲ «ἀνήσυχας καταστάσεις μὴ λύσεως». Μία πραγματικὴ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὸν πόνο θὰ

μπορούσε να δοθη μόνον από μια άλλη «διάσταση».

Τούτο υπήρξε πράγματι μια έντιμη κουβέντα. Ο ψυχοθεραπευτής έδιδάχθηκε από τον φιλόσοφο ότι καμμία διδασκαλία δεν είναι δυνατόν να σώσει τελειωτικά τον νευρωτικών άνθρωπο. Νομίζω ότι τούτο αποτελεί μια πολύ σημαντική αναγνώριση. Πολλές φορές, σε διάφορες αίθουσες, τάχαμε ακούσει συχνά διαφορετικά...

ΚΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Μια γυναίκα πηγαίνει στον Ιατρό με έκδηλο τον φόβο του θανάτου. Ήταν σε έκδρομη στο θουόν μαζί με τον φίλο του άνδρός της. Κατά τον χορό, την νύκτα, φθάνει ένα τηλεγράφημα που άνηγγειλε τον θάνατο του άνδρός της. Τότε αυτή ξεσπά σε ένα θεαματικό και παράδοξο γέλιο, ενώ έπρεπε και ήθελε να κλάψη. Πανδρεύθηκε τον φίλο του άνδρός της, αλλά κοντά στο νεκρικό κρεβάτι του πρώτου άνδρός της ανέγνωρισε την ένοχη της, γιατί άντελήθη ότι στην πραγματικότητα τον μισούσε και ήγχετο τον θάνατό του. Τώρα έχει καταληφθή από το ένστικτο του θανάτου και ζή διαρκώς με την άγωνία του θανάτου.

Ένας ψυχίατρος διηγήθηκε την περίπτωση αυτή κατά την όμιλία του περί του θανάτου ως ψυχοθεραπευτικού προβλήματος. Άλλά τὸ πρόβλημα του θανάτου άκούστηκε σε πολλές διαλέξεις. Υπάρχει ένα «ένστικτο του θανάτου»; Τί σημαίνει ὁ «φόβος του θανάτου» εις τὰ πλάσματα, εις τούς οργανισμούς, ιδίως στα παιδιά; Τί σημαίνει, ιδίως σήμερα ὁ «κοινωνιολόγικος φόβος του θανάτου», ὁ φόβος του πολέμου, ὁ φόβος τῆς άτομικῆς βόμβας; Τί σημαίνει ὁ φόβος του θανάτου στις γυναίκες που διατρέχουν την κλιμακτήριο περίοδο; Ὁ γιατρός πραγματικά περιβάλλεται συνεχώς από τὸ πρόβλημα του θανάτου. Πώς θά βοηθήση; Τὸ δρεπάνι του θανάτου δεν κάμνει άσεία. Ὁ Goethe γράφει για τὸν καιρὸ του Βερθέρου, ὅτι «έχρησιάσθηκαν μεγάλες προσπάθειες να άποφύγη κανείς τὰ κύματα του θανάτου». Καί ἡ άπομάκρυνσις τῆς νευρώσεως έχει τὸν κίνδυνο της, ὅπως εἶπε κάποιος: «Ἄν άφαιρέση κανείς την νευρώσι από τὸν νευρωτικὸ που είναι άναγκασμένος να έτελεῖ συνεχώς την ίδια πράξι σαν μια ἱεροτελεστία, τὸν παραδίδει άνίσχυρο στα χέρια του θανάτου».

Τί εἶνε ένας όμιλητῆς να πῆ σχετικά με την θεραπεία του φόβου του θανάτου; Οἱ παρηγοριές οἱ σχετικὲς με την κοινή μοῖρα είναι πολὺ φτηνές. Ένας άλλος λέγει τὸ εξῆς: «μάθε να ζῆς πλατιά, μάθε να ζῆς με τὸ σύνολο, μάθε να ζῆς με τὸν θάνατο». Φθάνει ὅμως αὐτὸ ἔτσι; Καί ένας

ψυχίατρος που άπασχολήθηκε με τὰ περιοδικά άνεβοκατεβάσματα στη ζωῆ διασήμων άνδρών, ὅπως με την έποχειακή εὐαισθησία, τούς έπταετῆς κύκλους στη ζωῆ μερικῶν ανθρώπων, καί επίσης με τῆ νομοτέλεια την παράξενη που ἔμπορει να προβλεφθῆ βάσει καμπυλῶν (ἑπι παραδείγματι στὸν Goethe, στὸν C. F. Meyer, στὸν Mörike καί στὸν Billroth) στὸ τέλος εἶχε να μᾶς πῆ μόνον ὅτι «βλα αὐτὰ είναι σημάδια του ὅτι βρισκόμαστε πεταγμένοι μέσα στὸ χάος». Εἴμεθα τοποθετημένοι σε ὑπερ-άνθρωπινους κανόνες, που είναι επέκεινα τῶν ὁρίων του ψυχοσωματικου. Ζούμε σε καθαρή κατάστασι εξάρτησεως καί αὐτῆ ἡ αναγνώρισις μᾶς μεταφέρει στὸ θρησκευτικὸ πεδίο.

Συνεπῶς δεν ἀρκεί σαν «φρουρὸς στα σύνορα» τὸ ἦθος οὔτε ἡ αρχῆ εκείνου του τραγουδιου του Μεσαιῶνος, ὅτι «εἴμαστε στη μέση τῆς ζωῆς καί περιβαλλόμεθα από τὸν θάνατο». Ἴσως ὅμως οἱ φράσεις οἱ άμέσως έπόμμενες θά εἶχαν κάτι περισσότερο να μᾶς πουν πάνω στὸν φόβο του θανάτου: «...Ποιὸν ζητοῦμε, που να μᾶς εἶναι βοηθὸς καί να μᾶς δῖνη λύτρωσι; Αὐτὸς εἶσαι μόνον σύ, Κύριε...».

Ο ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ ΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Θεωρεῖται, ὅτι έτελείωσε τὸ καθῆκον του ψυχοθεραπευτου ὅταν αὐτὸς ως ἐπιστήμων εἶναι ένας κατά τὸ μάλλον ἢ ἦτον ἐπιτυχημένος δημιουργὸς υγείας; Ὡστε να ξαναφτιάχην τὸ νευρωτικὸ πάλι ἱκανὸ για ἔργασια καί για άπόλαυσι καί να καθιστᾶ τὸν άνθρωπο πάλι χρῆσιμο για τὸ κράτος ως στρατιώτη, για τὴν οικονομία ως ἐργάτη καί για τὸν γάμο ως σύζυγο; Ἡ προσπάθεια να γίνωμε δημιουργοὶ υγείας ὡδήγησε στὸ να γίνῃ «ἡ διάγνωσις ἡ πιὸ έκτεταμένη άρρώστεια», ὅπως κάποιος παρατηροῦσε εἰρωνικά ἢ ὅπως ένας άλλος κατέκρινε τούς ψυχοθεραπευτᾶς λέγοντας «ὅτι δεν ἔχουν καμμία δικῆ τους ἔργασια ἐκτὸς από τὸυ να λένε με τὸ στόμα». Ἡ ἀκόμη καί τὸ γεγονός ὅτι από τὸ στενὸ αὐτὸ πρῖσμα τὸυ ἔργου σασίου υγείας βγῆκε ένα ἔργοστάσιο άρρώστειας με τίς λεγόμενες «ιατρογενεῖς άρρώστειες» οἱ ὁποῖες δημιουργοῦνται ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς σωματικῆς καί ψυχικῆς άγωγῆς.

Δεν ἦταν φυσικὰ σωστὸ κατά την ἔβδομάδα τῆς ψυχοθεραπειας να άσχοληθοῦμε μόνον για πράγματα καί γεγονότα, για μεθόδους καί διαιρέσεις καί για άρρώστους μόνον, παραβλέποντας τὸν γιατρὸ καί τὸν ψυχοθεραπευτῆ.

Πράγματι καί ὁ γιατρός στὸν ψυχικὸ διάλογο τίθεται ὑπὸ παρατήρησιν καί αὐτὸ πρέπει να τὸ δεχθῆ εὐχαρίστως, «πνευ-

ματική ἀρρώστεια χρειάζεται ένα πνευματικό γιατρό».

Ὁ γιατρός εἶναι ἕνας ἄνθρωπος πού ζῆ διαρκῶς στὸν ὑπόκοσμο καὶ τὸ λαβύρινθο τοῦ ὑποσυνειδήτου. Εἶναι δυνατόν νὰ κἀνὴ αὐτὸ χωρὶς νὰ προστατεύεται, χωρὶς νὰ ὑποστῇ μιὰ πνευματικὴ μόλυνσι; Ὁ Βοβὲι μᾶς εἶπε καθαρά καὶ ξάστερα ὅτι ὁ γιατρός καλεῖται νὰ ἐκπληρῶσῃ τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ γιατρός βρίσκεται προσωπικὰ μέσα στὴν διάσπασι τῆς ἴδιας τῆς ὑπάρξεώς του καὶ χρειάζεται τὴν λύτρωσι.

Κανεὶς δὲν διεμαρτυρήθῃ ἐναντίον αὐτοῦ. Στὸ τέλος τοῦ Συνεδρίου ἐλέγχθη ὡς μιὰ ἐπιβεβαίωσις ὅτι «ὡς ψυχοθεραπευταὶ βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ ἐπισκοτισμένη πραγματικότητα».

Η ΘΕΛΗΣΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΗΜΑ

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς θεραπείας ἐνὸς ψυχοθεραπευτοῦ εἶναι ἡ ὑπερνικήσις τοῦ φόβου. Πῶς μπορούμε νὰ ὑπερνικήσωμε τὸν φόβο τοῦ φόβου. Ἄν κόψῃς μιὰ κεφαλὴ ἀπὸ τὴν ὕδρα «φόβος» θὰ βγοῦν ἀπὸ αὐτὴν τὴν πληγὴ ἄλλες δέκα κεφαλές. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ κυριαρχήσωμε ἐπὶ τοῦ φόβου. Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ μόνον ἀπὸ τὴν «διάσπασι τοῦ πνεύματος». Δὲν πρόκειται περὶ παραγκωνισμοῦ ἀλλὰ περὶ εὐθύνης. Ὁ νευρωτικὸς δὲν ὑποφέρει μόνον ἀπὸ τὴν θέλησι γιὰ ἡδονὴ (Freud) οὔτε μόνον ἀπὸ τὴν θέλησι γιὰ ἐξουσία (Adler) ἀλλὰ χρειάζεται καὶ τὴν θέλησι γιὰ νόημα. Ἔτσι προήλθον μερικοὶ θεραπευτικοὶ σκοποὶ: ὅπως «Δὲν ἔχομε νὰ φοβηθοῦμε τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φόβο», ἢ «ὁ φόβος ζῆ ἀπὸ τὸ ὅτι... φοβούμεθα».

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνας ἀνόητος σωρὸς λευκάματος ἐπὶ ἐνὸς πλήρως ἀσήμου πλανήτου. Εἶναι ἕνα πρόσωπον. «Ζῆσε σάν νὰ ζοῦσες γιὰ δεύτερη φορά». Ἔτσι ὁ δρόμος τῆς θεραπείας φαίνεται ὁ ἐξῆς: Ἄγωγι εἰς τὸ νὰ γίνωμε ἱκανοὶ νὰ ἀποφέρωμε καὶ νὰ πιστεύωμε.

Τὰς μεθόδους τῶν ψυχοσωματικῶν θεραπευτικῶν μέσων ἐξέθεσε σαφῶς καὶ περιεκτικῶς ὁ καθηγητὴς Κρέτσεμπερ: «Κατὰ τὴς ψυχοαναλυτικῆς μεθόδους εἶναι ἐξαιρετικὰ σπουδαῖες αἱ μέθοδοι ἐξασκήσεως μὲ τὴς ἀσκήσεις χαλαρώσεως, ἢ κλασικὴ ἐνέργητικὴ ὑπνωσις ὅπου ὁ ἀρρωστος ὀδηγεῖται στὸ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὴν ἰασί του, αἱ μέθοδοι ὑποβολῆς μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς «ἐπαγωγικῆς ὀδηγήσεως τοῦ τόνου», ἰδιαίτερα ἀσκήσεις ἀναπνοῆς καὶ καθοδήγη-

σις ἐν ἐγρηγόρσει καὶ ἐν ὕπνῳ καὶ κατὸπιν οἱ ἀσκήσεις περιουλλογῆς. «Δίδετε στοὺς ἀρρώστους προγράμματα ἐν εἶδει συνθημάτων», δηλαδὴ ἀλλάζετε τὴς μεθόδους, μόνον μὴν παραμελήτε τὴν δυναμικὴ. Ὁ ὀργανισμὸς εἶναι ποτισμένος μὲ τὴν ψυχὴ ὡς τὸ τελευταῖο του μόριο. Στὴν καρδιά, σ' αὐτὸ τὸ διττὸ ὄργανο, ἢ φύσις καὶ τὸ πνεῦμα γίνονται ἕνα.

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑ;

Δὲν θὰ ἔπρεπε ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ σημείον νὰ ὑπάρχῃ μιὰ νόμιμη θέσι γιὰ τὸ Θεό; Ἡ ἐρώτησις αὐτὴ δὲν ἐτέθη σὲ καμμιὰ διάλεξι στὸ Λιντάου, ἀλλὰ ἡ ἐρώτησις αὐτὴ ἦταν ἐκεῖ, παρὰ τὴν ἀπουσία τῆς θεολογίας καὶ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. Μὲ τί τρόπο; Ὅχι μόνον μὲ τὴν ἐπίσημη ὁμολογία τοῦ Βοβὲι καὶ τοῦ von Orelli, οἱ ὁποῖοι στὸ τέλος τῶν διαλέξεων τοὺς μίλησαν γιὰ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό καὶ γιὰ τὸ γεγονός τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Συνεχῶς τὸ νόημα τοῦ Θεοῦ ἀνεδύετο ἀπὸ τὰ βάθη σάν μιὰ ἀναγκαῖότης ἀρχειπικῆ. Ὁ Labbrand ὠμίλησε γιὰ τὸ χρυσοῦν πλάσιον τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς συγγενείας πρὸς τὸν Θεό, γιὰ τὴν ἀρρώστεια ὡς «μorfὴν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου» γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὡς ἐκπρόσωπο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι βεβηλωμένος καὶ συγχρόνως ἅγιος, ὡς «imitatio dei ad exteram» (ἀπομίμησις τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον). Ἐνας ἄλλος μίλησε γιὰ τὴν «ἀγωγή τῆς ψυχῆς μέσῳ τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Ἄλλὰ τὰ πράγματα δὲν προχώρησαν τόσο εἰρηνικὰ καὶ χωρὶς μάχες. Δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ συνειδητοποιήσῃ κανεὶς τὴν διάσπασι τοῦ πνεύματος καὶ ἀκόμη δυσκολώτερο νὰ συνειδητοποιηθῇ ἡ διάσπασις τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ψυχοθεραπευτὴς ἡμπορεῖ νὰ παραδέχεται ἡδονὴ, δύναμι καὶ πνεῦμα γιὰτὶ νὰ μὴν ὁμολογῇ καὶ τὸν Χριστόν; Μήπως ἐπειδὴ ἡ ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ χρειάζεται ἀπόφασι, ἐνῶ οἱ ἄλλες αὐθῦπαρκτες ὁμολογίες εἶναι μόνον «προσωπικὲς γνώμες»;

Τὸ σπουδαῖο ἦταν, ὅτι στὸ Λιντάου ἡ διάλεξις τοῦ Βοβὲι μὲ τὴν χριστιανικὴ του μαρτυρία εἶχε τὸ δυνατότητα καὶ πιὸ παρατεταμένα χειροκροτήματα καὶ ἰδίως ἐκ μέρους τῶν νεωτέρων ἱατρῶν. Ἡ πραγματικὴ ζωντάνεια τῶν χριστιανῶν ἱατρῶν-ψυχοθεραπευτῶν θὰ ὑπερνικήσῃ τὴν πνευματικὴ κόπωσι μερικῶν γερόντων πού «δὲν πιστεύουν στὸ πνεῦμα».

ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ ΕΡΓΑΤΡΙΑΣ

“Ολοι, ασφαλώς, θυμόμαστε τις επισκέψεις που ως μαθητὰι ἢ φοιτητὰι κάναμε σὲ διάφορα ἔργοστάσια. Συνήθως, σ’ αὐτὲς τὶς επισκέψεις, μᾶς ὠδηγοῦσε ἕνας τεχνικός τοῦ ἔργοστασίου τὸν ὁποῖον ἢ διευθυντοὺς ἐπεφύρτιζε νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὰ διάφορα στάδια τῆς παραγωγῆς, τὴ λειτουργία τῶν μηχανημάτων, τὴν τεχνικὴ γενικῶς ἄποψι τοῦ θέματος. Αὐτὴ τὴ φορά, ὅμως, ὠδηγός μας εἶναι ὁ διευθυντὴς προσωπικοῦ τοῦ ἔργοστασίου! Καὶ ἀποστολή του, νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὸ ἔμψυχο ὑλικό. Θὰ ἔχη ἀσφαλῶς καὶ αὐτὸς νὰ μᾶς πῇ πολλὰ πράγματα, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ πολλὰ προβλήματα, γιὰ τὸν ἐργάτη, τὴν ἑργατρία, πού συνήθως ἀφίναμε ἀπαράτηρους μέχρι σήμερα, σ’ αὐτὲς τὶς ἐπισκέψεις ἔργοστασίων.

“Ἐνας τέτοιος λοιπὸν ὠδηγός μας παρέλαβε, αὐτὴ τὴ φορά, στὴν εἴσοδο τοῦ ἔργοστασίου καὶ μᾶς γυρίζει στὰ διάφορα τμήματα τοῦ πού ἀπασχολοῦν κυρίως γυναίκες, Ἑλληνίδες ἐργάτριες. Εἶναι πρόθυμος νὰ ἀπαντήσῃ στὶς ἐρωτήσεις μας. Καὶ ὅλοι ἀσφαλῶς ἔχουν νὰ υποθέτῃσιν πολλὰς. Ὅριστε ἡ πρώτη πού τοῦ ὑπεβλήθη:

—Γιατί ἐργάζονται αὐτὲς οἱ γυναίκες σὲ ἔργοστάσιο;

Ἐφελίς, φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἢ ἐρώτησις αὐτὴ, ἀφελεστάτη. Μὲ χαρὰ ὅμως δέχεται νὰ ἀπαντήσῃ ὁ συνοδός μας, γιατί ὅπως μᾶς ἐξηγεί, θὰ μπορέσῃ χάρις στὴν ἐρώτησι αὐτὴ νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴ θέσι του, ἔναντι τοῦ βασικωτέρου, τοῦ θεμελιώδους προβλήματος πού ἀπασχολεῖ τὴν Ἑλληνίδα ἐργάτρια. Τοῦ προβλήματος τοῦ βιοπορισμοῦ καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῆς.

Δὲν ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξί τῶσων καὶ τῶσων ἄλλων προβλημάτων, τὴν ὑπαρξί τοῦ πνευματικοῦ προβλήματος τῆς ἐργασίας, τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων. Μὰ πρῶτο καὶ βασικό θεωρεῖ τὸ θέμα τῆς ἀμοιβῆς καὶ τοῦ βιοπορισμοῦ. Γιὰ νὰ ζήσουν λοιπὸν ἐργάζονται, κατὰ κανόνα, οἱ Ἑλληνίδες ἐργάτριες. Γιὰ νὰ ἀντεπεξέλθουν στὶς οἰκονομικὰς τὸς ἀνάγκες.

Θέλετε νὰ πεισθῆτε γι’ αὐτὰ ὅλα, μᾶς λέει ὁ ὠδηγός μας; Ρωτήστε ὅποια νέα ἑργατρία θέλετε, ποῖος εἶναι ὁ σκοπός τῆς, ποῖο εἶναι τὸ ὄνειρό τῆς. Στερεότυπα θὰ πάρετε τὴν ἀπάντησι, ὅτι ἐργάζε-ται ὅσπου νὰ παντρευτῇ καὶ τότε νὰ μείνῃ στὸ σπίτι, νὰ κἀνῃ παιδιὰ καὶ οἰκογέ-

νεια. Ἡ οἰκονομικὴ καχεξία λοιπὸν εἶναι ἐκείνη πού σπρώχνει τὴν Ἑλληνίδα στὸ ἔργοστάσιο καὶ αὐξάνει καθημερινῶς τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐργατριῶν. Ἡ ἀμοιβὴ τῆς εἶναι ἐκεῖνο πού τὴν ἀπασχολεῖ πρωταρχικά. Αὐτὸ τὸ τρομερὸ καὶ ἀκανθῶδες θέμα τῆς ἀμοιβῆς, τῆς δικαίας καὶ ἱκανοποιητικῆς ἀμοιβῆς, τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ αὐτὸ πρόβλημα, πού ἡ λύσις του θὰ σημειῶνε τὴν ἀρχὴ καλύτερων ἡμερῶν.

Νὰ περιμένουμε τὴ λύσι του ἀπὸ μιὰ σύντομη ἐπίσκεψι σὲ ἕνα ἔργοστάσιο, θὰ ἦταν ἀλήθεια ἔξω τῆς πραγματικότητος. Ἄς ἐπωφεληθοῦμε ὅμως τοῦλάχιστον γιὰ νὰ πάρουμε μερικὰ στοιχεῖα.

Τὸ κατώτατο ὄριο ἡμερομισθίου, καὶ συνήθως καὶ τὸ ἡμερομισθιο τῶν συλλογικῶν συμβάσεων, πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἡ δικαία ἀμοιβὴ, γι’ αὐτὸ καὶ στὶς περισσότερες περιπτώσεις δὲν ἐφαρμόζονται.

Σταμάτησε σ’ αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ συνοδός μας καὶ μᾶς ρώτησε ἀν ὑπάρχει καμιά ἀπορία. Πράγματι τοῦ διευτυπώθη ἡ ἐξῆς: Εἶπατε ὅτι στὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐργατρία, ἡ νέα τοῦλάχιστον ἐργατρία, θεωρεῖ τὴ δουλειά τῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ὅταν κατὶ τὸ προσωρινό, τὸ ἀναγκαστικό, γιὰ νὰ ἀνταπεξέλθῃ στὶς οἰκονομικὰς τῆς ἀνάγκες, ὡσπου νὰ παντρευτῇ; Τί συνέπειες ἔχει αὐτὴ ἢ ἀντιμετώπισις τῆς καταστάσεως;

Πραγματικά, τὸ γεγονός αὐτὸ ἔχει διάφορες συνέπειες, ἦταν ἡ ἀπάντησις. Πρῶτα-πρῶτα, μὲλις φθάσῃ στὴν νόμιμη ἡλικία, ἡ πιεσθὴ οἰκονομικῶς, ζητεῖ μιὰ δουλειά, ὅποια δουλειά νὰ εἶναι, ἢ ἀλλάζει συνεχῶς δουλειά, χάνοντας ἔτσι πολὺτιμο καιρὸ ὡς μαθητευομένη σὲ διαφόρους κλάδους. Ἡ ἐπαγγελματικὴ τῆς φιλοδοξία περιορίζεται, καὶ παραμελεῖ κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ τῆς ἐξύψωσι. Ἔτσι, εἶναι σπάνιο νὰ τὴ δῆτε νὰ ξεπερνᾷ σὲ βαθμίδα τῆς ἀπλῆς ἐπιστατίας τμήματος. Δυστυχῶς ὅμως, οἱ οἰκονομικὲς συνθήκες εἶναι τέτοιες, πού ἕνα 60% τῶν ἐργατριῶν, ἐπανέρχεται στὴν ἐργασία καὶ μετὰ τὸ γάμο. Ἄλλ’ ἐν τῷ μεταξὺ χάθηκε πολὺτιμος καιρός. Καὶ συνέχισε ἀκόμη νὰ λέῃ ὁ συνοδός μας, κατὶ πού δὲν προσέξαμε ὅμως, γιατί τὴν προσοχὴ ὅλων μας ἀπερρόφησε ἡ ἐμφάνισι μιᾶς πολὺ προχωρημένης ἐγκύου ἐργατρίας, βαρεῖα φορτωμένης μὲ ἕνα κασονάκι γεμάτο ὑλικά. Τὸ ἄφησε κάτω, κι’ ἄρχισε νὰ σκύβῃ καὶ νὰ τ’ ἀραδιάζῃ ἀπάνω στὸ

μηχάνημά της. Ἡ ἀπορία ζωγραφίστηκε πρὸς πρόσωπά μας. Καὶ νὰ τί μάθαμε σχετικῶς.

Ἡ ἔγκυος ἐργάτρια πρέπει νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐργασία της, ἂν θέλῃ, νὰ ἀντεπεξέλθῃ ὁπωσδήποτε ἀνθρώπινα στὶς οἰκονομικὲς τῆς ἀνάγκες, μέχρι τοῦ 7ου μηνὸς τῆς κυήσεως, πέραν τοῦ ὁποίου τῆς ἀπαγορεύεται ἡ ἐργασία καὶ τυγχάνει ἐπίδοματος (πενιχροῦ) ἀπὸ τὸ Ι.Κ.Α. Κι' ἡ δουλειὰ πού κάνει, εἶναι συνήθως βαρεία, ἀκόμη καὶ γιὰ μὴ ἔγκυο γυναίκα. Νὰ ἀλλάξῃ εἶδος δουλειᾶς, νὰ πάῃ σὲ ἄλλο ἐργοστάσιο ὅπου θὰ ἔκανε ἐλαφρύτερη ἐργασία, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο, γιατί δὲν προσλαμβάνει κανεὶς ἐγκύους ἐργατριάς. Πρέπει, λοιπόν, μέσα στὸ ἴδιο ἐργοστάσιο, νὰ τῆς βροῦν μία πῶ ἐξοκούραστῃ θέσιν, πράγμα δύσκολο, ἂν ὄχι ἀδύνατο, γιατί οἱ θέσεις αὐτὲς εἶναι συνήθως ὑπερπληρωμένες ἀπὸ ἀσθενεῖς (ἀδενοπαθεῖς κυρίως) συναδέλφους τῶν.

Προσγειωμένος τελείως ὁ συνοδὸς μας, μᾶς ὑπεσχέθη νὰ ἀποφύγῃ τὴν εὐκολὴ λέξι «πρέπει». Γι' αὐτὸ καὶ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κάποια ταμεῖα ἀναλαμβάνουν τὴ μισθοδοσίαν τῶν ἀρρένων ἐργατῶν ὅταν στρατεύονται. Μήπως κοντὰ στὸ ἐπίδομα τοῦ Ι.Κ.Α., κοντὰ στὴν προσφορά τοῦ ἐργοστασίου, αὐτὰ τὰ ταμεῖα θὰ μπορούσαν νὰ συμπληρώνουν τὴν ἀμοιβὴ τῆς ἐγκύου ἐργατριάς, πού κι' αὐτὴ στρατευμένη εἶναι, ἂν θέλετε. Νὰ εὐωίσῃ ἔτσι κι' αὐτὴ τὴ γυναίκα, ὅτι κι' ἄλλοι προσβλέπουν στὴν κατάστασίν της μὲ κάποιο σέβας, μὲ κάποια ἐκτίμησι!

Καὶ αὐτὰ μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ἐγκύου ἐργατριάς. Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὸν τοκετὸ ποιά εἶναι ἡ κατάστασις; Ποιά εἶναι δηλαδὴ ἡ θέσις τῆς λεγωίδος καὶ τῆς θηλαζούσης ἐργατριάς. Καὶ ἂν τὸ θέμα τῆς λεγωίδος, ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ, μιά βραχεῖα ἐπέκτασι τοῦ ζητήματος τῆς ἐγκύου ἐργατριάς καὶ μπορεῖ νὰ λυθῇ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, τὸ θέμα τῆς θηλαζούσης παρουσιάζεται ὡς ἓνα σοβαρὸ κοινωνικὸ θέμα. Διότι ἐδῶ πλέον ἡ ἐργάτρια ἔχει ἐπανεῦρει ὀλην τῆς τὴν ἱκανότητα πρὸς ἐργασίαν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀπουσιάσῃ. Συγχρόνως ὅμως, πρέπει κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον νὰ εὐρίσκειται κοντὰ στὸ παιδί της ἀνά τρίωρον γιὰ νὰ τῆς ἰσχύει. Πῶς ὅμως θὰ γίνῃ αὐτὸ, ὅταν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀπουσιάσῃ 10 ὧρες ἡμερησίως ἀπὸ τὸ σπῆτι της γιὰ νὰ ἐργάζεται;

Καὶ ἔτσι εὐρίσκειται στὴν ἀνάγκη, ἀπὸ τοῦ 1ου ἕως 3ου μηνός, ἢ νὰ ἀποκόψῃ τελείως τὸ θηλασμὸ, ἢ νὰ καταφύγῃ στὴν «μικτὴ διαίτα». Κυττάξτε ὅμως τὸ σπῆτι τῆς Ἑλληνίδος ἐργατριάς, τὰ μέσα πού διαθέτει, τὰ πρόσωπα πού στὴν ἀπουσία της θὰ ἀναλάβουν αὐτὴ τὴ φροντίδα, τίς βρεφο-

κομικὲς τους γνώσεις καὶ θὰ καταλάβετε γιατί τὰ ἀποστειωμένα καὶ ἐπιστημονικῶς καθωρισμένα ἐνδιάμεσα γεύματα τοῦ βρέφους ἀντικαθίστανται ἀπὸ τὸ μπρῆκι μὲ τὸ χαμομηλάκι, ἀπὸ τὸ ζαχαρόνερο καὶ συχνὰ—ἀλλοίμονο—ἀπὸ τὴν ὑπόπτου καθαριότητος λαστιχένια «πιπίλα» γιὰ νὰ μὴ μιλήσουμε γιὰ τὸ γάλα, πού ἔλλειπει ψυγείου, διατηρεῖται στὸ βορεινὸ παράθυρο, πρὸς μεγίστην ἀπόλαυσιν τῶν μυιγῶν τῆς γειτονιάς.

Ἄν τώρα, στὴν ἐπιθυμία τῶν μετριάζων τὸ κακὸ, ἢ μητέρα ἐργάτρια ἐξακολουθῇ νὰ δίδῃ καὶ ἓνα ἢ δύο θηλασμούς τίς ὄρες πού βρίσκεται σπῆτι, καὶ πάλι θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι ἡ ποιότης καὶ ποσότης τοῦ μητρικοῦ αὐτοῦ γάλακτος δὲν εἶναι ἰδανικαί, ἐφ' ὅσον ζῆ ὑπὸ τοὺς ἐξαιρετικὰ κοπιαστικὸς καὶ ἀνθυγιεινὸς ὄρους τοῦ ἐργοστασίου. Καὶ ἐπι τοῦ σημείου αὐτοῦ, ἡ ἀγρότις δὲν ἔχει πραγματικὰ νὰ ζηλέψῃ τίποτε ἀπὸ τὴν ἐργάτρια.

Στερεῖται ἔτσι τὸ βρέφος τῆς φυσικῆς καὶ ἀναντικαταστάτου διατροφῆς του. Στερεῖται ὅμως καὶ τῆς γενικωτέρας μητρικῆς στοργῆς καὶ περιποιήσεως, πού ἀσφαλῶς δὲν μποροῦν νὰ ὑποκαταστήσουν, οὔτε ἡ καλοπροαίρετος προσφορά τῆς γειτόνισσας, οὔτε τῆς γιγαγίας οἱ φροντίδες οὔτε τῆς μικρῆς θεῖας τὰ παιχνίδια.

Ἄν ὅμως, πρὸς μεγάλην τὸν ἀτυχίαν καὶ πρὸς μεγάλην κοινωνικὴν βλάβην, στερεῖται κατ' ἀντίθετον ἔννοιαν, καὶ ἡ μητέρα τὸ παιδί της. Καὶ ἡ στέρησις αὐτὴ ἔχει σοβαρὰς συνέπειες καὶ γιὰ τὴ σωματικὴ καὶ καὶ γιὰ τὴν ψυχικὴ ὑγεία αὐτῆς τῆς γυναίκος. Ἡ οἰκονομικὴ πραγματικότης τὴν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸν φυσικὸ τῆς προορισμὸ τῆν στερεῖ ἀπὸ τίς ὠραιότερες ἰσως στιγμῆς τῆς ζωῆς της. Ἄλλοι, τρίτοι χαιρόνται τὸ πρῶτο χαμόγελο τοῦ παιδιοῦ, τὸ πρῶτο λογάκι, τὸ πρῶτο βῆμα.

Κουρασμένη ὅταν γυρίζῃ τὸ βράδυ στὸ σπῆτι, βρίσκει τὸ παιδί νὰ κοιμάται καὶ οἱ λίγες ὄρες πού τῆς μένουν πρέπει νὰ διατεθοῦν γιὰ τὸ σπῆτι, γιὰ τὸ ψώνιο, γιὰ τὸ μαγεῖρεμα, γιὰ τὴν πλύσι. Κι' ἂν τὸ μωρὸ ἀρρωστήσῃ, αὐτὴ θὰ τὸ ξευχτίσῃ. Κι' ἂν τὰ παιδιὰ δὲν εἶναι ἓνα, ἀλλὰ πολλὰ; Τί νὰ πρωτοκυττάξῃ, τί νὰ πρωτοπροφτάσῃ αὐτὴ ἢ ἡραῖς; Γιατί, πρὸς τιμὴν της πρέπει νὰ ποῦμε πὼς ἡ ἐργαζομένη μητέρα εἶναι ἡρωϊκὴ! Καὶ εἰδικὰ ἡ Ἑλληνίς. Γιατί δὲν τὴν συμπαροστέκει καμιά σοβαρὴ πρόνοια. Μόνη της πρέπει νὰ τὰ βγάλῃ πέρα. Καὶ παλεύει σκληρὰ. Τόσο σκληρὰ, πού συχνὰ—ἀλλοίμονο—πέφτει ἐπάνω σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα. Τί μπορεῖ ὅμως νὰ γίνῃ, γιατί δὲν εἶναι ἀρκετὸ, νὰ βλέπῃ κανεὶς καὶ νὰ διαπιστώνῃ καταστάσεις καὶ

νά ἀποκαλύπτεται καὶ νά ἀπονέμη εὐσημα. Χρειαζόμαστε λύσεις, πού θά θεραπεύουν, θά μετριάζουν τουλάχιστον τὸ κακό.

★

«Θά ἔπρεπε τὸ κράτος...». Ἄλλὰ ὄχι! Εἴπαμε ὅτι ὁ ὀδηγός μας εἶναι προσγειωμένος! Χωρὶς «πρέπει»!! Ἄς ἀφήσουμε ἡσυχο καὶ τὸ κράτος. Εἶναι πληγές αὐτές πού πυρροοῦν. Δὲν γιαιτρεῦονται μὲ ἔγγραφα, ὑπηρεσίες καὶ ἀριθμούς πρωτοκόλου. Νοσοκομεῖο χρειάζονται. Ἡ ἀκριβέστερα, παιδικὸ σταθμὸ χρειάζονται. Κοινὸ (κοινόχρηστο) παιδικὸ σταθμὸ γιὰ μιὰ ομάδα μικρῶν ἐργοστασίων, ἀτομικὸ παιδικὸ σταθμὸ ὅταν πρόκειται γιὰ μεγαλύτερο κάπως ἐργοστάσιο, μὲ 100 ἐργάτριες καὶ ἄνω.

Τὸ σύστημα ἔχει ἐφαρμοσθῆ ἄλλου στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ, ὅπου ἐν τούτοις ὑπάρχουν καὶ κρατικὸι παιδικὸι σταθμοί, μὲ ἀριστα ἀποτελέσματα. Ἄς δώσουμε με λίγες λέξεις ἐν τρόπο λειτουργίας αὐτῶν τῶν σταθμῶν. Ἐνα λειτουργεῖ, στὸ ὁποῖο ἐπιβαίνει καὶ ἡ νοσοκόμος τοῦ παιδικοῦ σταθμοῦ περνάει τὸ πρωτὸ ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν ἐργατριῶν καὶ μαζεύει τὰ βρέφη καὶ γενικὰ τὰ προσχολικῆς ἡλικίας παιδιά. Ἄν οἱ ὄρες τὸ ἐπιτρέπουν (συχνὰ ἡ ἐργασία ἀρχίζει στὰς 6 τὸ πρωτὸ ἢ τελειώνει στὰς 10 τὸ βράδυ) τὰ φέρνουν οἱ ἴδιες οἱ μητέρες τους στὸ ἐργοστάσιο.

Μιὰ αἴθουσα τοῦ ἐργοστασίου, (πάντα μπορεῖ νὰ ἐξοικονομηθῆ ἢ νὰ κτισθῆ ἐν ἀνάγκῃ) μεταβάλλεται σὲ παιδικὸ σταθμὸ καὶ συχνὰ ἕνα κομμάτι τῆς ἀλλῆς ἔρχεται κι' αὐτὸ νὰ ὑποδοθηθῆ, μεταβαλλόμενον σὲ παιδικὸ κήπο. Ἰσως μερικὸι σκεπτικιστὰὶ βροῦν ὅτι ἡ τοποθεσία, δὲν εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδεδειγμένη γιὰ παιδικὸ σταθμὸ. Πάντως ἄς βεβαιωθοῦν ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου ἐνδεδειγμένη καὶ καλύτερη ἀπὸ τὸ ὑπόγειο τοῦ ἐργατικοῦ συνοικισμοῦ. Στὸν σταθμὸ αὐτὸ τὰ παιδάκια, ἐπιβλέπονται ἀπὸ εἰδικὴ νοσοκόμο, παίζουν, γευματίζουν ἢ θηλάζονται ἀπὸ τὶς μητέρες τους, πού ἔτσι τὰ νοιώθουν δίπλα τους. Παρακολουθεῖται ἡ ἀνάπτυξίς τους ἀπὸ τὸ γιαιτρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ γενικὰ ζοῦν 8-9 ὄρες σ' ἕνα περιβάλλον εὐχάριστο καὶ καθαρὸ καὶ παίρνουν μιὰ βασικὴ πρώτη ἀγωγὴ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ, καλύτερη ἀπὸ αὐτὴν τῆς γειτονιάς ἢ τοῦ δρόμου. Τὸ βράδυ πάλι, τὸ αὐτοκίνητο ἢ ἡ μητέρα τους τὰ ξαναφέρνουν στὸ σπίτι.

Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ, συνεπάγεται βέβαια ἔξοδα. Ποῖος θὰ τὰ πληρώσει αὐτὰ τὰ ἔξοδα; Ὅμως ἄς δοῦμε πρώτα, πόσα μπορεῖ νὰ εἶναι. Ἐνα ἐργοστάσιο μὲ 100 ἐργάτριες θὰ εἶχε στὸ σταθμὸ του, κατὰ μέσον ὄρον 20 περίπου παιδάκια. Τί στοιχίζει τώρα ἕνα παιδί! Ἐχομε ὑπ' ὄψιν μας ἕνα καλὸ ὄρφανοτροφεῖο, στὸ ὁποῖο

κάθε παιδί στοιχίζει 13.000 ἡμερησίως, μὲ ὄλα του τὰ ἔξοδα, ἦτοι 3 γεύματα, ἔνδυσις ὑπόδησις, ὕπνο, σχολεῖο. Ἐχομε ἐπίσης ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ἐργάτριες μὲ 30 καὶ 40.000 ἡμερομίσθιο, μεγαλώνουν μὲ ὄλα τους τὰ ἔξοδα 3 καὶ 4 παιδιά. Ἄν ποῦμε λοιπὸν ὅτι κάθε παιδάκι, γιὰ τὰ δύο του γεύματα καὶ τὴν παρακολούθησι στὸ σταθμὸ θὰ στοιχίσῃ 7-8.000 ἔστω καὶ 10.000 ἡμερησίως, δὲν πέφτομε καὶ πολὺ ἔξω. Τὰ 20 παιδάκια ἐπομένως θὰ στοιχίσουν 200.000 ἡμερησίως. Ἄν κάθε μητέρα δώσῃ 2.000 γιὰ τὸ παιδί της (καὶ εὐχαριστῶς θὰ τὸ κἀνῃ) οἱ 200.000 γίνονται 160.000. Κι' ἀπὸ αὐτές τὶς 160.000 εὐκολὰ ὁ ἐργοδοτῆς θὰ μποροῦσε νὰ δώσῃ τὶς 80.000 καὶ τὶς ἄλλες 80.000 τὸ ἐπικουρικὸ ταμεῖο ἀσφαλίσεως τῆς ἐργατριάς. Λίγο πρόχειρα ἴσως οἱ λογαριασμοί, ἀλλὰ πάντως ὄχι φανταχτεροί. Χρειαζέται λίγος κόπος, λίγη φροντίς, χρειάζεται πολλὴ ἀγάπη.

Καὶ θὰ ἦταν ὁ παιδικὸς αὐτὸς σταθμὸς, μιὰ ὄσας μέσα στὴ στεγνὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἐργοστασίου, μιὰ ὄσας γιὰ τὰ παιδάκια καὶ τοὺς ξένους, κι' ἕνα σχολεῖο σπουδαῖο καὶ γιὰ τὶς μητέρες καὶ γιὰ τὶς μέλουσες μητέρες. Θὰ ἦταν ἕνα καλὸ πρῶτο ξεκίνημα γιὰ τὰ παιδάκια αὐτὰ, καὶ μιὰ ἐλπίδα γιὰ τὴν κοινωνία.

★

Ἐτσι συζητῶντας, μὲ τὸ συνοδὸ μας γυρίζαμε στὰ διάφορα τμήματα. Ἦταν ἡ ὥρα 12 μεσημέρι καὶ ὄμως δὲν εἶδαμε νὰ διακόπτεται ἡ ἐργασία. Τὸν ρωτήσαμε σχετικῶς καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἐξήγησι. Τὸ ἐργοστάσιο αὐτὸ, εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐργάζονται 16 ὄρες τὸ εικοσιτετράωρο. Ὅλοι ξέρομε ὅτι διὰ νόμου, ἡ διάρκεια τῆς ἐργασίας τοῦ ἐργάτου εἶναι ὄσως 8 ὄρες. Ἐπομένως τὸ ἐργοστάσιο αὐτὸ χρησιμοποιεῖ δύο «βάρδιες» ἐργατριῶν. Ἡ πρώτη βάρδια πιάνει δουλειὰ στὰς 6 τὸ πρωτὸ καὶ σχολάει στὰς 2 μ.μ. ἄνω διαλείμματος. Ἡ δευτέρη βάρδια πιάνει δουλειὰ στὰς 2 μ.μ. καὶ σχολάει στὰς 10 τὸ βράδυ. Κάθε ἐβδομάδα οἱ βάρδιες ἀλλάζουν. Ἡ πρωτὴ γίνεται βραδυνὴ καὶ ἀντιστρόφως.

Βιαστήκαμε νὰ ἐπιτροπήσωμε τὸ σύστημα αὐτὸ πού ἀφίνει ἔτσι μιῆ ἡμέρα ἐλευθερὴ στὴν ἐργάτρια. Καὶ λέμε «βιαστήκαμε» γιαιτὶ ὁ συνοδός μας φαίνεται νὰ ἔχη ὄρισμένες ἀντιρρήσεις. Καὶ ὡς πρώτη καὶ βασικὴ, προβάλλει τὴν κατάργησι τοῦ διαλείμματος. Πράγματι ἡ ἀδιάλειπτος καὶ μονότονος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐργασία ἐπὶ 8 ὄρας εἶναι τρομερὰ κουραστικὴ, ἂν ὄχι ἀδύνατος. Καὶ ἐπιχειρεῖ ὑπὸ διάφορα προσχήματα, εἴτε νὰ πῆ νερὸ, εἴτε κἀτι νὰ μεταφέρῃ γιὰ νὰ δώσῃ στὸν ἑαυτὸν τῆς ἡ ἐργάτρια, μιὰ μικρὴ ἀνάπαυλα. Ἄλλὰ συγχρόνως φυλάγεται κι' ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ

ἐπιστάτου, πράγμα πού τῆς δίνει τὴν ἐν-
τύπωσι ὅτι κάνει κάτι κακό.

Καὶ πέραν ὅμως τοῦ ζητήματος τοῦ δι-
αλειμμάτος ὑπάρχουν ἀξιόπρόσεκτα ση-
μεῖα. Ἄς πάρωμε π.χ. τὴν ἐργάτρια τῆς
πρώτης βάρδιας, αὐτὴν δηλαδὴ πού ἀπα-
σχολεῖται ἀπὸ τὰς 6 τὸ πρωῒ ἕως τὰς 2
τὸ μεσημέρι. Γιὰ νὰ βρισκεται λοιπὸν αὐ-
τὴ ἢ γυναικα στὰς 6 ἀκριβῶς στὸ ἐργο-
στάσιο πρέπει νὰ ζυπνήσῃ τὸ πρωῒ ἀπὸ τὰς
5-5½, γιατί δὲν ἔχουν ἀρχίσει ἀκόμη οἱ
συγκοινωνίες καὶ πρέπει νὰ πάρῃ τὸ δρό-
μο πεζῇ. Νὰ ἀνάψῃ φωτιά τέτοια ὥρα γιὰ
νὰ ἐτοιμάσῃ ἕνα στοιχειῶδες πρωινό τὸ
βρίσκει δύσκολο, καὶ μετὰ τὸ δίκιο της, γι-
ατί οὔτε γάλα οὔτε Τ3 ἔχει τὸ ἐργατικό
σπίτι. Τὸ πετρέλαιο πουλιέται στὴν οὐρά
καὶ πρέπει νὰ ἐξοικονομηθῇ. Ἔτσι, λίγο
κρύο γάλα, λίγο ψωμί ἀποτελοῦν τὸ πρω-
ινό της. Ἀλήθεια, δοκιμάσατε νὰ σηκωθῆ-
τε (μᾶς ρώτησε ὁ ὀδηγός μας) στὶς 5 τὸ
πρωῒ καὶ σχεδὸν νηστικοὶ νὰ περιπατή-
σετε 20 λεπτά, μισὴ ὥρα, στὸ κρύο, στὴ
βροχή, στὴ λάσπη. Κι' αὐτὸ ὄχι μιά φορά,
ἀλλὰ κάθε μέρα. Καὶ ὄχι ἄνδρες! Κορί-
τσια! Μόνα τους! Καὶ τὸ κορίτσι αὐτὸ ἦ
ἢ μάνα αὐτὴ πού ξενύχτησε ἴσως μὲ τὸ
μωρό της, θὰ ἐργασθῇ συνεχῶς ἕως τὰς
2. Στὰς 2 θὰ σχολάσῃ καὶ κατὰ τὰς 2½
-3 θὰ φθάσῃ στὸ σπίτι της, καί... θὰ καθί-
σῃ νὰ φάῃ γιὰ μεσημέρι, ἐκτός ἂν ἔφαγε
λίγες ἑλῆες καὶ ψωμί ὀρθῇ τὴν ὥρα πού
δούλευε. Θὰ καθίσῃ, λοιπὸν, νὰ φάῃ! Νὰ
φάῃ ὅμως τί; Τὸ φαί πού ἐτοίμασε ποῖος!
Καλὰ ἂν ὑπάρχῃ ἄλλη γυναικα στὸ σπίτι.
Ἄν ὅμως ὄχι; Στεγνὸ καὶ πρόχειρο θὰ
εἶναι τὸ γεῦμα της. Μιά χθεσινὴ σοῦπα,
ἢ μιά κονσέρβα, συχνὰ ἕνα παστό, μιά ντο-
μάτα, λίγο τυρί. Καιρὸς γιὰ χώνεψι δὲν
ὑπάρχει πολὺς. Γιὰτὶ περιμένει τὸ σπίτι,
τὸ ψώνιο, τὸ βραδυνὸ μαγειρεμα, ἢ πλύσι,
τὸ μπάλωμα, τὰ παιδιὰ. Καὶ πρέπει νὰ
πέσῃ ωρὶς, γιατί στὶς 5 τὸ πρωῒ πρέπει
νὰ εἶναι στὸ πόδι.

Ἄς πάρωμε τώρα τὴν ἐργάτρια πού ἀ-
πασχολεῖται στὴ δευτέρῃ βάρδια, δηλαδὴ
ἀπὸ τὶς 2 τὸ μεσημέρι ὡς τὰς 10 τὸ βράδυ.
Δέκα σχολαίει καὶ στὶς 10. 10' βρισκεται
στὴ γειτονικὴ στάσι τοῦ λεωφορείου ὅπου
ὄπλισμένη μὲ ὑπομονὴ θὰ περιμένῃ ἕνα
ἀραιὸ λεωφορεῖο. Καὶ πάλι καλὰ ἂν τὴν
πηγαίνῃ κάπως κοντὰ στὸ σπίτι. Ἄν ὄχι;
Τὰ πόδια τότε. Ὑστερα ἀπὸ 8ωρη ἐργα-
σία. Ἔτσι κατὰ τὰς 11 φτάνει στὸ σπίτι
της. Ὅλοι κοιμοῦνται. Νὰ φάῃ! Τέτοια
ὥρα, μετέτοια κούρασι. Μὲ κάτι πρόχειρο
ἴσως ξεγελασθῇ καὶ πέφτει γιὰ ὕπνο. Στὶς
7 θὰ ζυπνήσῃ. Καὶ πρέπει νὰ φέρῃ βόλτα
ἄλλο τὸ σπίτι, γιατί κατὰ τὶς 1 κούρασμένη
ἦδη θὰ πάρῃ τὸ δρόμο γιὰ τὸ ἐργοστάσιο.
Εἶναι πραγματικὰ σκληρῇ, σκληροτάτῃ ἡ
ζωὴ τῆς Ἑλληνίδος ἐργατριάς. Γιὰτὶ ἐρ-

γάζεται στὸ ἐργοστάσιο, ἀλλὰ συνεχίζει
τὸ ἴδιο σκληρὰ καὶ τραχεῖα τὴ δουλειά
καὶ στὸ σπίτι μόλις γυρίσει. Γιὰτὶ στὸ
σπίτι αὐτὸ, δὲν βρίσκει ἢ Ἑλληνὶς ἐργά-
τρια τὶς εὐκολίες πού ἔχει ἡ εὐρωπαϊα καί
κυρίως ἡ ἀμερικανὶς συναδέλφός της.

Βασιλεύει ἀκόμη ἐδῶ ἡ φουφοῦ καὶ ἡ
γκαζιέρα, ἀντὶ τῆς ἠλεκτρικῆς κουζίνας.
Τὸ «φανάρι» ἀντὶ τοῦ ψυγείου, ἢ σκάφη
ἀντὶ τῆς πλυντικῆς μηχανῆς, τὸ τσιμεντέ-
νιο πάτωμα καὶ ἡ σκούπα ἀντὶ τῆς Hoover
καὶ τοῦ λινδόλεουμ, ὅσο γιὰ τὰ ζεστά καὶ
κρύα νερά, αὐτὰ τὰ ἀντικαθιστὰ ἢ βρῦση
στὴ γωνιά τοῦ δρόμου πού τρέχει κάθε
3 ἡμέρες. Δὲν ὑπάρχουν τὰ φτηνὰ ἔτοιμα
φαγητὰ, δὲν ὑπάρχουν ὄλα ἔκεινα τὰ μι-
κροπράγματα πού ξαλαφρώνουν κάπως
τὴ δουλειά.

★

Τί μπορεῖ ὅμως νὰ γίνῃ γιὰ νὰ βελτιω-
θῇ αὐτὴ ἡ κατάστασις κάπως; Πρῶτο, βα-
σικὸ καὶ κύριο: Βελτίωσις τῆς οικονομι-
κῆς καταστάσεως τῆς ἐργατριάς, ὅπως εἴ-
παμε καὶ στὴν ἀρχή.

Καὶ πέραν ὅμως τῆς βασικῆς αὐτῆς
προϋποθέσεως, ὑπάρχουν πράγματα πού
μποροῦν νὰ γίνουν καὶ νὰ βοηθήσουν καὶ
αὐτὰ κάπως σὲ μιά καλύτερευσί τῶν ὀ-
ρων τῆς ζωῆς της. Μερικὰ μάλιστα ἀπὸ
αὐτὰ ἔχουν ἦδη καὶ δὲν μένει παρὰ νὰ
γενικευθοῦν.

Τὸ αὐτοκίνητο τοῦ ἐργοστασίου π. χ. εἶ-
ναι ἕνα πραγματικὸ βῆμα προόδου. Τὸ
πρωῒ περνάει ἀπὸ διάφορα σημεῖα καὶ
πέρνει τὶς ἐργάτριες πού συγκεντρώνον-
ται σ' αὐτὰ καὶ τὸ βράδυ τὶς ξαναφέρνει
πίσω. Ὅλα σχεδὸν τὰ μεγάλια ἐργοστά-
σια διαθέτουν σήμερα φορτηγὰ αὐτοκίνη-
τα, πού μὲ μιά μηδαμινὴ δαπάνη μποροῦν
νὰ κάνουν αὐτὴ τὴ δουλειά. Ἀπαλλάσσε-
ται ἔτσι ἡ ἐργάτρια ἀπὸ ἕνα σοβαρῶτατο
κόπο, γιατί πολὺ συχνὰ εἶναι ὑποχρεωμέ-
νες νὰ περπατοῦν μισὴ ὥρα καὶ τρία τέ-
ταρτα γιὰ νὰ πάνε καὶ ἄλλο τόσο γιὰ νὰ
ἐπιστρέψουν, καὶ αὐτὸ ἀνεξαρτήτως και-
ρικῶν συνθηκῶν.

Μιά ἄλλη λύσις, ἡ καταβολὴ δηλαδὴ
τῶν εἰσθητῶν εἰς χρῆμα, ἀποδεικνύεται
πολλάκις στὴν πράξι ὡς ἡμίμετρο, γιατί
οἱ πτωχότερες ἄρα καὶ οἱ πλέον ἐξησθη-
νημένες γυναῖκες, προτιμοῦν νὰ περπατή-
σουν καὶ νὰ φυλάξουν αὐτὲς τὶς 500-1000
δραχμῆς πού τοὺς δίδονται ἔξτρα γιὰ τὰ
ναῦλα. Ἐνα ἄλλο σημαντικὸ βῆμα θὰ ἀ-
ποτελοῦσε ἡ δημιουργία ἐντὸς τοῦ ἐργο-
στασίου, μῖας καντίνας κατ' ἀρχήν, ἐνὸς
κανονικοῦ ἐστιατορίου-συσσιτίου ἀκολου-
θως, πού θὰ μπορούσαν νὰ δώσουν σὲ
φτηνῆς τιμῆς ἕνα ζεστὸ ρόφημα τὸ πρωῒ
ἕνα πιάτο θρεπτικὸ καὶ καθαρὸ φαί στὶς
ὄρας τῶν γευμάτων.

Εἶναι ὅμως τὸ ζήτημα αὐτὸ τοῦ συσσι-

τίου πραγματικά λεπτότατο καὶ χρειάζεταιται ἐξαιρετική προσοχή. Χρειάζεταιται πρωτίστως, (ἐφ' ὅσον σκοπός του πραγματικός θὰ ἔχη τεθῆ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἐργάτρια), καὶ προετοιμασία τῆς ἐργατρίας γιὰ νὰ τὸ δεχθῆ, γιὰ νὰ πετύχῃ.

Ἐνα τρίτο ὑποβοηθητικό βῆμα, ἀποτελοῦν οἱ προμηθευτικοὶ συνεταιρισμοί. Τοὺς συνεταιρισμοὺς αὐτοὺς μὲ τὴ βοήθεια καὶ συμπαράστασι τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ τοὺς ὀργανώσουν οἱ ἴδιοι οἱ ἐργαζόμενοι. Τὸν ἀπαιτούμενο χώρο θὰ δώσῃ ἡ ἔταιρεία, τὴ λογιστικὴ βοήθεια, τὸ κύρος καὶ τὴν ἐγγύησίν τῆς Ἰσως θὰ παράσχη. Καὶ κυρίως ἄγρυπνα θὰ παρακολουθηθῆ ἡ πορεία αὐτοῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ γιὰ νὰ μὴ καταστήσῃ ἐπιχειρήσις ἐμπορικὴ, ὅπως ἔγινε ἐν τέλει μὲ πολλοὺς τέτοιους συνεταιρισμοὺς. Καὶ μένει πιά τὸ τελευταῖο, τὸ μεγάλο βῆμα. Ἡ κατοικία τῆς ἐργατρίας, τοῦ ἐργάτου γενικώτερα, ὁ ἐργατικός συνοικισμὸς τοῦ ἐργοστασίου. Τὰ ἀπλά καθαρὰ ἄσπρα σπιτάκια ποὺ περιτριγυρίζουν τὸ ἐργοστάσιον καὶ ἀνήκουν σ' αὐτὸ τὸ ἐργοστάσιον.

Μὰ εἶναι λιγάκι ὄνειρο αὐτὸ γιὰ ἐμᾶς καὶ γιὰ ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι τὰ πολλὰ ἐργοστάσια εἶναι μέσα στὶς πόλεις μας ὅπου οἱ τιμὲς τῶν οἰκοπέδων εἶναι τέτοιες, ὥστε ἀποκλείουν τὴν διαμόρφωσιν αὐτῶν τῶν συνοικισμῶν κοντὰ στὸ ἐργοστάσιον. Ἦταν τόσο ὠραία αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ ὀδηγοῦ μας γιὰ τὸ ἀπλό καὶ χαρούμενο ἐργατικό σπίτι, μᾶς ἔδειξε μάλιστα καὶ εἰκόνας εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀμερικανικῶν τέτοιων σπιτιῶν, ποὺ ἀπογοητευθῆκαμε κάπως ὅταν μᾶς περιέγραψε τὶς δυσκολίες τῆς πραγματοποιήσεώς του στὴν Ἑλλάδα.

— Πραγματικά λοιπόν, δὲν μπορεῖ τίποτα νὰ γίνῃ στὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ σπιτιοῦ τῆς ἐργατρίας; Κανένα βῆμα, ἔστω καὶ μικρὸ στὴν ἀρχή, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτοῦ τοῦ νοικοκυρεμένου, ἀπλοῦ καὶ χαρούμενου σπιτιοῦ; Ξαναρωτήσαμε.

— Ἀναμφισβήτητα ναί! ἦταν ἡ ἀπάντησις. Ἄφου δὲν μπορούμε νὰ κάνωμε εἰδικὰ καινούργια σπιτία, πρέπει τοῦλάχιστον νὰ προσπαθῶμε σ' αὐτὰ ποὺ μένουν ἤδη οἱ ἐργάτριες μας, νὰ φέρωμε λίγη χαρὰ, λίγη ἀπλή ὡμορφιά. Πρῶτη καὶ πάλιν προϋποθέσις, ἡ βελτίωσις τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῆς ἐργατρίας. Ἡ προϋπόθεσις αὐτὴ ὅμως, δὲν εἶναι οὔτε ἡ μόνη οὔτε ἀρκετὴ. Γιατί εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, τὰ χρήματα καὶ μόνον δὲν ἀρκοῦν. Βλέπομε σπιτάκια μὲ οἰκονομικὴ ἄνεσι νὰ εἶναι ἄχαρα, ἀνοικοκρέυτα, ψυχρά. Καὶ ἀντίθετα, ἄλλα, φτωχικά νὰ εἶναι χαρούμενα, ζεστά. Χρειάζεται γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ μιά τέχνη, μιά κατάρτισις,

μιά διαφώτισις θὰ λέγαμε. Οἱ ἐργάτριες μας ἀπὸ μικρὰ κορίτσια μέσα στὰ ἐργοστάσια, διδάσκονται τὴν τέχνη τῆς δουλειᾶς, καὶ κερδίζουν ὠρισεμένα χρήματα. Τὴν τέχνη ὅμως τοῦ σπιτιοῦ, τὴν τέχνη νὰ διαχειρισθοῦν ὅσο τὸ δυνατόν ἀποδοτικώτερα αὐτὰ τὰ λεπτά, ποίος θὰ τοὺς τὴν διδάξῃ; Πότε θὰ τοὺς τὴν διδάξῃ;

Κι' ἔχει ἀλήθεια ἡ τέχνη αὐτὴ χίλια δυὸ μυστικά, ποὺ μποροῦν χωρὶς ἐξοδα νὰ νοστιμίσουν λίγο τὴ ζωὴ. Μὲ τὰ ἴδια ὕλικά, μὲ τὰ ἴδια ἐξοδα, ἓνα φαί, ἓνα ὄσπριο ἂν θέλετε, μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀπόλαυσις ἢ νὰ μὴ τρώγεται. Χρειάζεται ὅμως γι' αὐτὸ λίγη μεγειρικὴ. Μία καλοπλεγμένη μπλούζα, μιά φούστα ραμμένη ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἐργάτρια στοιχίζουσι φτηνὰ καὶ εἶναι ὠραιότερα ἀπὸ τὰ φορτωμένα κατασκευάσματα τῆς γειτονικῆς μιδίστρας, ποὺ ἀντιγράφει Ντιὼρ πρὸς 60.000 τὴν ἡμέρα. Χρειάζεται ὅμως γι' αὐτὸ λίγη ραπτική.

Γιὰ τὸ μαρὸ ποὺ κλαίει καὶ ἀναστατώνει ἡ γκρίνια του τὸ σπίτι, δὲν χρειάζεται ἡ κούνια ποὺ στοιχίζει καὶ κάνει καὶ κακὸ, ἀλλὰ μιά ἀπλή παιδοκομικὴ περιθάλψις, ποὺ πρέπει νὰ τὴν μάθῃ ἡ νέα ἐργάτρια. Καὶ τὸ γάλα του ἀπὸ τὸν ὑποπο γαλατᾶ στοιχίζει ἐν τέλει ἀκριβώτερα ἀπὸ τὸ ἄλλο, γιατί τὰ γιαιτρικά κι' οἱ γιαιτροὶ δὲν εἶναι τζάμπα.

Τὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα στοιχίζουσι καὶ δὲν κρατᾶν καὶ τὸ φτηνὸ σαποῦνι στοιχίζει ἀκριβώτερα στὸ τέλος γιατί τρώει τὰ ρούχα. Χρειάζονται ὅμως γι' αὐτὰ λίγες γνώσεις οἰκιακῆς οικονομίας.

Αὐτὰ λοιπόν, αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα, χρήσιμα, ἀπαραίτητα ἐφόδια, ποίος θὰ τὰ δώσῃ στὴν ἐργάτριά μας;

Ἐνα σχολεῖο. Ναί! μὰ... ἐργάζεται! Ἄσφαλῶς. Καὶ γι' αὐτὸ, τὸ σχολεῖο τοῦτο θὰ γίνῃ μέσα στὸ ἴδιο τὸ ἐργοστάσιον. Ἔγινε ἤδη. Σποραδικὰ, ἀσυστηματοποίητα, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα ὑπὲρβα μάλιστα. Στὰ λίγα αὐτὰ σχολεῖα δίδαξαν, ἀφιλοκερδῶς διάφορες κυρίες μὲ εἰδικὲς γνώσεις καὶ σπουδές. Καὶ πρέπει (συγνώμη)... μπορούν ἀσφαλῶς νὰ βοηθήσουν καὶ πολλὲς ἄλλες.

Τὸ προσωπικὸ τοῦ ἐργοστασίου διαρεῖται σὲ ὁμάδες 10 ἐργατριῶν. Καὶ οἱ ὁμάδες αὐτές θὰ παρακολουθήσουν τὰ μαθήματα. Ὅσο γιὰ τὶς ὄρες διδασκαλίας, αὐτές ἐξευρίσκονται μὲ τὸν ἐξῆς συνδυασμὸ. Οἱ ἐργάτριες θὰ σχολᾶνε μιά ὥρα νωρίτερα. Ἔτσι, τοὺς χαρίζει, ἂς ποῦμε, ὁ ἐργοδότης μιά ὥρα. Βάζουν κι' αὐτὲς μιά ὥρα δική τους, κι' ἔτσι ἔχουμε ἓνα σχολεῖο δίωρο, ἀπὸ τὰς 1-3 π.χ. τὸ μεσημέρι.

Τὸ σχολεῖο βρίσκεται μέσα στὸ ἐργοστάσιον. Μὴ φαντασθῆτε ὅμως, σὰς παρα-

καλῶ, θρανία καὶ πίνακες. "Οχι, εἶναι ἕνα ἄδειο δωμάτιο. Στὴν κατάστασι ἀκριβῶς, πού θά βρεθῇ. Μιά ἀποθήκη παλαιά. "Ἐνα ὑπόγειο. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἄδειο καὶ ἀπεριποίητο δωμάτιο, συναντῶνται τὴν πρώτη ἡμέρα ἡ καθηγήτρια μὲ τις 11 ἢ 22 μαθήτριάς της. "Ἐνδεκα δώδεκα; Ναί! Ἐνδεκα-δώδεκα! Γιατί στις 10 ἐργάτριες προσετέθη καὶ μιὰ ἑνδέκατη μαθήτρια. Ἡ σύζυγος ἢ ἡ ἀδελφή τοῦ διευθυντοῦ, καὶ μιὰ δωδεκάτη ἴσως, ἢ σύζυγος ἑνὸς ἀνωτάτου ὑπαλλήλου.

Ἡ παρουσία τῆς γυναικὸς τοῦ διευθυντοῦ, ἔχει σπουδαιότητα σημασία. Γιατί εἶναι στὸ σχολεῖο αὐτὸ, ἀπόλυτα ἴση σὲ καθήκοντα καὶ δικαιώματα μὲ ὅλες τὶς μαθήτριάς. Κανένα προνόμιο. Κανένα δικαστικὸ στὴν ἐμφάνισι. Μὲ μπλούζα ἐργασίας κι' αὐτή.

Καὶ ἡ καθηγήτρια; Φίλη μᾶλλον. Ἄγαπητὴ φίλη μὰ καὶ σεβαστὴ, πού ἀγαπάει εἰλικρινὰ αὐτὰ τὰ κουρασμένα κορίτσια. Πού θά μπορέσῃ νὰ φέρῃ στὸ ἐπίπεδὸ τους ὅ,τι ἔχει νὰ τοὺς μάθῃ, πού θά ξεχάσῃ τὶς πέρδικες ὅταν διδάσκη μαγειρικῆ, τὶς στόφες στὴ ραπτική, τοὺς συγγραφεῖς στὴ βρεφοκομική. Ἄπὸ αὐτὴν ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὅλου ἔργου. Κι' ἀρχίζει ἡ δουλειά. Τὸ δωμάτιο καθαρίζεται. Ἄλλὰ ἀπὸ τοὺς χίλιους τρόπους καθαρισμοῦ πρέπει οἱ κοπέλλες αὐτὲς νὰ διδαχθοῦν, ἕνα σωστὸ, ἄρτιο, χωρίς ἄσκοπη δαπάνη δυνάμεων.

Μαθαίνουν μετὰ τὰ ἀσθεστώνουν, φτηνά, μὰ ὠραία καὶ στερεά. Λίγο ροζ μέσα στὸν ἀσθέστη ζεσταίνει τὴν κάμαρα. Τὸ λουλάκι δὲν εἶναι ὠραῖο. Λίγη ἀνάπτυξις τοῦ γούστου κοντὰ στις γνώσεις. Χρειαζονται κουρτινάκια. Ὅμορφαίνουν τὴν κάμαρα. Τὰ τούλια εἶναι ἀκριβά καὶ δὲν κρατᾶν. Τὸ μετρητὸ καὶ κρατᾶ καὶ εἶναι φτηνότερο. Λίγο κέντημα ἑπάνω. Τώρα ράβονται. Χρειαζονται λίγα ἔπιπλα. Ἄπλά. Πῶς τοποθετοῦνται! Ὅχι ἑπάνω στὸ ρεῦμα τὸ κρεβατάκι τοῦ μωροῦ. Λίγη ραπτική. "Ἐτσι γίνεται μιὰ φούστα. "Ἐτσι μιὰ μπλούζα, ἔτσι ἀλλάζουν ἕνα κολλάρο στὸ ποικαμῖο τοῦ ἀνδρός. Λίγη ὑγιεινή. Ἡ βούρτσα τῶν δοντιῶν. Καταπολεμοῦνται ὠριμένες ἀνόητες προλήψεις. Βρεφοκομική. Οἰκιακὴ οἰκονομία. Διαιτολογία. Μαγειρικὴ. Τὸ ἀγαπημένο μάθημα. Μαγειρεύουν ἐκεῖ ἐπὶ τόπου. Καὶ κάθονται στὸ ἄπλο μὰ χαρούμενο τραπέζι καὶ τρῶνε.

Εἶναι μιὰ χαρὰ αὐτὸ τὸ σχολεῖο σὰν πάρη τὸν καλὸ δρόμο. Καὶ δίνει ἐφόδια σ' αὐτὲς τὶς κοπέλλες. Τὶς μορφώνει καὶ ἐγκυκλοπαιδικά. Τὶς συνδέει μεταξύ τους. Βλέπουν διπλα τοὺς τῆ γυναίκα τοῦ διευθυντοῦ νὰ στρώνῃ ἕνα κρεβάτι, νὰ σκουπίζῃ, νὰ ζυμώνῃ κουλούρια καὶ σι-

γὰ σιγά, ἢ πικρία, ὁ φθόνος πού εἶχαν γι' αὐτὴν ἐξαφανίζεται.

Καὶ ὅταν κάθε ὁμάδα τελειώσῃ τὰ μαθήματά της, καλοῦν τὶς οἰκογένειές τους αὐτὲς οἱ κοπέλλες στὸ ἐργοστάσιο. Γίνεται μιὰ ἑορτοῦλα, μιὰ ἐπίσκεψις τῶν τμημάτων καὶ βλέπουν ἔτσι κι' ἐκεῖνοι πού δουλεύει καὶ τί κάνει ἡ κόρη τους. Δίνει μιὰ ὑπερηφάνεια αὐτὸ στὴν ἐργάτρια. Πλησιάζουσαν ἔτσι, τὸ σπῆτι κι' ἡ δουλειά. Παῦει ἡ δουλειὰ νὰ εἶναι τὸ ξεχωριστὸ ἀχάριστο μέρος τῆς ζωῆς, γίνεται ἕνα κομμάτι τῆς ζωῆς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μαθήματα, κάνουν αὐτὲς οἱ ὁμάδες καὶ ἐπισκέψεις μουσείων, πᾶνε σὲ κανένα καλὸ θεατρικὸ ἔργο, μιὰ μικροεκδρομούλα, πράγματα πού μορφῶνουν καὶ δίνουν τόση χαρὰ.

Πόσα καὶ πόσα θά εἶχαν νὰ προσφέρουν σ' αὐτὴ τὴν κίνησι, οἱ κοινωνικοὶ ἐργάται. Καὶ πρῶτοι ἀνάμεσα σ' αὐτούς, ὁ γιατρὸς κι' ὁ κληρικὸς τοῦ ἐργοστασίου.

Πραγματικά, παρὰ τὶς πολλὰ συχνὰ προσπάθειές τους, τὰ ασφαλιστικὰ ταμεία, δὲν μποροῦν νὰ ἀναπληρώσουν τὸν ἰδιωτικὸν γιατρό τοῦ ἐργοστασίου. Δὲν προφταίνει ὁ γιατρός τοῦ ταμείου νὰ βρῇ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀσθενοῦς του. Κι' ἂν θέλῃ ἀκόμη. Καὶ βλέπει τὸ σῶμα μόνο. Ἄλλὰ εἶναι ἀτελής, μονόπλευρη, καταδικασμένη αὐτὴ ἡ προσπάθεια. Ἐνῶ ὁ ἰδιωτικὸς γιατρός θά μπορέσῃ νὰ γνωρισθῇ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν κάθε ἐργάτρια, σὰν τέλειον ὄν, σὰν σῶμα καὶ ψυχὴ. Ὁ βοηθήσις καὶ θά περιθάλλῃ καὶ τὶς ἴδιες μὰ καὶ τὴν οἰκογένειά τους, ἂν ἔχῃ ἀνάγκη. Θά τὴν προφυλάξῃ. Θά κἀν ἱατρικὴ ἐφηρμοσμένη καὶ «προσγειωμένη». Ἡ χρυσομικίνη εἶναι καλὴ, κι' εὐκόλα γράφεται ἡ συνταγή. Ἄλλὰ στοιχίζει τόσο! Μήπως καὶ κάτι ἄλλο, μπορεῖ νὰ κἀν τὴν ἴδια δουλειά, χωρίς νὰ φέρῃ τὴν οἰκονομικὴ ἀπελπισία; Πολλὰς ἐταιρείας μεγάλες, πολλὰ ἐργοστάσια, ἔνωισαν αὐτὴν τὴν ἀνάγκη ὑπάρξεως ἰδιωτικοῦ γιατροῦ. Ἄλλὰ συχνὰ πέφτουν ἔξω στὴν ἐκλογὴ τοῦ προσώπου, γιὰτὶ ξεκινᾶν ἀπὸ τὴν περιορισμένη ἀντίληψι νὰ βροῦν ἕνα καλὸ, γνωστὸ ἐπιστήμονα, χωρίς νὰ ἐξετάζουσαν καὶ τὴν ἀνθρώπινη πλευρά του, τὶς ἀντιλήψεις του γιὰ τὴν πραγματικὴ καὶ πλήρη ἐκπλήρωσι τῆς ἀποστολῆς του. Χρειαζέται λοιπὸν προσοχὴ κατὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ γιατροῦ αὐτοῦ.

Στὸ ἔργο του, ὁ γιατρός θά ἔχῃ τὴν συμπαραστάσι τῆς συζύγου τοῦ διευθυντοῦ. Καὶ αὐτοὺς τοὺς δύο θά ἔλθῃ νὰ τοὺς βοηθήσῃ ὁ κληρικὸς τοῦ ἐργοστασίου. Ὁ κληρικὸς τοῦ ἐργοστασίου! Αὐτὸς ἀκριβῶς γιὰ τὸν ὅποιον μιλοῦσαν σὲ ἕνα τελευταῖο τοὺς ἄρθρο οἱ «Ἀκτινές».

Δύσκολο δὲμος, δυσκολώτατο σημεῖο.

Γιατί ἡ προσέγγις αὐτῶν τῶν κουρασμένων γυναικῶν, τῶν πικραμένων συχνὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν, δὲν εἶναι ἀπλῆ.

Στὴν Ἑλβετία, οἱ κληρικοὶ ποὺ προορίζονται γι' αὐτὸ τὸν κλάδο, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν σπουδῶν τους στὸ σεμινάριο, ἐργάζονται ἐπὶ ἓνα μεγάλο διάστημα μέσα σὲ ἐργοστάσια, ὡς ἀπλοὶ ἐργάται. Ἔτσι ἔχουν μιὰ πλήρη εἰκόνα, τοῦ κόπου, τῆς ψυχολογίας, τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἐργάτου, πράγμα ποὺ τοὺς βοηθεῖ νὰ τὸν πλησιάσουν μετὰ, μὲ ἀγάπη, κατανόησι, ἐπιείκεια.

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ τρία πρόσωπα, ἡ σύζυγος, ὁ γιατρός, ὁ κληρικός, θὰ ἀποτελοῦσαν τὴν ἐπιτροπὴ προνοίας τοῦ ἐργοστασίου. Καὶ ὅταν λέμε προνοίας, πέρνομε τὴ λέξι στὴν πιὸ εὐρεία τῆς ἔννοια. Πρῶτος τους ἀντικειμενικὸς σκοπός, θὰ ἦταν νὰ γνωρίσουν τὴν κάθε ἐργάτρια, τὴν ψυχρὸν τῆς καὶ τοὺς παράγοντας ποὺ μποροῦν νὰ τὴν ἐπηρεάσουν. Οἰκογενειακὴ κατάστασις, οἰκονομικὴ, σωματικὴ ὑγεία, ἀντιλήψεις, προβλήματα. Γιὰ νὰ τὰ μάθουν ὅμως ὅλα αὐτὰ, θὰ χρειασθῆ καὶ τὴν ἴδια νὰ πλησιάσουν μὰ καὶ τὸ σπίτι τῆς νὰ ἐπισκεφθοῦν. Αὐτὴ ἡ ἐπίσκεψις εἶναι λεπτὸ σημεῖο, γιατί μπορεῖ νὰ ἐκληφθῆ καὶ ὡς κατασκοπεία. Μιὰ ἀσθένεια, μιὰ ἐορτὴ, ἓνας γάμος, δίνουν τόσες εὐκαιρίες ἀνθρωπίνης ἐπαφῆς. Ἔτσι θὰ σηματοῦν μιὰ πραγματικὴ εἰκόνα τῆς καταστάσεως κάθε ἐργάτριας, θὰ χειρισθῶν

καὶ τὸ ποσὸν βοηθείας ποὺ θὰ θέσῃ στὴ διάθεσί τους τὸ ἐργοστάσιο, κατὰ τρόπο δίκαιο καὶ ἀποδοτικόν. Τὸ ποσὸν αὐτό, ποὺ καὶ σήμερα ὄλα σχεδὸν τὰ ἐργοστάσια διαθέτουν γιὰ τὴν πρόνοια τοῦ προσωπικοῦ των, διατίθεται μᾶλλον ἀβασανίστως καὶ συχνὰ ὄχι ἐκεῖ ποὺ πραγματικὰ πρέπει.

Πόσα καὶ πόσα ἔχει νὰ κάνῃ ἡ τριμελὴς αὐτὴ ἐπιτροπὴ προνοίας ἐν συνειδησει πάντοτε μὲ τὸν προσωπάρχῃ τῆς ἐπιχειρήσεως.

Παιδικὸς σταθμὸς, συσσίτιο, ἐργατικὸ σχολεῖο οἰκοκυρικῆς, ἐκδρομές, ὁ γάμος μιᾶς κοπέλλας, ἡ συγκράτησις μιᾶς ἄλλης στὸν κατήφορο ποὺ πῆρε. Μιὰ στροφὴ τῆς ἐργατρίας πρὸς ἓνα καλύτερο κόσμο, μιὰ ἀνακούφισις τῆς ἀπὸ τὴν δυστυχία, τὴν ἀρρώστεια, μιὰ στροφή πρὸς τὸ Θεό, μιὰ προσπάθεια πρὸς τὴν κατεύθυνσι καὶ τῆς διοικήσεως τοῦ ἐργοστασίου γιὰ κάθε δυνατὴ βελτίωσι τῶν ἀμοιβῶν.

Ἐχθρική ἀτμοσφαῖρα θὰ συναντήσῃ ἴσως στὴν ἀρχὴ. Δυσπιστία κατόπιν καὶ καχυποψία. Θὰ χρειασθῆ πολλὴ ὑπομονή, πολλὴ κατανόησις, πολλὴ πίστις, ἀπειρη ἀγάπη.

Ἡ ἐπίσκεψις μας τελείωσε. Στὴν ἔξοδο μᾶς χαίρετὰ ὁ ὁδηγὸς μας. Τοῦ εὐχόμεθα καλὴ ἐπιτυχία στὰ σχέδιά του. Καὶ φεύγοντας βγάζομε τὸ καπέλλο μας στὶς Ἑλληνίδες ἐργάτριες.

Γ. ΓΑΒΡΙΗΛ

ΣΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΤΑ ΜΙΣΑ

Στου δρόμου τὰ μισά, Χριστέ, λυγίσαμε
λὲς κι' εἴμασταν πρωτόβγαλτοι στὴ μάχη.
κάποιο πρῶτ' μὲ λύσσα ψαλιδίσαμε
τῆς πίστης τὰ φτερά μονάχοι.

Κι' ἀπόψε ἀργὰ πεντάρφανοι γυρίζομε
μὲ τὴν καρδιά στὰ στήθη ματωμένη.
Ποιὸς ξέρει μὲς στὴ νύχτα ποὺ βαδίζομε
σὲ δρόμους ἀγνωστούς χαμένοι!

Ἄπ' τὸ Βοριὰ κι' ἀπ' τὸ Νοτιὰ δαρθήκαμε...
καὶ στὴν ψυχὴ τὸ οὐρανοφῶς ἐσθύστη.
Ἄπόψε ποὺ ἀναπάντεχα ἰδωθήκαμε
μεῖνε, κι' ἄς εἴμαστε μὲ δίχως πίστη.

Στου δρόμου τὰ μισά, Χριστέ, λυγίσαμε
κι' ἄς λέγαμε πῶς θάμαστε μαζί Σου!
Τώρα ποὺ τίς φτεροῦγες ψαλιδίσαμε
ἐστὸν γιὰ μᾶς, διαβάτη, προσευχῆσου...

T. MARTINOS

ΜΙΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Οί αναγνώσται τῶν «Ἀκτίνων» ἐπὶ δύο καὶ πλέον χρόνια βλέπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἔξωφύλλου κάθε τεύχους νὰ παρουσιάζονται αἱ ἐκδόσεις «**Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ**». Ἐξ ἄλλου ὅλοι ὅσοι ἔχουν μελετήσει τὰς ἐκδόσεις αὐτὰς θὰ ἔχουν ἀντιληφθῆ τὴν πνευματικὴν γραμμὴν πού ἀκολουθεῖ καὶ ἡ «**Δαμασκός**» εἰς ὅλα τὰ βιβλία πού ἐξέδωκε.

Ἄλλ' οἱ ἀναγνώσται τῶν «Ἀκτίνων» ἀσφαλῶς θὰ ἤθελον νὰ μάθουν κάτι περισσότερον διὰ τὴν «**Δαμασκόν**», διὰ νὰ καταποισθοῦν καλλιτερον ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς της καὶ νὰ πληροφορηθοῦν περισσότερα διὰ τὴν προοπτικὴν της.

Αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ προσπαθῆσῃ καὶ τὸ σημεῖωμα αὐτὸ νὰ ἐπιτύχῃ, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ γνωριμία αὐτῆ τῆς «**Δαμασκοῦ**» μὲ τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτίνων» θὰ ἀναπτύξῃ ἕνα δεσμὸν ὁ ὁποῖος, διὰ τὰς ἡμέρας μας, εἶναι τόσον ἀναγκαῖος, ὅσον ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ὑπηρετεῖ.

★

Ἐυρισκόμεθα σήμερον 500 περίπου ἔτη μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας, τοῦ μέσου ἐκείνου μὲ τὸ ὁποῖον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διαδίδει τὰς ιδέας καὶ τοὺς στοχασμούς του «εἰς πῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν». Ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν, ὅπου βλέπομεν τὸ ἔντυπον νὰ δημιουργῆ πνευματικὰς ζυμώσεις μεγάλης ἐκτάσεως μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ νὰ χρησιμοποιηθῆ ἐντατικώτατα ἀπὸ τὴν ὑλιστικὴν προπαγάνδαν διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ιδεῶν της.

Αὐτὴ ἡ σκέψις ἐπέβαλε καὶ τὴν ἴδρυσιν τῆς «**Δαμασκοῦ**» ὡς μελλούσης νὰ διακονήσῃ εἰς τὸν τομέα τῆς ἐκδόσεως βιβλίων καταλλήλων διὰ τὴν πνευματικὴν τροφοδοσίαν τοῦ λαοῦ μας. Παρὰλλήλως πρὸς τὰς τόσας εὐγενεῖς προσπαθείας, πού καταβάλλονται ἀπὸ ἐτῶν ἤδη εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Ἐνα πείραμα ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ «**Δα-**

μασκός». Ἐνα πείραμα τὸ ὁποῖον ἐκ πρώτης ὄψεως εἶχεν, οἰκονομικῶς, ὅλας τὰς προϋποθέσεις τῆς ἀποτυχίας. Παρ' ὅλον τοῦτο, ὅμως, ἐπέτυχε. Ὅχι βεβαίως διότι αἱ οἰκονομικαὶ προϋποθέσεις παρεθεωρήθησαν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπῆρχον αἱ πνευματικαὶ προϋποθέσεις, μὲ τὰς ὁποίας αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι ὑπερενικήθησαν.

Ἐπειδὴ, ὅπως εἶπομεν, ἐπρόκειτο περὶ πειράματος, ἡ «**Δαμασκός**» ἐβάδισε κατ' ἀρχὰς μὲ βῆμα σημειωτόν. Ἦρχισε τὸ ἐκδοτικὸν τῆς ἔργον μὲ προσοχὴν, μὲ μελέτην διαφόρων προβλημάτων, τῶν ἐιδικῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα παρουσίαζε ἡ πρωτοτυπία τοῦ ἔργου πού ἀνέλαβεν. Διότι τὴν «**Δαμασκόν**» δὲν τὴν ἀπῆρτισαν ἐπαγγελματῆται ἐκδότες, ἀλλὰ ἐπιστήμονες, μέλη τῆς «**Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων**», οἱ ὁποῖοι, μαζὺ μὲ τὰς ἐπαγγελματικὰς τῶν ἀπασχολήσεις, εἶχον καὶ τὴν ἐπὶ πλέον φροντίδα τοῦ ἐκδοτικοῦ τῆς ἔργου, ὡς μίαν ἀνιδιετελῆ προσφορὰν εἰς τὴν ὅλην χριστιανικὴν πολιτιστικὴν προσπάθειαν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐνεφανίζετο ἡ «**Δαμασκός**» εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἀναγνωστικὸν κοινὸν μὲ τὴν ποιητικὴν συλλογὴν τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ Στ. Μπολέτση «**Ραψωδία 1941-46**», ἐμπνευσμένην ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν ἔπος κατὰ τὸν ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον καὶ τὴν μετέπειτα ἀντίστασιν τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς κατὰ τὴν Γερμανικὴν κατοχὴν.

Ἡ καλὴ κυκλοφορία τοῦ βιβλίου αὐτοῦ διευκόλυνε τὴν ἐκδοσὴν καὶ ἄλλων βιβλίων, ὅπως τοῦ πολυτίμου, διὰ τὴν φωτισμένην γραμμὴν του, τεύχους «**Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ**» τοῦ Π. Μελίτη, τῆς «**ᾨδῆς τοῦ Ἀγαπητοῦ**», ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ ἀειμνήστου Γ. Βερίτη, γνωστοῦ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτίνων» ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴν συνεργασίαν του εἰς τὸ περιοδικόν, καθὼς καὶ τοῦ βιβλίου «**Καινουργία Γῆ**» τοῦ διηγηματογράφου καὶ συνεργάτου τῶν

«'Ακτινών» κ. Σάτου Χονδροπούλου, μιᾶς συλλογῆς 12 διηγημάτων ἀπὸ τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν ζωὴν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ὁ πρῶτος αὐτὸς κύκλος τῶν ἐκδόσεων ἔδωκε καὶ ἐνθάρρουνσι, ἀλλὰ καὶ πείραν πολῦτιμον διὰ τὴν συνέχειαν. Ἡ ὑποδοχὴ τῶν πρώτων ἐκδόσεων ἐπὶ πλέον ἔδωκε τὴν τεχνικὴν δυνατότητα τῆς συνεχείας αὐτῆς, ἢ ὅποια καὶ μόνη, φυσικὰ, θὰ ἔδικαιολόγη τὴν ὑπαρξίν τῆς «Δαμασκοῦ».

Ἡ ἔκδοσις κατόπιν τοῦ περιφήμου μυθιστορήματος «ὁ Χιτῶν» τοῦ L. Douglas ἐπλήρωσε μίαν ἀνάγκην, διότι ἀντεπεκρίνετο πάρα πολὺ εἰς τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς καταπληκτικῆς δι' ἑλληνικὸν βιβλίον κυκλοφορίας του.

Τρεῖς μῆνες μετὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ «Χιτῶνος», ἢ «Δαμασκὸς» προσέφερεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἀναγνωστικὸν κοινὸν τὸν «Παῦλον» τοῦ καθηγητοῦ J. Holzner, ὁ ὁποῖος κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, ἀπετέλεσεν ἕνα μνημειῶδες βιβλίον διὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἕνα πνευματικὸν ἐντροπῆμα διὰ τὰς χιλιάδας τῶν ἀναγνωστῶν του.

Ἡ παιδικὴ ποιητικὴ ἀνθολογία ἔπειτα, μετὰ τὸν τίτλον τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Παιδιοῦ», ἤλθε τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1948 ὡς μία προσφορὰ τῆς «Δαμασκοῦ» πρὸς τὸ σημερινὸ παιδί, μία προσφορὰ ἀγάπης καὶ χαρᾶς πρὸς τὴν ἀπαλὴν ψυχὴν του. Εἶναι τὸ βιβλίον τὸ ὅποιον, ἐκτός ἀπὸ τὴν εὐμενεστάτην ὑποδοχὴν πού εἶχε μετὰ τῶν παιδιῶν, ἐκοίθη τόσον ἀπὸ τὸν Τύπον ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀσχολουμένους μετὰ τὴν λογοτεχνίαν, ὡς μία κατάκτησις τῆς «Δαμασκοῦ».

Ἐν τῷ μετὰξὺ αἱ ἐκδοτικαὶ αὐταὶ ἐπιτυχίαι τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησεν ἢ «Δαμασκὸς» τὴν ᾠδήγησαν εἰς σκέψεις προσφορωτέρας ὀργανώσεως διὰ τὴν καλλιτέραν διεξαγωγὴν τῆς ὀλονὲν ἐπεκτεινομένης ἐργασίας τῆς, καὶ οὕτω συνεχίσθη ἢ ἐργασία τῆς μετὰ τὰς ἐκδόσεις: «Ταξίδι τοῦ ἑκατοντάρχου» τοῦ Ἑρνέστου Ψυχάρη, μεταφρασμένον ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Γ. Βερίτην, «Μάρτυρες» τοῦ Διονυσίου Χαλαλάμπους, νῦν Μητροπολίτου Λήμνου. Τὸ

τελευταῖον αὐτὸ εἶναι ἕνα ἡμερολόγιον τοῦ ἰδίου τοῦ συγγραφέως ἀπὸ τὴν μαρτυρικὴν καὶ ἡρωικὴν ζωὴν του εἰς τὰ Γερμανικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, πού ἔχει συναρπάσει ὄσους τὸ ἐδιάβασαν, μετὰ τὴν ζωντανία τῆς διηγήσεώς του καὶ τὸν ρεαλισμὸν του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πνευματικὴν δύναμιν πού ξεπηδᾷ ἀπὸ κάθε σελίδα του, ἢ μᾶλλον κάθε γραμμὴν του. Ἡκολούθησεν ἔπειτα τὸ δραματικὸν ἔργον τοῦ μεγάλου Ἑγγλοῦ ποιητοῦ (Βραβεῖο Nobel) T.S. Eliot «Φόνος στὴ Μητρόπολη», μεταφρασμένον ἀπὸ τὸν κ. Ἄντ. Ζαχαρόπουλον. Ὅλα ἐξηγητλήθησαν συντόμως.

Ὁ ἀείμνηστος Γ. Βερίτης, πού τόσον προῶρος ἀπέθανεν, ἄφινεν ἕνα ποιητικὸν ἔργον ἀξιόλογον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἰδῆ τὸ φῶς. Ἡ «Δαμασκὸς» ἀνέλαβε τὴν δυσχερῆ αὐτὴν ἐργασίαν καὶ ἐξέδωκεν ὀλόκληρον τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ ἐκλιπόντος, εἰς σειρὰν βιβλίων, ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Στὶς πηγὰς τῶν ὑδάτων», «Ὅταν ἀνθίζουσι τὰ κρίνα», «Μετὰ τὴν αὐγὴν», τιμῶσα, οὕτω, τὴν μνήμην ἐνὸς μοναδικοῦ ἀγωνιστοῦ καὶ ταυτοχρόνως ἐκλεκτοῦ ἐργάτου τοῦ πνεύματος.

Ἰδιαιτέραν χαρὰν ἔδωκεν εἰς τὴν «Δαμασκὸν» ἢ ἔκδοσις εἰς τὴν Ἀγγλικὴν τοῦ προγραμματικοῦ ἔργου τῆς «Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Ἐπιστημόνων» μετὰ τὸν τίτλον «Πρὸς ἕνα Χριστιανικὸν Πολιτισμὸν» «Towards a Christian Civilization». Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ, ἐκτίθενται αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ βασικὰ προβλήματα διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἐνὸς ἀληθινοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Συγχρόνως ἢ ἔκδοσις αὐτὴ ἦτο ἕνα χριστιανικὸν μήνυμα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἡ ὑποδοχὴ τῆς ὁποίας τὸ ἔργον αὐτὸ ἔτυχεν ὑπερέβη πρᾶγματι πᾶσαν προσδοκίαν. Ὅγκος ὀλόκληρος ἀπὸ ἐπιστολάς διακεκριμένων ξένων ἐπιστημόνων καὶ διανοουμένων, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς «'Ακτίνας», ἐκδηλοῦν τὸν ἀμέριστον ἐνθουσιασμὸν καὶ θαυμασμὸν ἀκόμη. Ἄς σημειωθῆ μόνον ὅτι ἐπιστήμονες τοῦ κύρους ἐνὸς R. Millikan τὸ χαρακτηρίζουν ὡς μνημειῶδες.

Ἐν τῷ μετὰξὺ ἢ ἰδρυσις τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς

Ἔγχειν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ψυχιάτρου κ. Ἀρ. Α. Ἀσπιώτη, ἔφερον ὡς καρπὸς ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν γλαφυρὰν μετάφρασιν τοῦ βιβλίου τοῦ E. Rochedieu «Ψυχολογία καὶ Πνευματικὴ Ζωὴ» ἀπὸ τὸν ἱατρὸν κ. Δ. Χαροκόπου, καθὼς καὶ τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν μελετῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, τῆς σειρᾶς «Ψυχολογία καὶ Ζωὴ», μὲ τίτλον «Ἡ ἀρρώστια καὶ ἡ Ψυχὴ». Ἀμφότερα τὰ βιβλία ταῦτα ἀνέλαβε πειραματικῶς νὰ ἐκδώσῃ ἡ «Δαμασκός», συμβάλλουσα οὕτω εἰς τὴν τόσον σπουδαίαν ἐργασίαν τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τὴν μελέτην τῶν ποικίλων ψυχολογικῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ δοκιμῆν, ἡ σειρὰ συνεχίζεται αὐτοτελῶς ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐκδυθέντος ἤδη καὶ τοῦ πέμπτου τόμου τῆς.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ μετάφρασις τοῦ βιβλίου τοῦ F. Oursler «Τὸ πῶς μεγάλο γεγονός» ἀπὸ τὸν κ. Κ. Κακούρη, ἤλθε νὰ δώσῃ μίαν γλαφυρὰν ἐκθεσιν τῶν Εὐαγγελικῶν διηγήσεων καὶ μίαν βαθύτεραν κατανόησιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου.

Τέλος δύο βιβλία, πού προέρχονται καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὸν γυναικεῖον κάλαμον, ἤλθαν νὰ συμπληρώσουν τὸν κατάλογον τῶν ἐκδόσεων τῆς «Δαμασκοῦ». Τὸ ἕνα εἶναι τὸ μυθιστόρημα «Ἡ μικρότερη ἀδελφὴ» τῆς κ. Ἐλένης Καριτά, τῆς ἐκλεκτῆς αὐτῆς συνεργάτιδος τοῦ περιοδικοῦ μας. Εἶναι ἡ μουσικὴ τῶν ἀπαλῶν τόνων τῆς ἀγνῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, ὅπως τὴν ζῆ μία οἰκογένεια εἰς ἐπαρχιακὴν πόλιν τῆς χώρας μας. Τὸ δεύτερον εἶναι «Τὸ ἀστὲρι τῆς αὐγῆς» τῆς δ. Ἐλένης Οἰκονομοπούλου. Εἶναι ἕνας τόμος τραγουδιῶν, πού ἔχει ἑναρμονίσει ἡ σεμνὴ καλλιτέχνις τῆς ἀρμονίας, πού εἶναι τόσον γνωστὴ καὶ τόσον συμπαθῆς μεταξὺ τοῦ κύκλου τῶν στενωτέρων συνεργατῶν τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ «Δαμασκός» ἐχρειάσθη νὰ ἀνατυπώσῃ ὀρισμένας ἐκδόσεις τῆς, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐξαντληθῆ. Οὕτω ἀνετυπώθησαν ὁ «Χιτών», ὁ «Παῦλος» καὶ τελευταίως οἱ «Μάρτυρες», μὲ συνεχῶς αὐξανομένην ζήτησιν.

Τὸ ἔργον ὅμως τῆς «Δαμασκοῦ» δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν ἐκδοτικὴν προσπάθειαν. Τὸ γεγονός, ὅτι τὸ καλὸν καὶ ὑγιὲς

βιβλίον τοῦ ὁποίου τὴν ἔκδοσιν ἀνέλαβε, προϋποθέτει ἀνάλογον καλλιέργειαν καὶ ὑγιᾶ κοσμοθεωριακὴν κατάρτισιν τοῦ συγγραφέως, ἥνοιξε μίαν θύραν ἐργασίας διὰ τὴν «Δαμασκόν». Εἶναι ἡ πνευματικὴ ἐργασία τοῦ «Κύκλου τῆς Δαμασκοῦ» διὰ τοὺς νέους, μὲ τὸν νεανικὸν των παλμόν, τὰ εὐγενῆ των ὄνειρα, καὶ τὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς των, πού θέλουν νὰ καλλιεργήσουν τὸ τάλαντόν των μέσα εἰς μίαν ἀτιμωσφαιραν ἀγάπης, ἐνδιαφέροντος καὶ σεβασμοῦ τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν. Αὐτὴν τὴν καλλιέργειαν ἀνέλαβον συνεργάται τῆς «Δαμασκοῦ» εἰς κύκλον νέων μὲ λογοτεχνικὰ ἐνδιαφέροντα. Ἐνα εἶδος φροντιστηρίου νέων λογοτεχνῶν συνεστήθη, τὸ ὁποῖον ἤδη ἀρχίζει νὰ ἀποφέρει τοὺς καρπούς του καὶ δικαιολογεῖ τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας καὶ προσδοκίας διὰ τὸ μέλλον.

★

Αὕτη, ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ, εἶναι ἡ μέχρι τοῦδε ἱστορία τῆς «Δαμασκοῦ», ἱστορία δυσκολιῶν, δυσχερειῶν ποικίλων, ἀλλὰ καὶ ἱστορία ἱκανοποιήσεων ἠθικῶν, αἱ ὁποῖαι, ὅπως ἐκ τῶν πραγμάτων διαπιστοῦται, συνοδεύουν πάντοτε τιαυτάς προσπάθειας.

Δι' αὐτὸ ἡ ἱστορία αὕτη δὲν πρέπει νὰ τελειώῃ ἐδῶ, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἀπὸ ἐδῶ νὰ ἀρχίξῃ.

Ἡ καλὴ ὑποδοχὴ τῶν ἐκδόσεων τῆς «Δαμασκοῦ» δὲν ἦτο παρὰ ἕνα σάλπισμα. Προσκλητήριο σάλπισμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ διὰ τὴν συνέχειαν τῆς προσπάθειας. Καί, φανταζόμεθα, ὅτι ἡ «Δαμασκός» εἶναι εὐτυχῆς διότι βλέπει, τώρα, εἰς τὰς ἀσθενεῖς ἀλλὰ εἰλικρινεῖς προσπάθειας τῆς νὰ συμπαρίσταται ἕνα μέγα πλῆθος ἀναγνωστῶν τῆς, οἱ ὁποῖοι βλέπουν μὲ χαρὰν τὸ ἔργον αὐτό. Καὶ τὴν συμπαράστασιν αὐτὴν ἀσφαλῶς τὴν αἰσθάνεται ὡς μίαν ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς.

Οἱ τόσοι τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τὰ τόσα θέματα μὲ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀσχοληθῆ τὸ σύγχρονον ὑγιὲς βιβλίον, δημιουργοῦν ἕνα τεράστιον στίβον ἀγῶνος καὶ συνεχῶν προσπαθειῶν.

Τὰ ἐρείπια, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐνὸς πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκρημνίσθη, διότι ἠθέλησε νὰ στηρίξῃ τὸ οἰκοδόμημά του εἰς τὴν ἀρνησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, μὲ

τὴν ἄφωνον κραυγὴν τῶν καθιστοῦν ἐπιτακτικωτέραν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν δυνάμεων τοῦ πνεύματος καὶ τὴν χρησιμοποίησιν εἰς τὴν ἐπιστράτευσιν αὐτὴν τοῦ μεγάλου ὅπλου ποῦ λέγεται βιβλίον, διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν ἐρειπίων, διὰ τὴν ἀποτοξίνωσιν τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὸ δηλητήριον τῆς ἀρνητικῆς προπαγάνδας καὶ τὴν χριστιανικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Ἡ νέα ἔπειτα γενεά, μὲ τὰ μεγάλα καὶ σοβαρά της προβλήματα, μὲ τὴν θλιβερὰν κληρονομίαν ἐνὸς κακοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον παρεσκέυασεν ἡ ὑλιστικὴ νοοτρο-

πία δύο ὁλοκλήρων αἰώνων, μὲ τοὺς φόβους τοῦ παρόντος καὶ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ μέλλοντος, δημιουργεῖ ἕνα τεράστιον σωρὸν θεμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα χρειάζεται ἐπείγουσαν βοήθειαν καὶ ὀρθὴν καθοδήγησιν.

Εὐχόμεθα ὅπως ἡ «Δαμασκός» προχωρῇ εἰς τὸ ἔργον της μὲ αὐτοὺς τοὺς ὀρίζοντας ποῦ διανοίγουν ἐμπρὸς της οἱ σημερινοὶ δύσκολοι καιροὶ καὶ ὅπως βαδίξῃ μὲ τὸν ὀραματισμὸν μιᾶς καινούργιας Ἑλλάδος, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν ὅτι ἔχει τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ προσφέρῃ ὅλας της τὰς δυνάμεις.

ΔΗΜ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΣΤΟΝ ΛΟΡΔΟ ΒΥΡΩΝΑ

Ἄν ζοῦσες Βύρων, ἂν ἐδῶ... Θὰ τραγουδοῦσες τὸν καὶμὸ

τοῦ πόθου

γίγαντα λαοῦ

ποῦ μὲ τὴ βία δὲ σβύνει.

Θὰ τραγουδοῦσες τὴν Καλὴ

ποῦ δέσμια τὴν κρατοῦν... Ἐλγίνοι.

Τὴν ζωντανὴν Καρυάτιδα

Ἐγγλέζε—φίλε—σύμμαχε θὰ τραγουδοῦσες

κι' ὀργῆς θὰ σήκωνες γροθιά

τοὺς κόμπους τῶν χαλύβδινων δεσμῶν νὰ σποῦσες.

Ἄν ζοῦσες

Βύρωνα

Γραικέ—Μεσολογγίτη

ναί,

Γραικέ

θυμὸ γεμάτη θάταν ἡ φωνὴ σου

καὶ σὰν στὸ Μεσολόγγι θάδινες

καὶ γιὰ τὴν Κύπρο

τὴ ζωὴ σου.

Ἄν ζοῦσες λόρδε Βύρωνα.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΗΣ

ΣΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

“Όσο κι αν τὸ κλίμα τῆς ἐπιστροφῆς ἔχει γίνει πολὺ γνωστὸ στὶς ἡμέρες μας, ὅσο κι αν οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ γυρισμοῦ τῶν διανοουμένων στὸν κόσμον τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ἔχουν αὐξηθεῖ ἐνθαρρυντικά—πάντως μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ πληροφοροῦμεθα κάθε φορά νέες καὶ νέες ἐπιστροφές, ἐλπιδοφόρα μηνύματα τῆς ἐποχῆς μας. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ σύγχρονη πνευματικὴ περίστασι σὲ γεγονότα πολλὰ μὰ κι ἐφήμερα τὶς περισσότερες φορές, μὰς ἀφαιρεῖ τὴν χαρὰ μιᾶς τέτοιας εἰδήσεως. “Ὁμως τὸ πρᾶγμα ἔχει τόση οὐσιαστικὴ ἀξία, ὥστε θὰ ἔπρεπε νὰ κάνουμε μιὰ τομῆ στὴν ἀλληλουχία τοῦ χρόνου γιὰ νὰ μὴ ρέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τέτοια γεγονότα, διαμορφωτικά μιᾶς νέας ἐποχῆς.

Κι ἔχει ἀξία, γιατί οἱ Ἐπιστροφές εἶναι πάντα δεῖκτες τῆς ζωτικότητος καὶ πνευματικῆς ἀναζητήσεως τῶν καιρῶν. Μόνο σ’ ἐποχὴ πού κοχλάζει ἡ πνευματικὴ ἔρευνα καὶ ἡ ἀποτυχία τῆς δοκιμῆς ἔχει φέρει ἤδη τὸν κόρον καὶ τὴν ἄρνησι τῆς ζωῆς παρατηρεῖται αὐτὸ τὸ ἐκπληκτικὸ φαινόμενο τῆς τελείας μεταστροφῆς ἐνὸς ὁλοκλήρου κόσμου ἰδεῶν, βουλήσεων, σκέψεων σὲ μιὰ ἀποφασιστικὴ κατάφασι πρὸς τὴν μεγάλην πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Κι εἶναι συγχρόνως αὐτὸ καὶ ὁ ἀφηγητῆς τῆς ἡρωικότητος τῆς ἐποχῆς καὶ μιᾶς μεγαλωσύνης πού δὲν συναντᾶται συχνὰ καὶ πού προϋποθέτει ἔντασι κι ἀποφασιστικότητα καὶ μεγαλεῖο.

Κι ἀπὸ τὴν ἀποψι τοῦλάχιστον αὐτῆν, μπορούμε νὰ καυηθοῦμε γιὰ τὴν ἐποχὴ μας πού εἶχε σὰν ἐκδήλωσι μετὰ ἀπὸ μιὰ θλιβερὴ στατικότητα καὶ μιὰ ἄγονη ἐκζήτησι, ἕνα νεανικὸ ζετίναγμα ἱκανὸ νὰ περικλείσῃ ὅλη τὴ θέλησι κι ὅλη τὴ δύναμι τοῦ κόσμου καὶ κατάλληλο γιὰ νὰ ἠλεκτρίσῃ ψυχές καὶ νὰ τὶς ὀδηγήσῃ στὸ δρόμον τῆς Δαμασκοῦ.

Πολλές φορές στὸ παρελθὸν εἶχε δοθῆ εὐκαιρία στὶς «Ἀκτίνες» ν’ ἀσχοληθοῦν μὲ

ἐπιστροφές στὴ Δαμασκὸ καὶ ν’ ἀναφέρουν ὀνόματα πολλὰ καὶ, τὶς περισσότερες φορές, διάσημα. Τὸ πρᾶγμα ὅμως στὴν ἐξέλιξί του δείχνει πὼς ἡ μεγάλη χριστιανικὴ κατάφασι δὲν ἀποτελεῖ ὑπόθεσι ὀλίγων προσώπων, μὰ πὼς ὅλο καὶ περισσότερο ἐπεκτείνεται σὲ τάξεις καὶ ἀνθρώπους πού κάθε ἄλλο παρά θὰ ἦταν δεκτικοὶ ἐνὸς τέτοιου κηρύγματος. Μὰ καὶ οἱ ἐξωτερικὲς αἰτίες πού προκαλοῦν αὐτές τὶς ἐπιστροφές (ἀσχετῶς ἀν ὁ παραγωγικὸς λόγος, ὁ βαθύτερος, μένει πάντα ὁ ἴδιος) ἔχουν πιά συγχρονισθῆ, πρᾶγμα πού δείχνει πὼς ἡ σημερινή, ἡ πολὺπαθη πραγματικότης ἔχει σὰν καρπὸ, σὰν φυσικὴ συνέπεια τὶς ἐκδηλώσεις αὐτές. Τὸ σχέδιον Μάρσαλ, ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις τῆς Εὐρώπης, σύγχρονα κοινωνικὰ προβλήματα, διαφωνία μὲ τὶς κομμουνιστικὲς ἀρχές, εἶναι ἀφορμὲς ἐπιστροφῆς καὶ ἀποτελοῦν τὰ σημεῖα τῆς τροπῆς, πού εἶναι ἀκόμη καὶ ὁρόσημα μιᾶς ζωῆς πού ξεχνιέται καὶ μιᾶς ἄλλης πού ἀνατέλλει.

Αὐτοῦ τοῦ συγχρόνου θαύματος πού λέγεται ἐπιστροφή κι αὐτῆς τῆς χαρᾶς πού λέγεται γυρισμὸς στὴ Δαμασκὸ, θ’ ἀναφέρωμε λίγες ἐκδηλώσεις. Καὶ θὰ εἶναι αὐτές μιὰ πρόχειρη ἀνθολογία ἀπὸ ἕνα πλῆθος παρόμοιες, ὅλες ὅμως μὲ τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα καὶ μὲ τὸν ἴδιο ὕστατον σκοπὸ.

★

Ὁ Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς Fulton Oursler πού πρόσφατον δημοσίευσμα ἔχουν ὑπ’ ὄψιν οἱ ἀναγνώσταί μας(*) εἶναι πολὺ γνωστὸς στὴν πατρίδα του. Συγγραφεὺς, δραματογράφος, ἀρχισυντάκτης πολλῶν περιοδικῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων τοῦ γνωστοῦ Reader’s Digest, ραδιοσχολιαστής, παρουσιάζει μιὰ δυναμικότητα καὶ μιὰ ἀκαταπόνητη δραστηριότητα πού ἐκπλήττει καὶ τοὺς συμπατριῶτες του ἀκόμη. Στὸ μεγάλο κοινὸ ὅμως ἔγινε γνωστὸς ὁ Our-

* «Ἀκτίνες», Ἰαν. 1952, σ. 27.

sler ὡς συγγραφεὺς τῆς «Ἱστορίας τοῦ Χριστοῦ», (The Greatest Story Ever Told) ποὺ ἔχει ἐκδοθῆ καὶ ἑλληνικά στὶς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» μὲ τὸν τίτλο «Τὸ πιὸ μεγάλο γεγονός», καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ μίᾱ σειρά ἐκπομπῶν πάνω στὸ ἴδιο θέμα ποὺ προηγήθηκαν καὶ εἶχαν μεγάλη ἀπήχησι στὸ Ἀμερικανικὸ κοινό. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἴδιος λέει πὼς τὰ πρῶτα πενήντα χρόνια τῆς ζωῆς του, τὰ πέρασε στὸ στρατόπεδο τῆς πλειοψηφίας ἐκείνης τῶν ἀνθρώπων, ποὺ δὲν ἐκδηλώνουν κανένα ἐνδιαφέρον σχετικά μὲ τὰ ζητήματα τὰ θρησκευτικά. Καὶ εἶχε φθάσει νὰ συμφωνήσῃ μαζὶ μὲ τὸν Goethe ὅτι «τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ μάθῃ κανεὶς». «Ὅταν στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς χλιαρότητος κι ἀπαισιοδοξίας, ἐπεχείρησε ἕνα ταξίδι στοὺς Ἅγιους Τόπους. «Καὶ τότε, ὅπως διηγεῖται ὁ ἴδιος, μόλις πάτησα πραγματικά τὸ δρόμο τῆς Δαμασκοῦ, ἄρχισα νὰ γυρίζω συνειδητὰ πρὸς τὸν Χριστό». Τί ἦταν ἐκεῖνο ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ἐπιστρέψῃ; Ὅυτε ὁ ἴδιος δὲν ξέρει. Εἶχε πάρει βέβαια μίᾱ τυπικὴ χριστιανικὴ ἀνατροφή στὰ παιδικὰ του χρόνια. Μὰ εἶχαν ἔρθει τόσα γεγονότα, ποὺ δὲν τοῦ ἐπέτρεπαν τὴν πολυτέλεια νὰ σκέπτεται πάνω στὰ ζητήματα αὐτά. Βαδίζοντας ὅμως στὸ δρόμο τῆς Δαμασκοῦ τοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσε γιὰ ἄλλη μιά φορὰ τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ. Κι εἶπε κι αὐτὸς ναί, ὅπως τόσο ἄλλοι. Ἀμέσως τοῦ γεννήθηκε ἡ ἐπιθυμία νὰ γράψῃ ἕνα βίο τοῦ Χριστοῦ. Πράγματι ἄρχισε νὰ διαβάζῃ ὅλες τὶς ἱστορίες τοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶχαν γραφῆ, καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ συμβουλευέται πολλοὺς εἰδικούς στὰ σχετικὰ προβλήματα. Τέλος ξαναπῆγε στὴ Μεσοποταμία ὅπου καὶ τελείωσε τὸ ἔργο του.

Στὴν Ἀμερικὴ ποὺ γύρισε, τοῦ ἔδωσε πρῶτα ἕνα λαϊκὸ χαρακτήρα καὶ μετὰ τὸ παρουσίασε σὲ τόμο. «Καὶ ὅταν τὸ βλέπω τώρα, ἐξομολογεῖται, καταλαβαίνω πόσο μικρὸ ἀποτέλεσμα εἶχαν οἱ κόποι μου. Μὰ αὐτὰ ποὺ ἔκανα εἶναι μόνον ἀρχή. Γιατὶ πενήντα χρόνια ἀμελείας βρίσκονται πίσω μου. Πρέπει νὰ ἐργασθῶ σκληρὰ γιὰ νὰ ἀναπληρώσω τὸν χρόνον ποὺ πέρασε ἄγνοος. Γι' αὐτὸ καὶ παρακαλῶ ὅλους τοὺς Χριστιανούς νὰ προσεύχωνται στὸ Θεὸ γιὰ

μένα. Σ' ὄλους δὲ αὐτούς, ποὺ δὲν ἔχουν βρῆ τὸ δρόμο τους, τοὺς βεβαιῶ πὼς ὁ μόνος δρόμος τῆς εἰρήνης πάνω στὴ γῆ, εἶναι, ὁ δρόμος τῆς Δαμασκοῦ».

★

Thomas Merton.... Λίγοι διανοοῦμενοι τοῦ καιροῦ μας κατῶρθωσαν τόσο νέοι, ἀλλὰ καὶ σὲ τόσο μικρὸ χρονικὸ διάστημα νὰ ἀποκτήσουν τὴν φήμη τοῦ T. Merton*. Στὴν Ἀμερικὴ εἶναι ἕνας πασιγνωστός συγγραφεὺς καὶ διανοητής, στὴν Ἀγγλία ἐπίσης ἔχει γίνει πρὸ πολλοῦ γνωστός καὶ σεβαστός, τελευταία δὲ καὶ στὴν Εὐρώπῃ τὰ βιβλία του ἄρχισαν νὰ μεταφράζωνται καὶ νὰ διαβάζωνται ἀπληστα. Πρόκειται γιὰ ἕναν ἀπλό μοναχό, κλεισμένο σ' ἕνα Μοναστήρι Τραπιστῶν στὸ Kentucky τῆς Ἀμερικῆς, μὰ συγχρόνως καὶ γιὰ ἕναν μεγάλον ἄνθρωπο τοῦ πνεύματος ποὺ παρουσίασε κι αὐτὸς τὸ φαινόμενο τῆς Ἐπιστροφῆς.

Γεννήθηκε στὰ 1915 σ' ἕνα χωριὸ τῶν Πυρηνίων κοντὰ στὴν Ἰσπανία ἀπὸ γονεῖς ἀδιαφόρους πρὸς κάθε τι χριστιανικό. Ἐπειτα ἀπὸ μίᾱ ταραχώδη παιδικὴ ζωὴ, κι ἀφοῦ εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ χάσῃ νωρὶς τοὺς γονεῖς του, ἐσπούδασε σὲ πολλές χῶρες καὶ σὲ πολλὰ Πανεπιστήμια νεώτερη φιλολογία ἐν ὄψει τῆς ἀκαδημαϊκῆς καριέρας γιὰ τὴν ὁποῖαν προοριζόταν. Συγχρόνως ὅμως εἶχε ἐκδηλώσει καὶ ταλέντο πεζογράφου καὶ στοχαστοῦ. Τὸ 1938, κι ἐνῶ ἐδίδασκε ἤδη σὲ ἀνώτερες σχολές, ἔρχεται γιὰ πρώτην φορὰν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ βιβλίον τοῦ J. Maritain «Τέχνη καὶ Σχολαστικισμός». Αὐτό, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα αἰσθητικὰ ἐνδιαφέροντα ποὺ τοῦ δημιούργησε, τὸν ἔφερε σὲ περισσότερη ἐπαφὴ μὲ τὴν χριστιανικὴ λογοτεχνία καὶ τὸν παρώρμησε σὲ νέες μελέτες. Ἡ διάνοιά του, ἀδιάφορη μέχρι τότε γι' αὐτὰ τὰ ζητήματα, ἀγκάλιασε σὲ ὅλο του τὸ πλάτος τὸ πρόβλημα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀπορροφήθηκε ἀπ' αὐτὸ καὶ τέλος πίστεψε στὴν ἀναγεννητικὴ του δύναμι. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1938

* Γιὰ τὸν συγγραφέα Thomas Merton γιὰ τὴν παγκόσμιον ἀπήχησιν ποὺ εἶχε τὸ βιβλίον του «The Seven Storey Mountain» ἴδε ἀξιοθρον: «Ἐξομολογήσεις τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος» τῆς κ. Ἑλένης Καριτά (Ἀκτίνες, 1949 σ. 120-124.

ἀσπάζεται τὸν Καθολικισμό καὶ μετὰ δύο χρόνια, τὸ 1940 γίνεται καθηγητὴς τῆς Ἀγγλικῆς λογοτεχνίας στὸ Bonaventure College τῆς Ἀμερικῆς. Ὑστερα, στὰ 1942 γίνεται μοναχὸς σ' ἓνα Μοναστήρι τῶν Τραπισιτῶν στὸ Kentucky γιὰ νὰ μπορῆ μὲ πιὸ ἡσυχία καὶ ἄνεσι νὰ μελετήσῃ τὰ χριστιανικὰ προβλήματα. «Ἡ λογικὴ βάσις τῆς Ἐπιστροφῆς μου, λέγει ὁ Ἴδιος, ἦταν αὐτὸ τὸ ἀπλὸ: Βρῆκα πὼς ὁ Θεὸς ὑπάρχει καὶ πὼς ἦταν ἡ πηγὴ κάθε πραγματικότητος. Κάτι παραπάνω: Ἦταν αὐτὸς ὁ Ἴδιος ἡ Πραγματικότητα, ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ζωή. Ἐξ ἄλλου διεπίστωσα πὼς εἶχα μιὰ διάνοια μὲ τὴν θέλησι νὰ βρῆ τὴν ψηλότερη καὶ οὐσιαστικώτερη ἀλήθεια ἔστω καὶ σὲ μιὰ μεταφυσικὴ βάσι, καὶ πὼς εἶχα ἐλεύθερη τὴν βούλησί μου, γιὰ νὰ στρέψω ὅλες μου τίς δυνάμεις ἢ πρὸς τὴν Ἀλήθεια ἢ ὀπουδήποτε ἄλλου. Τέλος ἐπειδὴ δὲν μπορούσα νὰ ἐπιτύχω αὐτὴν τὴν ὀλοκλήρωσι πρὸς τὴν Ἀλήθεια μὲ τίς δικές μου ἀσθενεῖς δυνάμεις, ἐζήτησα τὴν βοήθεια τοῦ μέσου πού λέγεται «χάρις». Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς βαπτίσθηκα, καὶ πῆρα τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ». Ὁ διανοητὴς δὲν διστάζει νὰ κηρύξῃ τὴν ἀδυναμία του γιὰ τὴν ἐπίλυσι τῶν προβλημάτων πού τὸν ἀπασχολοῦν. Καὶ θεωρεῖ τιμὴ του πού βοηθήθηκα ἀπὸ τὴν χάρι γιὰ νὰ τὰ λύσῃ, γιατί ξέρει πὼς οἱ λύσεις πού ἔδωσε σ' αὐτὰ δὲν μπορεῖ παρά νὰ εἶναι ὀρθές. Καὶ συνεχίζει: «Ἡ ἰσχύότης μου μὲ κατέπειθε πὼς μπορῶ νὰ ἐπωμισθῶ τίς εὐθύνες μιᾶς ἀνώτερης σκοπιᾶς τῆς ζωῆς, ὅχι γιατί αἰσθανόμουν τόσο δυνατὸς πού νὰ μπορῶ νὰ ζήσω μ' αὐτὲς τίς ὑποχρεώσεις, ὅσο γιατί καταλάβαινα πὼς αὐτὲς θὰ συνεπιφέρουν τὴν εἰδικὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς ὑπῆρξεν ὑπερβολικὰ γενναῖο-δωρος ἀπέναντί μου. Μὲ ἔκανε ἄξιο νὰ γίνω μέλος τῆς ἐκκλησίας Του».

★

«Ἀπὸ τὸν Κομμουνισμὸ στὸν Χριστιανισμό», ἐπιγράφει ἓνα σύντομο ἄρθρο τῆς μιᾶς δυναμικῆς πρώην κομμουνίστριας καὶ σήμερα μέλους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Dorothy Day. Κι ἔχει πολλὰ τὰ ἐνδιαφέροντα νὰ μᾶς παρουσιάσῃ μιὰ τέτοια ἐπιστροφή πού εἶναι πολὺ,

μὰ πολὺ δύσκολη καὶ πού ἀποδεικνύει τὴν θαυμαστὴ ἐπίδρασι τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἡ D. Day γεννήθηκα στὰ 1897 στὸ Brooklyn τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ γονεῖς ἀθέους. «Στὴν οἰκογένειά μου, λέει ἡ Ἴδια, τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δὲν εἶχε ποτὲ ἀναφερθῆ. Ὁ πατέρας μου καὶ ἡ μητέρα μου δὲν εἶχαν πάει ποτὲ στὴν Ἐκκλησία, οὔτε εἶχαν βαπτίσει κανένα ἀπ' τὰ παιδιά τους καὶ γιὰ νὰ μιλήσῃ κανεὶς περὶ ψυχῆς ἔπρεπε νὰ μιλήσῃ συγκεκαλυμμένα ὡς νὰ ἐπρόκειτο γιὰ πρᾶγμα πού καλύτερα θὰ ἦταν νὰ ἔμεινε κρυφόν». Στὰ νεανικὰ τῆς χρόνια ἡ Day, πῆρε μιὰ καλὴ μόρφωσι, πρᾶγμα πού πολὺ τὴν βοήθησε ἀργότερα γιὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς δημοσιογράφου καὶ ἀρθρογράφου. Πράγματι, συνεργάστηκε μὲ πολλὰ περιοδικὰ, νωρὶς ὅμως ἡ ἔμφυτη ἐνεργητικότης τῆς τὴν ἔκανε νὰ ἀναμειχθῆ σὲ διάφορες σοσιαλιστικὲς κινήσεις διανοουμένων γυναικῶν, ἀργότερα δὲ νὰ γίνῃ συνειδητὸ μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Μ' αὐτὴν τὴν ιδιότητα ἐκράτησε τὴν ἀρθρογραφία πολλῶν ἐφημερίδων ὅπως «Οἱ μᾶζες», «Ὁ Ἐλευθερωτής», καὶ ἄλλων, ὅπως ἀκόμα καὶ διάφορες ὑπεύθυνες θέσεις τῆς κομμουνιστικῆς ὀργανώσεως. Ἡ Νέα Ὑόρκη, τὸ Σικάγο, ἡ Νέα Ὀρλεάνη ἦταν τὸ πεδῖον δράσεώς της. Ξαφνικὰ ὅμως, στὰ 1930, ἡ δυναμικὴ αὐτὴ κομμουνίστρια ἐγκαταλείπει τὸ στρατόπεδό της καὶ γυρίζει στὴ Χριστιανικὴ πίστι. «Μετὰ τὴν ἐπιστροφή μου, διηγεῖται ἡ Ἴδια, πολλοὶ γνωστοὶ καὶ φίλοι μου κομμουνιστὰι μὲ ρωτοῦσαν: —Μὰ πὼς μπόρεες κι ἔγινες Χριστιανή; Ἐκτὸς ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, δὲν ἦσουν ἐσὺ πού πίστευες μαζί μ' ἐμάς πὼς ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ τὸ ὄπιον τοῦ λαοῦ; Καὶ ὅμως οἱ περιστάσεις τῆς ἐπιστροφῆς μου εἶναι πολὺ παράξενες, τόσο ὥστε κανένα ἄλλο γεγονός τῆς ζωῆς μου δὲν μοῦ ἔχει ἐντυπωθῆ τόσο ἐντονα στὸ μυαλό μου». Καὶ συνεχίζει: «Θυμᾶμαι πὼς καθόμουν σὲ μιὰ σοφίτα καὶ εἶχα μπροστά μου μιὰ Γραφὴ πού εἶχα τυχαίως βρῆ. Καὶ τὴν διάβαζα ἀργά-ἀργά γιὰ νὰ μπορέσω νὰ τὴν καταλάβω. Κι ἀπὸ τότε ἡ Ἐπιστροφή ἀρχίζει. Ἡ φανατικὴ κομμουνίστρια γίνεται τώρα ἐπιμελής μελετητῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ διαμορφώνει

σιγά-σιγά στη σκέψη της, την σχετικότητα των κομμουνιστικών θεωριών και το άπλοτο κύρος του Χριστιανισμού. Πειραματίζεται προσαρμόζοντας τα διάφορα κοινωνικά, έργατικά, οικονομικά ζητήματα στα πλαίσια του Χριστιανισμού. Και βλέπει πώς βρίσκουν μιάν αρμονική λύσι. Κάτι παραπάνω: τοποθετεί το πρόβλημα της κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης στα μέτρα του Ευαγγελίου και διαπιστώνει πώς τότε μόνο βρίσκουν την λύσι τους. Τότε όμως έχει φθάσει ή στιγμή της. Δεν περιμένει άλλο. 'Ο Χριστιανισμός ανταποκρίνεται σε κάθε της άνησυχία. «'Ο Χριστός, λέει ή Day, είναι ή Θεός ή ή μεγαλύτερη άπάτη πού είδε ποτέ ο κόσμος. Πώς μπορούν οι κομμουνιστάι λοιπόν πού έχουν την αξίωσι να τον παρουσιάζουν σαν έναν ήγέτη της εργατικής τάξεως, να λησμονούν το σημείο αυτό;» Και σαν συνέπεια της θεωρητικής της αυτής άποδοχής, ή Dorothy Day γίνεται μιá δραστηρία Χριστιανή. Στην άρχή συνεργάζεται με περιοδικά θρησκευτικά και τέλος λαμβάνει μέρος στην κίνησι των Χριστιανών 'Εργατών. 'Ιδεώδες της είναι να πραγματοποιήση τις άρχές της Κινήσεως αυτής, και πραγματικά με άπαραμίλλη ένεργητικότητα κινητοποιεί δυνάμεις, ιδρύει άσυλα, κτίζει νοσοκομεία. Χιλιάδες άνθρωποι ευγνωμονούν την άγάπη της. Γιατί το μίσος πού είχε διδαχθή μετετράπη σε παροξυσμόν άγάπης. Γι' αυτό και ή D. Day μη

έχοντας άνθρωπινα μέσα, αλλά την προσευχή και την ευσπλαχνία κατώρθωσε να πραγματώση έργα κοινωνικού Χριστιανισμού, με τα όποια χιλιάδες εργάτες, υπάλληλοι, εργαζόμενοι, βρίσκουν περίθαλψι και φροντίδα. Κι έτσι δόθηκε και μιá ξεπρακτική άπάντησι στον Κομμουνισμό σχετικá με το τί μπορεί να έπιτελέση ένας καθοδηγημένος Χριστιανικός πολιτισμός. Και ή Dorothy Day θεωρείται σήμερα στην 'Αμερική σαν ένας στυλοβάτης του πολιτισμού αυτού.

★

Τá όνόματα πού παραπάνω προηγήθηκαν, μάς κάνουν για μιá στιγμή να σταθούμε στην ταχύτητα της ήμέρας και να ριξουμε μιá ματιά στην πραγματικότητα της έποχής μας. Είναι αλήθεια πώς όσο περνά ο καιρός και ώριμάζει ή προσδοκία, τόσο και τα συμπτώματα στο δρόμο της Δαμασκού πληθαίνουν. Και έμεις οι άκροατάι ή οι θεατάι αυτών των μεγάλων μεταστροφών, αισθανόμεθα ένα μεταφυσικό δέος, ένα πνευματικό ρίγος να μάς καταλαμβάνη και μιá χαρά να μάς γυμίζη. Γιατί βλέπουμε έτσι την πνευματική ζωντάνια μιáς ανθρωπότητας πού σιγά-σιγά δίνει την φλόγα της ψυχής της στο Χριστό. Και το γεγονός αυτό, έκτός από δλες τις άλλες συνέπειες, μάς βεβαιώνει πώς ή ήμέρα ενός καλύτερου κόσμου δεν είναι μακριά.

K. ΚΟΜΝΗΝΟΣ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

"Ελα, παλιά, γλυκειά φωνή, άπόψε πού ή καρδιά πονεί
να τραγουδήσης όμορφα το άξέχαστο τραγούδι,
τραγουδι ούράνιο, εύλαβικό, σά μυστικό χερουβικό
όχι σαν ένας άνθρωπος, μά σά γλυκό άγγελούδι.

"Ελα και μην άργής πολύ, τώρα ή καρδιά μου σε καλεί
άπόψε πού έτσι πόνεσε να 'ρθής να της μιλήσης.
Νά δώξης τούτες τις κακές άγριες φωνές, σατανικές,
κι ό,τι καλό κι ό,τι όμορφο να 'ρθής να τραγουδήσης!....

Φ. ΚΡΙΤΕΛΗΣ

Henriette Charasson

ΟΡΘΟΣ ΣΤΗΝ ΕΞΟΧΗ

Μιά μέρα άγνή κι' δλόδροση, μιá μέρα κατακαίνουρη,
σήμερα τὸ πρωί ξαναρχινάει.

Μιά μέρα, πού σάν κρύσταλλο, θαρρείς, λαμπκοπάει.

Τὰ δέντρα, ὡς ἡ ὥρα προχωρεῖ,
ἀρχίζουν νά διαγράφονται μέσα στοῦ φῶς πού τρέμει.

Δές τις ἴτιές με τὰ γλυκά, σταχτυὰ φυλλώματά τους,
τις λευκές καὶ τις χαρουπιές, πού ἀνάλαφρα σαλεύουν.

Ἔνας ἀσπρουδερός ἀτμός
σειέται ἀποπάνω ἀπ' τῆς πηγῆς τῆ γάργαρην ἀνάθρα.

Ἔχει ψυχρούλα, ἔχει δροσιά,
μὰ εἶν' ὄλα ἀγνά κι' ἀμόλυντα στὸν ἥσυχό μας κάμπο.

Μιά ἀκόμη μέρα πάναγνη χάρις' ὁ Θεὸς στὸν κόσμο.

Ἡ γῆ, σέ κάθε νέο πρωί, γλυκοξυπνᾶ παρθένα
καθὼς στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀδάμ!

Ἡ μέρα, βγαίνει ἀπ' τις σκιές τῆς νύχτας
καθὼς ἀπὸ ἕνα μαγικό νεραῖδοπαραμῦθι.

Γέψου το αὐτὸ τὸ δροσερὸ καὶ μυροθόλο ἀγέρι
βγάλε ξέω ἀπ' τὸ παράθυρο τὸ ἀχτένιστο κεφάλι.

Ἄλλος, κανεὶς δὲ θὰ σέ δεῖ, παρὰ μονάχα Ἐκεῖνος,
πού τῆς ψυχῆς τὸ πέταγμα κρατεῖ καὶ λογαριάζει.

Ἔστοςο, σάν τί θὰ γενεῖ τούτη ἡ καινούργια μέρα,
ἅμα σέ λίγο ἡ κίνηση τοῦ κόσμου τῆ μολύνει.

Σκέψου τὸ φριχτὸ θόρυθο τῶν ἀμαξιῶν, τῶν κάρρων,
τὸ βουῖσμα ἀπὸ τις φάμπρικες, τὸ θρῆνο ἀπ' τις σειρήνες...

Μές στὴν πρωϊνὴ τῆ σιγαλιά,
σκέψου ὄλα τ' ἀποκρουστικά καὶ φοβερά παιχνίδια
πού εὐφραίνουν τὴν ἀνθρώπινη σοφία!

ἜΑραγε, ὑψώνουν τῆ δειλὴ ψυχὴ τους πρὸς τὸν Κύριο,
ὄλοι αὐτοὶ πού ἐτοιμάζονται τὴν ὥρα αὐτὴ με βιά,
τὰ τσόκαρά τους βάζοντας ἢ τὰ χοντρά παπούτσια;

“Ολοι αύτοί, πού δουλεύουνε τή γής ειρηνικά,
κι' οί άλλοι πού τούς άποκαλοϋν τόσο όμορφα: οί έργάτες;

Κι' άκόμη, όλα τά πλάσματα, τά προικισμένα με ψυχή,
και πού ένα-ένα τ'ά βαρειά θά σιγανοίξουν μάτια;

Τάχατες, θά συλλογιστοϋν πώς τήν ήμέρα έτούτην
όφείλουν στόν Ούράνιο μας Πατέρα ν' άφιερώσουν;

“Ω! Θεέ μου! Εϋλόγησε θερμά τήν άγνωστη αύτή μέρα,
μιά κι' είσαι τόσο σπλαχνικός.

Κι' εϋλόγησε κι' όλους έμάς, όπου άναπνέομε άκόμα—
κι' εκείνους πού Σέ προσκυνοϋν,
κι' εκείνους πού καλά-καλά δε νιώθουν τ' όνομά σου!...

‘Από τό: «Στό πιό ψηλό κλαδί»

Μεταφραστής: ΚΟΥΛΗΣ ΑΛΕΠΗΣ

ΣΤΟΝ ΑΓΝΩΣΤΟ ΑΓΩΝΙΣΤΗ

Δε θά χτυπήσουνε για σένανε καμπάνες.
“Αγιος δε θάσαι μήτε διαλεχτός.
Μέσ' από τών πολλών κι' έσόν τό πλήθος
ένας. Τί πιό καλός, τί πιό καχός.

“Ενας κι' έσόν άπ' τούς πολλούς βασανισμένους.
Μοχθείς: κι' ό ιδρώτας σου σταλάζει μυστικά,
χύνεται άθόρυβα στή γή, κι' εκεί θαμμένος
μετράει τό διάβα τοϋ καιροϋ, στή σιγαλιά...

Κι' άν δε χτυπήσουνε για σένανε καμπάνες,
κι' άν δε σοϋ ψάλλουνε παιάνες κι' ώσαννά,
κι' άν με τούς ήρωες δέν είν' τό μερτικό σου,
κι' άν σε σκεπάση μιá για πάντα ή λησμονιά,

Κρυφή ή χαρά, καθώς κρυφός σου είν' ό άγώνας
όταν ξεχνιέσαι άπ' τούς πολλούς, έσύ, πιστός
σε κάποια μέσα σου βαθειά φωνή πού άκούστη
και ζής στόν κόσμο σου γενναίος και σιωπηλός.

‘Ορθός στο χρέος! ‘Ως τήν ύστατη πνοή σου.
Κι' είν' ή χαρά σου ό πιό τρανός για σε μισθός.
Κι' άν είσ' άσήμαντος ,χαμένος μες στο πλήθος
για Κάποιον θάσαι ό νικητής κι' ό διαλεχτός.

ΧΑΡΑ ΚΡΙΣΠΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο ΜΑΝΘΟΣ

—Μάνθοοοοο!

—'Αμέσως, αφεντικό, έφτασα...

'Ο Μάνθος ανέβηκε τρέχοντας στο πατάρι του τυπογραφείου και στάθηκε μαζεμένος δίπλα στην «κάσα» όπου δούλευε το αφεντικό του.

Περίμενε κάμποσο εκεί. Τοῦ αφεντικού τοῦπτεσε ένα διάστιχο χάμω, κι εἶπε μιὰ βροσιά. 'Ο Μάνθος, στή στιγμή, έσκυψε και τὸ σήκωσε. Τὸ ἀπόθεσε στήν κάσα.

—Χαζέ! 'Ε, χαζέ! 'Απάνω στά στοιχεῖα τὸ βάζεις;

'Ο Μάνθος τὸ πήρε ἀπὸ κεῖ και τὸ κράτησε στὸ χέρι του... Τὸ αφεντικό δούλευε μὲ τὸ «συνθετήριο»,—οὔτε γύριζε νὰ τὸν κοιτάξει.

—Μὲ θέλετε τίποτα, αφεντικό; τὸν ρώτησε σὲ λίγο ὁ Μάνθος κοιτάζοντας χάμω.

—'Ακόμα ἐδῶ εἶσαι, μωρέ; Καφὲ θέλω!...

'Ο Μάνθος ἔκαμε νὰ τρέξει.

—Βρέεε!... Ποῦ πᾶς μὲ τὸ διάστιχο;

'Ασ' τὸ χάμου...

'Ο Μάνθος ἔμεινε στὸν τόπο. Κοίταξε μιὰ τὸ αφεντικό του, μιὰ τὸ χέρι του ποῦ κράταγε τὸ διάστιχο... 'Τότερα τ' ἀπόθεσε γρήγορα-γρήγορα στήν κάσα, δίπλα ἀπ' τ' αφεντικό του και τσακίστηκε νὰ κατέβει ἀπ' τὸ πατάρι.

Τὸ αφεντικό ἔβαλε τὰ γέλια. Γέλασαν και κάνα-δύο ἐργάτες γύρω.

—Πᾶω νὰ τὸνε κάνω νὰ θυμώσει τὸ χαζό, μὰ ποῦ. Λὲς και δὲν ἔχει φιλότιμο...

—'Ε! Καινούργιος εἶναι ἀκόμα... μωρομούρισε κάποιος ἐργάτης πρὸ πέρα...

—'Εσὺ νὰ τὸ βουλώνεις, δὲ σὲ ρώτησα!

★

Στὶς δώδεκα τὸ μεσημέρι, τὸ αφεντικό χτύπησε παλαμάκια.

Οἱ ἐργάτες παράτησαν τὴ δουλειά, κι ἕνας-ἕνας κατέβηκαν ἀπὸ τὸ πατάρι. 'Ε-

πιασαν σειρά στή βρῦση νὰ σαπουνιστοῦν. 'Τότερα ἔκατσαν, δύο-δύο, τρεῖς-τρεῖς, πάνω στὶς ντάνες τὶς δεσιδίδες τὸ χαρτί, σὲ κάτι μπιτόνια. 'Απλώσαν μπροστά τους ἀπὸ καμιά ἐφημερίδα, κανένα σκισμένο δεσιμδόχαρτο και βάλθηκαν νὰ τρῶνε.

'Ο Μάνθος στάθηκε μόνος του σὲ μιὰν ἄκρη πίσω ἀπὸ τὸ πιεστήριο. 'Ορθός. Εἶχαν πιάσει ὅλα τὰ μπιτόνια κι ὅλες τὶς ντάνες τὰ χαρτιά. 'Απλώσε πάνω στὸ «σανίδι» μιὰ καθαρὴ πετσέτα κι ἀνοῖξε ἕνα μικρὸ δεματάκι. 'Ηταν τυλιγμένο σὲ χαρτί παστρικό. 'Ενα κομμάτι ψωμί, ἐλιὲς ἴσα-μὲ περήντα δράμα, ἕνα ματαρίνι.

'Εκαμε τὸ σταυρὸ του.

—'Εἴ!χα χα χὰ! 'Αχ! χα χα χὰ!

'Εσκασε σὲ κάτι γέλια τρανταχτὰ και κριτσανιστὰ τὸ αφεντικό του ποῦ ἔπλενε κεῖ δίπλα, στή βρῦση, τὰ χέρια του...

—'Αχ! χα χα χὰ!... Μωρὲ μοῦσαι και θεοφοβούμενος!... 'Εεε, σιγαλοπόταμο. Γι' αὐτὸ ρὲ δὲ μιᾶς οὔτε λαλᾶς;

Οἱ ἐργάτες, μασουλώντας, ἀπόμειναν νὰ κοιτάζονταν τὸν Μάνθο. Χασκογελοῦσαν, κι ἀκούγονταν τὰ πλιτσανίσματα ποῦκάναν τὰ χεῖλια τους κι ἡ γλῶσσα τους.

'Ο Μάνθος κοκκίνησε. Χαμήλωσε τὰ μάτια. Πῆρε μιὰν ἐλιά, ἔκαμε νὰ τὴ βάλει στὸ στόμα. 'Τότερα τὴν ἄφησε. 'Επιάσε νὰ κόψει μιὰ μπουκιὰ ψωμί...

—'Αντε, ζῆσε και σὺ!... τοῦτε περνώντας δίπλα του τὸ αφεντικό...

Σκοῦπιζε τὰ χέρια του μὲ μιὰ κόλλα χαρτί και κοιτάζε τὸν Μάνθο, γυρίζοντας πίσω τὸ κεφάλι του καθὼς ἔφευγε... και γελοῦσε.

Σὲ μιὰ στιγμή, μιὰ μονάχα μικρὴ-μικρὴ στιγμή, ὁ Μάνθος σήκωσε τὸ βλέμμα και τὸ στύλωσε κατάματα τοῦ αφεντικού... Τὸ γέλιο του μετεωρίστηκε λίγο μαζὶ μὲ τὴ σκόνη ποῦ χοροπηδοῦσε στὸ περιθώριο

μιάς ακτίνας.... "Τστερα, γύρισε κι έφυγε γρήγορα-γρήγορα.

Ο Μάνθος άρχισε νά τρώει σιγά-σιγά...

*

—"Όσοι είναι για προστάντζα! Μπρός, κουνηθήτε! φώναξε τ' άφεντικό.

Είχε νυχτώσει. Τά φάτα ήταν σθησιμένα στο τυπογραφείο. Μόνο μιá λάμπα ήταν άναμμένη μπροστά στο τραπέζι όπου τ' άφεντικό συμπλήρωνε την «κατάσταση» τής προκαταβολής.

Όλοτρόγυρα, οι μουντζουρωμένες σκιές πάγωναν άπάνω στους τοίχους και στα χαρτιά. Όξω χιόνισε.

Ό Μάνθος είχε σταθεί πίσω άπ' όλους και περίμενε. Ήταν τά π ρ ω τ α λ ε φ τ á τ ο υ. Τά λεφτά πού άπό δώ κι έμπρός, θιά του στοιχίζαν τó χρόνο του στο Γυμνάσιο, τά βιβλία του, τó διάβασμά του και... και τó νάσαι μαθητής... Όχι τó «παιδί» του τυπογραφείου...

—Έλα! Φτάνει... Πενήντα, είπα! Στρίβε!....

Κάθε τόσο, ή φωνή του άφεντικού έσπαζε τó μουρμουρητό των εργατών πού διαχεόταν άνάμεσα άπ' τις σκιές και την παγωμένη άκινήσια των πραγμάτων... Άπό τó θαμπό τζαμωτό τής πόρτας, ξεχώριζαν μόλις οι πυκνές νιφάδες. Τό φώς άπό τó άπέναντι γραφείο τόνιζε τή λευκότητά τους μέσα στο βράδυ...

Ξαφνικά, ή μοναδική ήλεκτρική λάμπα πού ήταν άναμμένη έσβησε. Τό σκοτάδι έπληξε όλοτρόγυρα. Κάθηναν κι οι νιφάδες άπ' τó τζαμωτό.

—Βρέ πού νά....

Τό άφεντικό είπε μιá βλαστήμια. Ή κατακαθισμένη πήχτρα του σκοταδιού άναταράχτηκε άπό τήν «κίνηση των ανθρώπων. Ό μαύρος χώρος άντήχησε άπό τις δυνατές κουβέντες...

—Σπίρτα, ρέ, αναφτήρα!...

Κάποιος άναψε κάτι και τρεμολάμπισαν οι σκιές γύρω. Τά σούρα μέταλλα του χειροπιεστηρίου και τής «βικτόριας» πέταξαν μικρές κομματιαστές λάμπες.

—Μάνθοσοο!....

—Άμέσως, άφεντικό!.....

Έσπρωξε ό Μάνθος, χόδηκε άνάμεσα στους στομιωγμένους εργατές.

—"Όχι! Πού νά σέ... τόν έβρισε κάποιος—τούχε πατήσει τόν κάλο.

—Μέ συγχωρείς, δέν τ'όθελα, κοντοστάθηκε ό Μάνθος κι έκαμε νά κοιτάξει ποιόν πάτησε.

—Βρέ, τσακίσου, έλα γρήγορα... Άκους, με συγχωρείς! Πούσαι, ρέ; Πού βρίσκεσαι;

Τό άφεντικό στεκόταν όρθιο μπρός στο τραπέζι και κρατούσε ένα μικρούτσικο κομματάκι σπαρμασέτο.

—Πιάσε κειδά-πέρα τήν άσετυλίη... Γρήγορα, μωρέ, και ζεμάτιστα τά χέρια μου....

Ό Μάνθος έτρεξε μπρός άπ' τó τραπέζι. Σκόνταψε κάπου, καθώς δέν έβλεπε έφαγε μιá στο καλάμι του ποδιού του. Του κόπηκε ή άνάσα άπ' τόν πόνο. Δέν είπε τίποτα. Έπιασε τήν άσετυλίη, τήν έβαλε πάνω στο τραπέζι.

Τό άφεντικό σήκωσε τó σπαρμασέτο, τó πήγε κοντά στο μπέ.....

Μπούφ! Έλαμψε όλόκληρο τó μαγαζί, κι ή κόκκινη φλόγα περιτύλιξε όλο τó ντενεκέ τής άσετυλίης.

Τό μούτρο του άφεντικού, καθώς γούρλωσαν τά μάτια του, σφάνταξε όλοκόκκινο και γυαλιστερό-άποπληκτικό.

—Νερό, νερό!... φώναξε κάποιος.

Βούξε ό χώρος άπ' τή φασαρία. Μιά στοίβα μπλόκ, εκεί δίπλα στο τραπέζι άρχισαν νά παίρνουν φωτιά...

Ό Μάνθος στην άρχή τάχασε. Του φάνηκε σαν άνάμεσα στο στομάχι του και στην καρδιά του κάτι ν' άναποδογύρισε, κι ύστερα σά νά λύθηκαν όλοι οι άρμιοι άπ' τά κόκκαλά του.

Κοίταξε μιá τ' άφεντικό του, μιá τή φωτιά... "Τστερα, έτσι,—γιατί δέ μπορούσε νά κάμει άλλοιώς,—έβγαλε τó σακάκι του σαν άστραπή και τ'όριξε άπάνω στην άσετυλίη. Τήν έπατήκωσε μ' όλη του τή δύναμη...

Κι έπειτα... δέ θυμάται... Ή φωτιά είχε σβήσει. Ήταν όλόγυρά του οι εργατές. Κάποιος του χτύπαγε φιλικά τόν ώμο. Αύτός, χωρίς σακάκι, κρύωνε... Κι ό άφεντικός, εκεί δα μπροστά, χαμογελούσε. Κι όλοι μιλούσαν κι ήταν φασαρία όλόγυρα...

Σέ μιá στιγμή ξεχώρισε τήν ερώτηση

τοῦ ἀφεντικοῦ.

— Πήγαινες σκολειό, Μάνθο;

Τοῦρθε νὰ κλάψει. Ναι, πήγαινα στὸ Γυμνάσιο, μὰ τώρα πιά... Μὰ ὄχι, κρατήθηκε δὲν τόπε. Μόνο, κοιτάζοντας τὸ ἀφεντικό κατάματα, ἀποκριθῆκε ἤσυχα:

— Πηγαίω στὸ Κατηχητικό!

Κι ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τοῦ φάνηκε πὼς ἡ ὄψη τοῦ ἀφεντικοῦ εἶχε καλοσύνη. Τότε πρόσεξαν ὅλοι πὼς τὸ ἠλεκτρικό εἶχε ἀνάψει πάλι κι ἦταν ὀλόγυρα φῶς!...

Γ. Κ. ΜΕΛΙΣΣΙΔΗΣ

ΓΕΝΗΘΗΤΩ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΣΟΥ

Πατέρα μου, προσμένω σὰν παιδί
 Ὅ,τι μοῦ δώσει τὸ δικό σου χέρι,
 Κι' ἂν μέσα στὴν παλάμη τὴν κλειστή
 Τὸν κεραυνὸ μου κρύβεις ἢ τ' ἀστέρι.

Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν καλοκαιριά
 Καὶ τὸ λαμπρὸ τοῦ Ἀπρίλη τὸ λουλουδι...
 Μὰ καὶ γιὰ τὴν πυκνὴ τὴ συννεφιά
 Καὶ τὸ πικρὸ τοῦ πόνου μου τραγοῦδι

Καὶ γιὰ τὸν ἥλιο, τὸν αὐγερινὸ
 Καὶ τὰ χρυσᾶ τὰ στάχνα τοῦ Ἀλωνάρη...
 Μὰ καὶ γιὰ τῆς ὀρφάνιας τὸν καῦμό
 Καὶ τ' ἀσημένια χιόνια τοῦ Γενάρη.

Γιὰ δάκρυ, κόπο λύτη μου κρυφὴ
 Λυγμὸ μου ποὺ σ' Ἐσένα ξαναφέρνει...
 Γιὰ τὴ φωτιά ποὺ λειώνει τὸ κορμὶ
 Σὰν μιὰ λαμπάδα ποὺ μπροστά Σου γέρνει.

Κάθε λεπτὸ καὶ κάθε μου στιγμή
 Ἀπὸ δικά σου ξεχειλίζει δῶρα
 Σ' εὐχαριστῶ ποὺ μ' ἔφερες στὴν γῆ
 Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν στερνὴ τὴν ὥρα.

Καὶ σ' ὅσους δρόμους, Κύριε, καλοῦν
 Τὸ βῆμα τὸ πιστὸ στὸ πρόσταγμά Σου
 Σ' ὅλους χαρὰ τὰ χέρια Σου σκορποῦν
 Σ' ὅλους τὴν ὁμορφιά τὸ θέλημά Σου.

Α. ΚΡΕΣΤΟΒΙΤΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΓΕΓΟΝΟΣ

Γνωρίζομεν ὅτι θὰ φανῆ παραδοξολογία, ἀλλὰ θὰ εἰποῦμε τὴν γνώμην μας ὡς πρὸς τὸ ποῖον ἦτο διὰ τὸν τόπον μας τὸ κατ' ἐξοχὴν σπουδαῖον γεγονός τοῦ περασμένου μηνός, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε ὅλοι οἱ Ἕλληνες νὰ προσέξωμεν. Τὸ γεγονός αὐτὸ λοιπὸν εἶναι, ἡ ἡμέρα συμπροσευχῆς τῶν φοιτητῶν, ἡ ὁποία ἔγινε τὴν Κυριακῇ 17ῃν Φεβρουαρίου. Καὶ πρὸ παντός, ἡ ἔξαιρετικὴ πράγματι, κάθε προσδοκίαν ὑπερβάσα, ἐπιτυχία τῆς ἡμέρας αὐτῆς, τόσον εἰς τὴν πρωϊνὴν λειτουργίαν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῶν Ἀθηνῶν, ὅσον εἰς τὴν ἀπογευματινὴν συγκέντρωσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅσον τέλος καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐκδηλώσεις, μὲ τὰς ὁποίας κατεκοσμήθη ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

Γνωρίζομεν ὅτι εἰς πολλοὺς ἡ γνώμη μας θὰ φανῆ «ὡσεὶ λῆρος». Ἀλλὰ τὸ περιουσιακὸν αὐτὸ δὲν ἐκδίδεται διὰ τὴν λέγην ὅτι ἀμέσως εἶναι καταφανὲς καὶ ἐκ πρώτης ἤδη ὄψεως σύμμορφον πρὸς τὸ ἐκάστοτε εἶμα τῆς κοινῆς γνώμης, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐριστῆ τὴν προσοχὴν ἐπὶ πραγμάτων, τὰ ὁποία ἐνῶ εἶναι ἀπραγματοῦσα ὅταν ἀποτελοῦν τὸν σπόρον, ἔχουν ὅμως μέσα τὴν δύναμιν νὰ προκαλέσουν ἀργότερα τὴν γενικὴν πλέον προσοχὴν καὶ ταύτην ἡ ἐκείνην τὴν ἀντίδρασιν, ὅταν ὁ σπόρος θὰ εἶναι φυτὸν μέγα, ὥστε καὶ «τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν».

Εἰς τὴν καθολικὴν λοιπὸν χρεωκοπίαν τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας, ἡ ὁποία γίνεται αἰτία, ὥστε νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ ἀφομοιωθοῦν καὶ νὰ ἀξιοποιηθοῦν διὰ τὸν Ἕλληνικὸν λαὸν οὔτε αἱ νίκαι τῆς Πίνδου οὔτε τὰ δολλάρια τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν χρεωκοπίαν, ἰσχυράν, ἀληθινὴν καὶ ὄχι κατὰ συνθήκην, χειροπιαστὴν παρηγορίαν καὶ ἀπάντησιν ἀποτελεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ φοιτητικὴ μας νεολαία ἀπήντησε, μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἀπήντησεν εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτὸ προσκλητήριον τῆς 17ης Φεβρουαρίου. Καὶ ταῦτα

ἐνῶ ἡ γενεά, ἡ ὁποία σήμερον κυβερνᾷ πνευματικῶς, εἰς παρομοίαν εὐκαιρίας ἀπῆντα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς με κατὰ κράτος καὶ περιφρόνησιν. Καὶ δὴ ἐν ὀνόματι τῆς προόδου, τῶν νέων ἰδεῶν παραμορφωμένων εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε δὲν ἡμποροῦσαν παρὰ τὴν ὁδηγήσουσιν εἰς τὸ κατάντημα, τὸ ὁποῖον σήμερον μᾶς βασιλεύει.

ΜΕ 100% ΠΡΑΛΙΣΜΟΝ

Καὶ ἐπειδὴ εὐτυχῶς οἱ πνευματικοὶ νόμοι λειτουργοῦν κατ' ἀμφοτέρας τὰς κατευθύνσεις, ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὰ «ὀψώνια» τῆς ἀρνήσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς συνεπειὰς τῆς πνευματικῆς ὁμολογίας, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡμποροῦμεν νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα. Χωρὶς νὰ εἴμεθα ὀνειροπαρμένοι, ἀλλὰ μὲ ἑκατὸν τοῖς ἑκατὸν ρεαλισμὸν, θὰ εἰποῦμε εἰς τὸν βασιτισμένον τοῦτον λαόν, ὅτι ἐφ' ὅσον τὰ παιδιά του παίρνουν αὐτὸν τὸν δρόμον, ὑπάρχει κάθε λόγος νὰ κάμωμεν ὑπομονήν. Νὰ κρατήσωμεν τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν, μὲχρις ὅτου σιγά-σιγά ἐκείνοι ποῦ μαθητεοῦν τώρα μὲ τόσον ὠραῖον τρόπον εἰς τὴν σχολὴν τῶν αἰωνίων πνευματικῶν ἀξιών, γίνουσι ἡ γενεὰ ποῦ θὰ διαδεχθῆ τὴν σημερινὴν εἰς τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν.

Ἡ διαδοχὴ αὐτὴ, ἀπὸ τῆς χρεωκοπίας πρὸς τὴν ἀνάτασιν καὶ τὴν πνευματικὴν ζωτικότητα εἶναι κατὰ ποῦ ἔρχεται ὅπως ἡ ἡμέρα ποῦ διαδέχεται τὴν νύκτα. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν, τὴν καινούργιαν ἡμέραν, θὰ τὴν ἰδοῦμε ὄχι ὡς πόθον μόνον, ἀλλὰ ὡς πραγματικότητα ποῦ κυβερνᾷ. Ἀλλὰ τὴν βλέπομεν ἀπὸ τώρα, ὡς πραγματικότητα ποῦ ἔρχεται. Τὴν εἶδαμε καὶ εἰς τὰς 17 Φεβρουαρίου. Ὅσοι τώρα θέλουν νὰ δυσπιστήσουν ἢ καὶ πάλιν νὰ ἐμπαῖξουν, ἄς κάμουν ὑπομονήν. Τοὺς εὐχόμεθα μὲ ὄλην μας τὴν καρδίαν νὰ ζήσουν καὶ νὰ ἰδοῦν τὴν ἡμέραν, ὅπου θὰ ἐννοήσουν ἐκ τῶν πραγμάτων τὸ λάθος των καὶ θὰ ὀ-

μολογήσουν, ἀναμφιβόλως μὲ ἔξαρσιν χα-
ρᾶς, τὴν εὐλογημένην ἡττάν των.

Η ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΩΝ

Πρέπει ὅμως νὰ ἐξαρθῇ ἀπὸ τὴν στή-
λην αὐτὴν καὶ μία ἄλλη πνευματικὴ ἐκ-
δήλωσις. Εἶναι ἡ ἡμέρα τῶν εὐχαρι-
στιῶν. Τὸ Ἔθνος, μὲ τὴν πρωτοβου-
λίαν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐκδηλώνει τὰς
θερμὰς του εὐχαριστίας πρὸς τοὺς με-
γάλους φίλους καὶ συμμάχους, οἱ ὅποιοι
μᾶς ἔδωσαν τὴν ἀρωγὴν των, κατὰ τοὺς
δυσκόλους αὐτοὺς χρόνους.

Ἄς ὁμολογηθῇ ὅτι, ἐπὶ τέλος, ἔπρεπε
νὰ γίνῃ αὐτό. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι,
τὸ ὅτι δὲν ἐξεδηλώθη, ὅσον θὰ ἔπρεπεν, ἡ
εὐγνωμοσύνη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὴν
παρεχομένην βοήθειαν, ὀφείλεται κατὰ
μέγα μέρος εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον
ἡ βοήθεια παρεσχέθη. Τρόπον, ὁ ὅποιος
εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, ἔδειχνε μίαν
βασικὴν ἔλλειψιν, ἀφοῦ ὁ πνευματικὸς
παράγων εἶχε τόσο ἀγωνηθῇ. Δὲν ὑπάρ-
χει ἀμφιβολία ἀκόμη ὅτι καὶ εἰς πολλὰ
ἄλλα οἱ μεγάλοι μας σύμμαχοι ἔπαισαν,
ὥστε ἡ βοήθειά των νὰ μὴ γίνεταί μέσα
εἰς τὴν ἀντίστοιχον ψυχικὴν ἐπαφήν, ἡ
ὁποία θὰ ὠλοκλήρωνε τὰ ἀποτελέσματα
τῆς οικονομικῆς ἀρωγῆς καί, ἅς τὸ ποῦμε
καθαρά, καὶ τῶν οικονομικῶν θυσιῶν τῶν
συμμάχων λαῶν, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἐπι-
τυγχάνεται ἡ ἀρωγὴ αὐτή. Πειραματισμοὶ
ἀμελέτητοι, καὶ ἐν πολλοῖς ἀνόητοι, ἀστά-
θεια γραμμῆς, ὅχι πάντοτε ἡ προσήκουσα
αὐστηρότης περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν προσώ-
πων, καὶ πρὸ παντὸς ἔλλειψις ἐπαφῆς,
ψυχικῆς ἐπαφῆς μὲ τὸν ἑλληνικὸν λαόν,
ἐμείωσαν εἰς βαθμὸν τεράστιον τὴν ἀπο-
δοτικότητα τῆς βοηθείας αὐτῆς.

Αὐτὰ ὅλα, ὅμως φυσικά, δὲν εἶναι καθό-
λου λόγοι διὰ νὰ μὴ ἀποδοθῇ τὸ ἐκ μέρους
μας ὀφειλόμενον, ἡ εὐχαριστία ἐκ μέρους
τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὴν εἰς ποσὰ τε-
ράστια ὄντως ἐκδηλωθεῖσαν βοήθειαν.
Τῆς εὐχαριστίας αὐτῆς ἀγωγὸς ὀρθότατα
ὑπῆρξεν ἡ Ἐκκλησία. Μὲ τὴν πρωτοβου-
λίαν τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ἐπιτελεῖ κατὶ,
τὸ ὅποιον ἀπετέλεσε χρέος της καὶ προ-
νομίαν της ἱερᾶν. Καὶ πρέπει ὅλοι μας νὰ

ἐκφράσωμεν εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν
μὲ εὐλάβειαν καὶ χαρὰν τὰς εὐχαριστίας
μας, διὰ τὴν τόσον ἐπιτυχημένην ἐνέρ-
γειαν ποῦ ἀπηχεῖ ὄλων μας τὰ αἰσθή-
ματα.

“ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ,”

Θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπέμ-
βασις εἰς τὴν ἀρμοδιότητα ἄλλης στήλης
— τῆς βιβλιογραφικῆς — ἡ ἐνασχόλησις
μας μὲ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Μακαριω-
τάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Σπυ-
ρίδωνος, ποῦ ἔκαμε πρὸς τὴν Σύνοδον
τῆς Ἱεραρχίας τὸν παρελθόντα μῆνα. Ὁ-
λόκληρον σύγγραμμα ἀποτελεῖ πράγματι
ἡ ἐκθεσις αὐτή. Ἄλλὰ τὸ περιεχόμενον
της δὲν εἶναι μόνον βιβλίον. Εἶναι ζων-
τανὴ ἀλήθεια τὴν ὁποίαν ἐζήσαμεν ὅλοι
εἰς τὸ τόσον σύντομον μὲν ἀλλὰ καὶ τόσον
μεστὸν εἰς ἔργα διάστημα εἰς τὸ ὅποιον
ἡ ἐκθεσις ἀναφέρεται.

Τὰ ἔργα ποῦ γεμίζουν τὰς σελίδας τῆς
ἐκθέσεως δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὴν
καθαρῶς «ἐκκλησιαστικὴν» σφαῖραν. Μὲ
τὸ «δέμα ἐπανατρισμοῦ», ποῦ τόσο
ὠμίλησεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ μας καὶ
ποῦ ἐχάρισεν εἰς ὄλους μας τόσο πνευ-
ματικὴν ἔξαρσιν, μὲ τὸν γοερὸν θοῆνον
τῆς ἡμέρας τοῦ πανελληνίου πένθους, διὰ
τὸ ἄρπαγμα τῶν 28.000 παιδιῶν μας, μὲ
τὴν κίνησιν διὰ τὴν Ἐνωσιν τῆς Κύπρου
καὶ μὲ τὴν ἐξόρμησιν διὰ τὴν ἀνοικοδό-
μησιν τῶν κατεστραμμένων ναῶν μας, ἡ
καταπληκτικὴ πρᾶγματι εἰς ὄγκον καὶ εὐ-
στοχίαν ἐργασία αὐτή, μᾶς συνέδεσεν ἐκ
νέου μὲ τὴν γησίαν παράδοσιν τῆς Ἐκ-
κλησίας μας. Εἶδαμεν τὴν Ἐκκλησίαν μας
καὶ πάλιν πνευματικὴν μητέρα ὄλων μας,
δυναμικὴν, καθοδηγοῦσαν, ἐμπνεύουσαν,
νὰ παρέχῃ εἰς ὅλα τὰ παιδιά της τὴν εὐ-
καιρίαν νὰ συμβάλουν εἰς τὴν μεγάλην
ἀποστολήν της.

Αὐτὸ εἶναι ἡ καλύτερα μέθοδος διὰ νὰ
εἶναι ἡ Ἐκκλησία συνδεδεμένη μὲ τὸ πλή-
ρωμα. Καὶ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὅλη ἡ ζωὴ
τοῦ σφριγηλοῦ Νέστορος τῆς ἑλληνικῆς
Ἱεραρχίας εἶναι γεμάτη ἀπὸ πολυτίμους
ὑπηρεσίας, ἐν τούτοις νομίζομεν ὅτι αὐτὸ
τὸ γεγονός — ὁ πρὸς τὸ πλήρωμα σύνδε-
σμος — ἀπετέλεσε τὴν πολυτιμότεραν εἰς-

φορὰν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος.

ΜΙΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΙΣ

Καὶ τώρα δύο λέξεις διὰ νὰ ἐκφράσωμεν καὶ τοῦ περιοδικοῦ τούτου τὰς εὐχαριστίας πρὸς τοὺς κρατικούς λειτουργούς, οἱ ὅποιοι μᾶς ἔδωσαν δείγματα φωτισμένης καὶ πλήρους ἐκτιμήσεως τοῦ σκοποῦ τῶν «Ἀκτίνων». Πρόκειται περὶ τοῦ κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως Κρήτης, ὁ ὅποιος μὲ μίαν ἐμπνευσμένην πράγματι ἐγκύκλιον συνέστησεν εἰς τοὺς κ.κ. δημοδιδασκάλους τὸ περιοδικὸν «Ἀκτίνες». Καὶ ἀντιστοίχως περὶ τῶν κ.κ. Ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων (αὐτὴν τὴν στιγμήν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας ἐγκυκλίους τῶν Ἐπιθεωρήσεων Πεδιάδος καὶ Σητείας, ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι), οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ προσέθεσαν τὰς ἰδικὰς των συστάσεις διὰ τὸ περιοδικὸν αὐτό.

Κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν γραμμὴν τῶν «Ἀκτίνων» εἶναι, νὰ ἐργάζονται μὲ μόνον ὀπλισμὸν τῶν τὸν ἐκ τῆς προσφερομένης ὕλης καὶ τῆς πνευματικῆς συμπνοίας, ἢ ὅποια συνδέει τὸ περιοδικὸν μὲ τοὺς ἀναγνώστας του. Καὶ δέκα πέντε χρόνια τώρα, εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ὅπου ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν «Ἀκτίνων» γίνεται λόγος περὶ παρομοίων συστάσεων. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὅμως δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὴ γίνῃ τοιοῦτος λόγος, διότι δὲν ἠμποροῦσε, δὲν ὑπῆρχε καμμία δικαιολογία, διὰ νὰ ξεφύγωμεν ἀπὸ τὸ χρέος τῶν εὐχαριστιῶν ποὺ ὀφείλονται πρὸς διακεκριμένους ἠγετικούς λειτουργούς διὰ τὴν πνευματικὴν των συμπαράστασιν εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν πνευματικὴν τόνωσιν τοῦ ἔθνους.

Εἰς ἓνα τοιοῦτον ἀγῶνα, οἱ ποδηγετοῦντες καὶ καθοδηγοῦντες τὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι πρωταγωνισταί, ἴσως πρέπει νὰ εἴπωμεν οἱ πρωταγωνισταί.

Καὶ τὸ ὅτι ἀναγνωρίζεται, ὅπως ἀναγνωρίζεται, ἢ βοήθεια, ἢ ὅποια παρέχεται εἰς τὸ ὕψιστον πράγματι ἔργον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργοῦ ἀπὸ μίαν προσπάθειαν ὅπως ἡ τῶν «Ἀκτίνων», ἀποτελεῖ δείγμα πνευματικῆς ὑγείας καὶ ἐν-

θάρρουνσιν, διὰ τὴν ὁποίαν πρέπει πράγματι νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ εὐχαριστήσωμεν μὲ ὄλην μας τὴν καρδιά.

Ἡ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Εἰς τὰ δείγματα πνευματικῆς ἀκμῆς, τὰ ὅποια εὐρίσκεται εἰς εὐχάριστον θέσιν νὰ προβάλλῃ ἐνώπιον τῶν ἀναγνοστών της ἡ παρούσα στήλη, πρέπει εἰδικὴν ὄντως θέσιν νὰ καταλάβῃ τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ν. Β. Τωμαδάκη, μὲ τὸν τίτλον «Ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία, ἡ παράδοσις, τὰ κριτήρια, ἡ παρακμῆ».

Πρόκειται περὶ τοῦ κειμένου δύο ἐναρκτηρίων μαθημάτων πρὸς τοὺς μετεκπαιδευόμενους ἐν τῷ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίῳ διδασκάλους. Τὰ μαθήματα ὅμως αὐτὰ ἀποτελοῦν μίαν ἀκαδημαϊκὴν ἐργασίαν ἀξίαν ἐξαιρετικῆς προσοχῆς. Ὁ κ. Τωμαδάκης κατορθώνει μέσα εἰς 39 σελίδας νὰ προσφέρῃ τώρα πλεόν εἰς τὸν ἀναγνώστην του, ὅπως τότε εἰς τὸν ἀκροατὴν του, τὸν μίτον ποὺ εἶναι πράγματι ἀπαραίτητος διὰ νὰ περάσῃ κανεὶς μέσα ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν λαβύρινθον, τὸν ὁποῖον ἀποτελεῖ ἡ σύγχρονος λογοτεχνικὴ παραγωγή.

Τὸν μίτον αὐτὸν ἀποτελεῖ ἓνα κριτήριον, τὸ ὁποῖον ἀντλεῖται μὲ πίστιν εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ γένους, διατυποῦται μὲ τὴν ἐπιστήμην τοῦ εἰδικοῦ ἐρευνητοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι πρόδηλον ὅτι ὀμιλεῖ ἐκ περιουσίας, καὶ χρησιμοποιεῖται κατόπιν μὲ συνέπειαν καὶ ἄψογον καὶ ἄτεγκτον καὶ ἀφοβον. Τὸ τελευταῖον ἔχει ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα ὅταν ὁ συγγραφεὺς εὐρίσκεται ἐμπρὸς εἰς μορφάς, ὅπως ὁ Παλαμᾶς. Καὶ δὲν διστάζει μὲ τὸ φῶς τοῦ κατ' ἐπιστήμην ἐλλέγχου νὰ ἀντιμετωπίσῃ κατὰ τρόπον κριτικὸν ὅ,τι θεωρεῖται ὡς ὑπεράνω κριτικῆς ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀγνοοῦν τὴν πίστιν καὶ τὴν παράδοσιν ὡς κριτήρια, διὰ νὰ ἐπιβάλλουν, ἀντ' αὐτῶν, τῶν ταμποῦ τὴν λατρείαν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ἡ κριτικὴ τοῦ κ. Τωμαδάκη συνεπῆς, ὅπως εἴπαμεν, πρὸς τὴν ἀφετηρίαν της, γίνεται ἐξ ἄλλου πάντοτε μετὰ σεβασμοῦ καὶ ποτὲ δὲν ἐκτρέπεται εἰς ἀκρότητα. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ κριτικὴ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅποια καὶ πη-

γάζει ἀλλὰ καὶ καθοδηγεῖται ἀπὸ τὰς πνευματικὰς ἀξίας τοῦ ἔθνους μας.

Νὰ ἀποδώσωμεν ἐδῶ τὰς βουλὰς Ἰδέας, θὰ ἦτο ἴσως ἐπισηφάλας ἐν ὄψει τῆς λεπτότητος τοῦ θέματος. Νὰ μεταφέρωμεν ἐδῶ ἀποσπάσματα... θὰ ἔπρεπε τότε σχεδὸν ὅλον τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου νὰ μεταφερθῆ εἰς τὴν στήλην αὐτήν.

Ἄλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ μὴ ἐκφράσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν χαρὰν μας διότι ὁ ἔλεγχος, εὐγενὴς πάντοτε, ἐμφανίζεται ὁμοίως μὲ δυνάμιν ὅταν πρόκειται περὶ προσώπων ὅπως ὁ Βάρναλης, ὁ Καβάφης, ἀκόμη ὁ Σικελιανός, ὁ Καζαντζάκης... «Ἐπὶ τέλους, εὐρέθηκε ἓνας νὰ τὰ εἰπῆ καθαρὰ καὶ ξάστερα» σκέπτεται ὁ ἀναγνώστης... Καὶ θὰ ἠθέλαμεν νὰ ἦτο δυνατὸν, ὅλοι οἱ ἀναγνώσται τῆς στήλης αὐτῆς νὰ διαβάσουν τὴν λαμπρὰν αὐτὴν ἐργασίαν, ἢ ὁποῖα πράγματι, παρὰ τὴν συντομίαν τῆς, ἀποτελεῖ μίαν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν κριτικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς νεωτέρας λογοτεχνικῆς παραγωγῆς τοῦ τόπου μας.

Ἡ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ ΑΔΕΛΦΗ.

Ἐχει ἤδη εἰς εὐρύτατον κύκλον κατακτήσει καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τὸ μυθιστόρημα τῆς συνεργατίδος μας Ἐλένης Καρατὰ «Ἡ μικρότερη ἀδελφή» (ἐκδόσεις Δαρμασκῶ). Ἐπομένως μᾶλλον σὰν κάτι κατόπιν ἐροῦ τῆς ἔρχεται τὸ παρὸν σημεῖωμα. Ἄλλὰ, ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, πρέπει νὰ παρουσιάσωμεν τὸ ἔργον αὐτό. Εἶναι ὅπως τὸ περιμένει κανεὶς ἀπὸ μίαν διανοουμένην σύγχρονον γυναῖκα, ἐργάτιδα καὶ τῆς τέχνης καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος.

Τὸ ὅλον μυθιστόρημα κέντρον τοῦ ἔχει μίαν πατριαρχικὴν οἰκογένειαν, ἓνα «σπίτι ἀγάπης». Πέντε κορίτσια, ὅπου τὸ μικρότερον εἶναι τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ ἔργου, «ἡ μικρότερη ἀδελφή». Γύρω ἀπὸ αὐτὸν τὸν πυρῆνα γυρίζουν διάφοροι προσωπικότητες, πού χαίρεσαι πράγματι πού τὰς ἐγνωρίσας εἰς τὰς σελίδας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Ἡ μορφή τοῦ Παναγιώτη Δενδρινοῦ, τοῦ δασκάλου μὲ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ἀφοσιωμένως εἰς τὰ ἰδιανικὰ του ζωῆς του. Κατόπιν, ὅταν αὐτὸς φεύγη συνεχίζει ὁ «κ. γυμνασιάρχης» καὶ «στὰ

χνάρια τοῦ δασκάλου» ἢ «μικρότερη ἀδελφή», πού ἐργάζεται εἰς ἓνα βασανισμένον χωριὸ τῆς Μακεδονίας μας. Καὶ γύρω ἀπὸ αὐτά, τόσα ἄλλα τοῦ ὕψους ἀλλὰ καὶ τοῦ βάρους τῆς δυνάμεως πού πηγάζει ἀπὸ τὸ ὑπερανθρωπίνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ὅλα εἰς μίαν ὥραιαν χριστιανικὴν σύνθεσιν.

Θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι δὲν μένει θέμα κοινωνικὸν πού νὰ μὴ τὸ φωτίσῃ μὲ τὸν προβολέα τῆς ἡ συγγραφεύς. Ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ ἀφοσιωμένου χήρου πατέρα, τῆς γαλιᾶς, τοῦ κοριτσιοῦ, τῆς ψυχοκόρης ἀκόμη, ἕως τὸν ὑποδειγματικὸν κληρικόν, ὡς τὸν ἐπιτυχημένον ἐκπαιδευτικόν, μὲ τοὺς ἀγῶνας του, μὲ τὰς δυσκολίας του. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ ἀπλότητα, μὲ ἀφέλειαν, μὲ εἰλικρίνειαν καὶ μὲ τέχνην πού σαγηνεύει καὶ μὲ ὕφος πού κάμνει τὸν ἀναγνώστην ἀνυπόμονον διὰ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖον μᾶς ὑπόσχεται ἡ συγγραφεύς.

Περιμένομεν λοιπὸν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς.

ΤΑ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΜΕΛΙΟΝ

Διὰ τὴν δὲν γράφομεν τίποτε διὰ τὸ ἐνοικιστάσιον; Ἄναγνώστης μας παραπονεῖται δι' αὐτό, ὅπως, διὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν ὅτι ἐγράψαμεν καὶ εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον, θὰ ἠμποροῦσαν νὰ παραπονεθοῦν τόσοι διὰ τόσας παραλείψεις.

Ἄλλὰ ἀπλούστατα, πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» ὅτι ἡ θεμελική των ἐργασία πρέπει νὰ γίνεται ἀνεόκλητος ἀπὸ τὰ ἀκανθώδη ἐπικαθίσματα, ζητημάτων ἀμφιρῶστων καὶ πρὸς ἀντικειμενικὴν ὄντως ἔρευναν ὄχι ὠρίμων ἀκόμη. Ἡ μὲν τοιαῦτα ζητήματα ἀπασχόλησις, ἔαν μὲν γίνῃ χωρὶς τὴν προσήκουσαν θεμελίωσιν θὰ ἀποτύχῃ ἀνάμεσα εἰς τὰς ἐκατέρωθεν δεξυτήτας. Ἐὰν δὲ ὑποτεθῆ γενομένη μετὰ τὴν προσήκουσαν πνευματικὴν θεμελίωσιν, δὲν θὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῶν «Ἀκτίνων». Τότε πλέον θὰ γίνῃ μὲ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην συνέπειαν, ἢ ὁποῖα κυβερνᾷ τὴν ζωὴν καὶ διαπλάττει τὰς κοινωνικὰς σχέσεις εἴτε τὸ ἀντιλαμβανόμεθα εἴτε δὲν τὸ ἀντιλαμβανόμεθα.

Ἄς ἀφήσωμεν τὰς στήλας τῶν «Ἀκτίων» διὰ τὰ βασικά πνευματικὰ θέματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀφιερωθῆ. Τῶν θεμάτων τούτων ἡ ἔρευνα δὲν περιορίζεται βεβαίως — κάθε ἄλλο! — εἰς γενικότητας. Περιλαμβάνει καὶ τὴν εἰδικὴν μελέτην, ὅπως καὶ τοῦ παρόντος τεύχους τὰ περιεχόμενα δεικνύουν. Ἄλλὰ τοῦτο, ὅπου καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ ἀπαραίτητος ὀρίμαν-

σις καὶ ἡ πρὸς τὰ θεμέλια ἀδιάσπαστος καὶ ἔμφανής συνοχή. Κατὰ τὰ λοιπά, πρὸς τὴν λύσιν τῶν ἐπὶ μέρους προσεγγίζομεν τόσον περισσότερον, ὅσον περισσότερον ἀφιερώνομεν τὴν προσπάθειάν μας εἰς τὰ θέματα ποῦ σχετίζονται μὲ τὴν πηγὴν, δόποθεν κατ' ἀνάγκην ἐκπορεύονται καὶ τῶν ἐπὶ μέρους αἱ λύσεις.

Z. N.

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΜΙΑ ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Τὴν ἴδια στιγμή, ποῦ ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ συζητοῦσε γιὰ τὴν κατάργησιν τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων στὸ Πανεπιστήμιο, δημοσιεύονταν συγχρόνως στὸν Τύπο χαρακτηριστικὲς καὶ ἀποκλυπτικὲς πληροφορίες ἀπὸ μιὰν ἔρευνα, ποῦ ἔγινε τελευταίως γιὰ τὸν πνευματικὸν κατάρτισμό ἑκατονταετησίου καὶ ἀδιόφορα γυμνάσια. Πολλὰς ἀπὸ τὰς ἀπαντήσεις τῶν ἑκατονταετησίου δὲν ἦσαν ἀπλῶς σφαλρῆς καὶ δὲν ἔδειχναν μόνο μιὰν ἀδικαιολόγητην ἄγνοια. Ἐδειχναν κατὶ σοβαρῶτερον καὶ θλιβερώτερον: ἔδειχναν μιὰν πνευματικὴν ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπειρισκία, μιὰν ἐκπληκτικὴν ἀνεπάρκεια γιὰ σοβαρὴν σκέψιν καὶ λογικὸν στοχασμό.

Στὴν ἐρώτησιν «ποῖα χριστιανικὰ θρησκευματα γνωρίζετε» τριανταετησέα τελειόφοιτοι δὲν μπόρουν ν' ἀπαντήσουν. Καὶ ἀπὸ τοῦς ἄλλους δόθηκαν ἀπαντήσεις καταπληκτικῆς: «Ὁρθόδοξοι, μωσαϊσμοί, Ἰουδαϊσμός, Ἰσραηλιτισμός, βουδισμός», ἢ «Χριστιανοί, καθολικοί, ὀθωμανοί». Καὶ στὴν ἐρώτησιν «ποιοὶ ἦσαν οἱ Τραεὶ Ἰεράρχαι», δόθηκε ἡ ἀπάντησις: «Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα!»

Ἄλλοι πάλι τελειόφοιτοι μᾶρ πληροφορήσαν ὅτι ὁ Ὁμηρος εἶναι «ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας», «ἀρχαῖος φιλόσοφος», «ἀρχαῖος πολυπαθὴς ἥρωας», «ἀρχαῖος ποιητής... ἔμμετρος»· ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἔγραψε τὴν... Ὁμήρου Ἰλιάδα· ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶναι «πρόδρομος τοῦ... Χριστοῦ»· ὅτι ὁ Σολωμός εἶναι «ποιητῆς τῆς ἀρχαιότητος», «σοφός», «ἱστορικός»· ὅτι ὁ Κίθαρος εἶναι καὶ αὐτός... «ὁ μεγαλύτερος ποιητῆς τῆς ἀρχαιότητος» καὶ πολλὰ ἄλλα τέτοια.

Δὲν παραγνωρίζομε τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ πνευματικοῦ περιβάλλοντος τῶν τελευταίων δραματικῶν ἐτῶν, ὅτε ἀγνοοῦσι τὴν μοιρῆν ἑλλείψεως καὶ τὰ κενὰ τῆς Παιδείας μας· γνωρίζομε ἐξ ἄλλου καὶ ἐκτιμῶμε βαθέτατα τὸ εὐσυνείδητο καὶ ἠρωϊκὸν ἔργον τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν. Ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν ἔχουν αὐτὰ τὰ κενὰ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῶν γυμνασίων μας, παρ' ὅλην τὴν προσπάθειαν τῶν διδασκάλων τους, εἶναι ἀκόμα τόσο ἀκατάρτιστοι καὶ ἀκαλλιέργητοι, ὅσο τοῦς δεῖχνει ἡ πρόσφατη ἔρευνα, δὲν μπορεῖ βεβαίως νὰ δῶ-

ξη ζήτημα κατάργησιν τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων στὸ Πανεπιστήμιο. Τὸ μόνο ζήτημα ποῦ δὲν ἔχει, ποῦ εἶναι καὶ ποῦ εἶναι ζήτημα ζωτικώτατον γιὰ τὴν παιδείαν μας, γιὰ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν τῶν παιδιῶν μας καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴν προκοπὴν τοῦ λαοῦ μας, εἶναι νὰ δοθῶν τὸ γρηγορώτερον καὶ στὸν πληρέστερον κατὰ τὸ δυνατόν βαθμὸν τὰ ἀπαραίτητα μέσα στοὺς ἐκπαιδευτικούς μας καὶ στὴν Παιδείαν μας γενικῶς, γιὰ νὰ μπόρουν ν' ἀνταποκριθῶν ἀποτελεσματικῶς καὶ γόνιμα σὲ τὴν ὑψηλὴν καὶ μεγάλη ἀποστολήν τους.

ΕΝΑΣ ΕΥΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Εἶναι πραγματικῶς συγκινητικὸς ὁ εὐγενικός ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσα στὰ δύο ἑθνεῖα νηπιῶν τοῦ Ἰονίου, τὴν Κέρυρα καὶ τὴν Ζάκυνθο, ποῦ διεκδικοῦν καὶ τὰ δύο τὸ Μουσεῖον Σολωμοῦ. Δὲν δὲν ἔχει ἀμφιβολία ὅτι αὐτὴν τὴν πολιτισμένην διεκδίκησην ἔχουν καὶ τὰ δύο σοβαρὰ δικαιώματα: Ἡ Ζάκυνθος, διότι αὐτὴν γεννήθηκα ὁ εθνικός μας ποιητῆς καὶ αὐτὴν ἔγραψε τὸν εθνικὸν μας ὕμνον. Ἡ Κέρυρα, διότι κρατεῖ τὸ σπιτί, ὅπου ἔζησε τὰ ἔθνη χρόνια του καὶ ὅπου πέθανε ὁ Ποιητῆς. Νομίζομε ὅμως ὅτι δὲν ἔχει τὸν τρόπον νὰ ἰκανοποιηθῶν καὶ τὰ δύο νησιά: νὰ ἔρῃσιν μὴ μὴ μὴ μὴ καὶ τὰ δύο.

Ἀποῦ, ὅπως δεῖξαι εὐθὺς, δὲν ἔχουν καὶ τὰ δύο νησιά ἀρκετὰ ἐνθῦμα τοῦ Ποιητῆ, μποροῦν τὰ ἐνθῦμα αὐτὰ ν' ἀποτελέσουν τὸν πυρῆνα δύο χωριστῶν τοπικῶν μουσείων. Ἡ Κέρυρα θὰ ἔχη βίβλια τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἱστορικοῦ σπιτιοῦ. Ἄλλὰ καὶ ἡ Ζάκυνθος θὰ ἔχη τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ὁ Σολωμός, ἔφηρος, διάβαζε τὸν Ἀπόστολον καὶ ὅπου ἔδωκε ἀργότερον τὸν ὄρο τοῦ Φιλικῶν καὶ θὰ ἔχη ἀκόμη τὸν λόγον, ἀπ' ὅπου ὁ Ποιητῆς ἄκουσε τοὺς ἀντίλαλους τῶν κανονιστῶν ἀπὸ τὸν πολιορκηθέν Μωσολόγγιν καὶ σηκώνοντας τὰ χέρια φώναξε: «Βάστα, καυμένο Μωσολόγγιν, βάστα!» καὶ ἔκλαψε.

Ἄς γίνωμε λοιπὸν μὴ μὴ καὶ τὰ δύο νησιά. Ἄλλὰ νὰ γίνωμε ἐπιτέλους. Διότι ἀκόμα βρισκόμαστε μονάχα στὸ... νομοσχέδιον γιὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν δύο σπιτιῶν (τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Παιδαγωγικοῦ) καὶ πρέπει ἀσφαλῶς χωρὶς ἀναβολῆς, τὸ νομοσχέδιον νὰ γίνῃ νόμος, νὰ γίνῃ καὶ περισσότερον ἀκόμη: μιὰ ἑθνεῖα

πραγματικότης, ποὺ θὰ τιμῆση γιὰ πάντα τὴν Ἑλλάδα.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χωρὶς καμμιά διάθεση ν' ἀναμιχθοῦμε στὶς ἐξέτατες συζητήσεις, ποὺ δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς Ἰδρύσεως μονίμου θεάτρου στὴ Θεσσαλονικὴ, νομίζουμε πὼς ἔχουμε καθήκον νὰ ποῦμε, μὲ ἀπόλυτη ἀντικειμενικότητα καὶ εὐλικρίνεια, τὴ γνῶμη μας.

Ἄπ' ὅσα διαδόχουμε καταλαβαίνουμε ὅτι ὁ μοναδικὸς σχεδὸν λόγος, πὺ προβάλλουν ὅσοι ἀπακροῦν τὴν ἴδρυση ἐνός χωριστοῦ καὶ ἀνεξαρτήτου θεατρικοῦ ὀργανισμοῦ στὴ συμπρωτεύουσα, εἶναι ὁ φόβος μήπως μὲ τὴν διάθεση ὑπὲρ τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ ὀρισμένων πόρων, ποὺ τοὺς ἔχει τώρα τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο τῶν Ἀθηνῶν, κλονισθῆ ἢ οἰκονομικῶς ὑπαρξῆ τοῦ τελευταίου. Κατὰ τὰ ἄλλα, ὅσοι σχεδὸν εἶναι σύμφωνοι πὼς τὸ θέατρο τῆς Θεσσαλονικῆς πρέπει νὰ εἶναι αὐτοτελές καὶ ἀνεξάρτητο.

Ἄφο' ὅμως αὐτὸ ἀναγνωρίζεται καὶ ὁ μόνος σκόπελος εἶναι νὰ ἐξοικονομηθῶν παράλληλα τὰ ἀναγκαῖα οἰκονομικὰ θεμέλια καὶ τῶν δύο ὀργανισμῶν, νομίζουμε ὅτι εἶναι καθήκον τοῦ Κράτους νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ἐξασφάλισήν αὐτή. Προκειμένου μάλιστα εἰδικώτερα γιὰ τὴ Θεσσαλονικὴ, θὰ μπορούσαμε ἴσως νὰ συμβάλῃ σ' αὐτὸ καὶ ὁ Δῆμος τῆς πόλεως, ποὺ καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις ἔδειξε πρόθυμα καὶ ἔμπρακτα τὴ διάθεσή του νὰ ὑποστηρίξῃ τίς πνευματικὲς προσπάθειες καὶ φαίνεται πὼς ἔχει συγχρόνως καὶ τίς σχετικὲς οἰκονομικὲς δυνατότητες.

Μὲ τὴν προϋπόθεσιν λοιπὸν νὰ ἐξασφαλισθοῦν οἱ ἀναγκαῖοι πόροι καὶ τῶν δύο θεάτρων, δὲν χωρεῖ, νομίζουμε, ἀμφισβήτηση ὅτι ἡ συμπρωτεύουσα τοῦ Κράτους, ποὺ, μαζὶ μὲ τὴν ἰδιαίτερη ἐθνικὴ σημασία, ἔχει, ἔπος εἶναι γνωστὸ, καὶ ἰδιαίτερη πνευματικὴ φυσιογνωμία μὲ τὴν ἔντονη πνευματικὴ τῆς κίνηση, μὲ τὸ Πανεπιστήμιό της, τίς πνευματικὲς τῆς ὀργανώσεις, τὰ περιοδικὰ καὶ τίς ἐφημερίδες της, τὸν ραδιοφωνικὸ τῆς σταθμὸ καὶ τίς ἐν γένει ζωνρὲς καὶ ἰδιότυπες πολλὰς φορές πνευματικὲς τῆς ἐκδηλώσεις, δικαιούται καὶ πρέπει ν' ἀποκτήσῃ καὶ τὸ ἰδιαίτερο ἐθνικὸ τῆς θεάτρο.

ΕΝΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Εἶναι παρατηρημένο ὅτι στοὺς λογοτεχνικοὺς καὶ θεατρικοὺς διαγωνισμοὺς, ποὺ προκηρῶσσαν διάφορες πνευματικὲς ὀργανώσεις τῆς Ἑλλάδος, συμμετέχουν πάντοτε μὲ διαλεκτικὴ ἐργασία τους καὶ Κύπριοι συγγραφεῖς, ποὺ πολὺ συχνὰ μάλιστα παίρνουν τίς πρώτες θέσεις στὰ ἀπονεμόμενα βραβεῖα. Τώρα ἡ Κύπρος ἀνταποδίδει στὴ Μητέρα Πατρίδα τὴν πρόσκληση καὶ προκήρυξη, αὐτῆς πιά, ἕνα πανελλήνιο λογοτεχνικὸ διαγωνισμό.

Πρόκειται γιὰ τὸν πρῶτο διαγωνισμό πεζοῦ λόγου, ποὺ τὸ ἐκλεκτὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ

τῆς νήσου «Κυπριακὰ Γράμματα» ἔχει προκηρύξει, μὲ ἐπαθλο πενήντα λίρες, ἀπὸ προσφορά ἐνός Κυπριοῦ φιλοτέχνου, τοῦ κ. Ζ. Εὐσ. αἰθίου. Σύμφωνα μὲ τὴν προκήρυξη, «τοῦ διαγωνισμοῦ μπορεῖ νὰ μετασχημῆσῃ Ἕλληνας μὲ ἀέκδοτη συλλογὴ διηγημάτων, ἀνέκδοτη νοῦβέλλα ἢ ἀνέκδοτο μυθιστόρημά του, πὺ ἢ ἔκτασή τους νὰ μὴ εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὰ 50 θακτυλογραφημένα χειρόγραφα. Τὸ θέμα, ἢ τεχντροπία καὶ γενικά ἢ μορφή τῶν διηγημάτων ἢ τῆς νοῦβέλλας ἢ τοῦ μυθιστορηματικῆς ἀφήνεται στὴ διάκριση τῶν διαγωνιζομένων. Ἰλῶσσα ἢ πανελληνίως δημοτικῆ. Τὰ υποβαλλόμενα ἔργα πρέπει νὰ εἶναι θακτυλογραφημένα καὶ νὰ ἀποστέλλωνται εἰς διπλοῦν. Στὰ υποβαλλόμενα ἔργα δὲν θὰ ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα, ἀλλὰ μόνο ἕνα ψευδώνυμο. Τὸ πραγματικὸ ὄνομα καὶ ἡ πλήρης διεύθυνση τοῦ συγγραφέα πρέπει νὰ ἐσωκλιπώνται σὲ ἀνοσφραγιστὸ φακέλλιο, στὸ ἐξωτερικὸ τοῦ ὁποίου θὰ ἀναγράφεται ἀπλῶς ὁ τίτλος τοῦ ἔργου καὶ τὸ ψευδώνυμο ποὺ χρησιμοποιοῦνται. Τὰ ἔργα πρέπει νὰ ἀποσταλοῦν στὴ διεύθυνση τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» (Σανταρόζα 5, Λευκωσία Κύπρου) τὸ βραδύτερο μὲχρι τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου 1952».

Ἐδόσαμε μὲ ἰδιαίτερη προθυμία τοὺς βασικούς ὁρους τοῦ διαγωνισμοῦ, ὅχι ἀπλῶς γιὰ νὰ λάβουν γνώση οἱ Ἕλληνες λογοτέχνες, ἀλλὰ κυρως γιὰ νὰ ἐκφράσομε τὴν εὐχὴ καὶ νὰ συστήσομε θερμὰ σ' ὅλους τοὺς καλοὺς λογοτέχνες τῆς χώρας, ποὺ συχνὰ ἀποφεύχουν νὰ λάβουν μέρος δὲ διαγωνισμοῦς, ὅτι πρέπει ν' ἀποβλέψουν μὲ ξεχωριστὴ προσοχὴ καὶ ἐκτίμηση σ' αὐτὸν τὸν πρῶτο Κυπριακὸ λογοτεχνικὸ διαγωνισμό καὶ νὰ συμμετάσχουν μὲ τὰ καλύτερα ἀνέκδοτα ἔργα τους. Εἶναι, κατὰ τὴ γνῶμη μας καθήκον τους, ὅχι μόνον πνευματικὸ, ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸ.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑ!

Εἶναι πραγματικὰ κουραστικὸ—καὶ γιὰ τοὺς ἀναγνώστες μας καὶ γιὰ μᾶς—νὰ παρακολουθοῦμε καὶ νὰ σχολιάζουμε τίς ἐλλεινὲς κινηματογραφικὲς ταινίες ποὺ μᾶς παρουσιάζονται. Εἶναι τόσο πολλὰς αὐτὰς οἱ ταινίες καὶ μερικὲς εἶναι τόσο ἀθλιές, ποὺ λείπει ὅχι μονάχα ὁ χρόνος, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχικὴ ἀντοχὴ νὰ τ' εἰσέλθῃ καὶ ν' ἀσχολητὰ κανεὶς μὲ αὐτές. Ἄλλὰ κάποτε, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς, τὴν παθίνεις μὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ διατυμπανίζεμενα «μεγάλα ἔργα» καὶ μάλιστα τὰ «ἱστορικά», ὡστε, ἐνῶ ἐλπίζεις ὅτι κάτι ἐπὶ τέλους θὰ ἰδῆς, νὰ βρίσκεις μπροστὰ σὲ τραγικώτερες ἀπογοητεύσεις καὶ νὰ γεμίζεις ἀπὸ ἀνανάκτηση καὶ ἀηθία.

Ἐνα τέτοιο ἔργο εἶναι καὶ τὸ πολὺκροτο «Δαβὶδ καὶ Βησθαεὲς». Ἄν ἐξαιρέσῃ κανεὶς μιά τελευταία σκηνή, ποὺ παρουσιάζει μὲ ἀληθινὴ τέχνη καὶ δύναμη τὴν προσευχὴ τοῦ Δαβὶδ μπροστὰ στὴν ἱερὰ κιθάρῃ, ὅλη ἢ ἄλλη ταινία δὲν εἶναι παρὰ μιά βέβηλη παραχάρῃ τῆς θρησκευτικῆς ἱστορίας καὶ μιά ἀνίερη δια-

στροφή της μεγάλης φυσιογνωμίας του γενναίου βρασιλιά και θεσπυραίου ποιητή. Από την πλατύ ατη και υπέροχη δράση του δεν βρήκαν ν' αναπτύξουν και να εξάρουν παρά μονάχα ένα σκιερό σημείο, και όχι μόνο αυτό, αλλά και να πλέξουν γύρω απ' αυτό αθάνατα και ανευλαβέστατα επισοδία, που παρουσιάζουν τον «προφητάνικτα» ως ένα κοινότατον... ερωτιδία

μέ τα πιά ταπεινά έντοικτα και πάθη!

Και να σου λένε ύστερα ότι δεν πρέπει να δ-πάρχη κανένας έλεγχος, καμμιά επίβλεψη στα άνοσιουργήματα αυτά, επειδή τάχα πρόκειται περί Τάχνης και περί έλευθερίας του πνεύματος, ενώ δεν υπάρχει βίβλια εδώ ούτε Τάχνη, ούτε—πολύ περισσότερο—Πνεύμα!

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

DANIEL - ROPS

ΓΙΑΤΙ ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΟ ΘΕΟ

«Η εβδομαδιαία εφημερίδα «Opera» έκανε τελευταία μιάν έρευνα και άπηύθυνε το ερώτημα: «Γιατί πιστεύετε στο Θεό;» σε μερικούς απ' τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους της σύγχρονης γαλλικής λογοτεχνίας και συγκεκριμένα στους Πόλ Κλωνιέλ, Γκαμπριέλ Μαρσέλ, Φρανσουά Μωριάκ και Ντανιέλ Ρόπς. Από την ενδιαφέρουσα αυτή έρευνα, παραθέτουμε την άπάντησή που έδωσε ο μεγάλος καθολικός μυθολογιογράφος και μελετητής της θρησκευτικής ιστορίας κ. Ντανιέλ Ρόπς:

«Γιατί πιστεύω στο Θεό;» Τη στιγμή που πρόκειται ν' άπάντησω σ' αυτό το ερώτημα, η ιδέα που μου επιβάλλεται είναι η ακόλουθη: πώς άν μπορούσα ν' άπάντησω στο ερώτημά σας όλοκληρωτικά, δεν θά πίστευα πραγματικά, δεν θά είχα πίστη. Φυσικά, γνωρίζω από μακρού χρόνου τους λόγους που μπορεί ά έχη το άνθρωπο πνεύμα πιστεύοντας στο Θεό, και την όντολογική άποδείξη και τα επιχειρήματα που μπορεί ν' άνιλήση απ' την εξέλιξη της ιστορίας και τις άνάγκες της κοινωνικής και ήθικης ζωής. Φρονώ, όπως το επιβάλλει ή ύγιής θεολογική παράδοση, ότι ή Λογική όφείλει να είναι ή βάση της πίστεως. Είμαι πεπεισμένος πώς ο Θεός είναι άκριβώς όπως τον άντιλαμβανόμαστε, δηλ. μέσα στην τάξη της λογικής, ή ύπεριστη Αλήθεια, μέσα στην τάξη της θελήσεως και της Αγωγής το ύπεροτατο Αγαθόν, μέσα στην τάξη του αισθήματος ή άπόλυτη Έντιχία. Και όλα αυτά άποτελούν άσφαλώς επιχειρήματα για την πίστη μου. Αλλά τα επιχειρήματα αυτά παραμένουν θεωρητικά, έξωτερικά.

Έκείνο που ύπολογίζω πιο πολύ είναι ή όλοκληρωτική, ή άπόλυτη άνάγκη να εγκαταλείπω τίν έαυτό μου σ' ένα μυστήριο, που ξεπερνάει όλες τις κατηγορίες της Λογικής, που συμπληρώνει τις ελλείψεις των γνώσεών μας, που να είναι το Άλφα και το Ωμέγα του παντός. Μου συμβαίνει συχνά να σκέπτομαι— ή μάλλον να αισθάνω— μέσα από μιá συνταρακτική πέτρα— πώς κάθε τι που λέμε, ήγούουμε, σχολιάζουμε, δεν έχει αλήθεια καμμιά σχέση με την ύσιση πραγματικότητα, από την όποία το πάν εξαρτάται και στην όποία το πάν επανέρχεται,

την πραγματικότητα αυτή που θά την ανακαλύψουμε δια διαβόου τις πύλες του Άδου. Ο Θεός που πιστεύω είναι άκριβώς αυτό το μυστήριο, ο Θεός που τον άποδεχόμαστε όλόκληρο και που γίνεται δεκτός απ' το γεγονός ότι είναι το άκρον άωτον του άκαταλήπτου και του άουλήπτου, ο Θεός αυτός για τον όποιο ή Βίβλος γραφει πώς δεν μπορούμε να δούμε το πρόσωπό Του δίχως να πεθάνουμε.

Μά και αυτό ακόμα παραμένει πολύ διανοητικό, πολύ διδακτικό. Ο Θεός δεν είναι μόνο μιá ύπαρξη που τη γνωρίζουμε είναι μιá πραγματικότητα, στην όποία συμμετέχουμε με την άγάπη. Η μάλλον, γιατί αυτό είναι το ίδιο, τον γνωρίζουμε όσο είναι το μέτρο της άγάπης μας, πράγμα που ο Πασκάλ το έξηγουσε τόσο καλά, ύποδεικνύοντας αυτή τη δύναμη της προσχωρήσεως που είναι ταυτόχρονα προσχώρηση αισθήματος και λογικής με την ύπεροχη λέξη: καρδιά. Ο Θεός είναι άγάπη: πληρώνει εντός μας μιάν άπαιτηση άγάπης που συγκεντρώνει και τελειοποιεί όλα μας τα ανθρώπινα αισθηματα. Τα ύπνώνει και τα έξαντλεί. Η άγάπη αυτή, που άκτινοβολεί τόσο στη μεγαλοπρέπεια της Δημιουργίας όσο και στα μυστήρια κάθε ανθρώπινης μορφας, για ένα χριστιανό έχει ένα όνομα: Ίησους. Συμπερασματικά, άν πιστεύω στο Θεό, είναι γιατί ένας άνθρωπος που μπορούμε να τον ονομάσουμε, που τον γνωρίζουμε πολύ καλά, που γνωρίζουμε όλη του τη σκέψη, που το παράδειγμά του το έχουμε μπρός στα μάτια μας, μ' άγάπης πολύ για να πεθάνη και να με σώση, και γιατί αυτός ο άνθρωπος είναι ο Υιός του Θεού».

Μεταφραστής ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΗΜΕΡΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Μερ και ίσως άπόρησαν, τήν Κυριακή 17η Φεβρουαρίου, άκούοντας τό Διάγγεσμα του 'Αρχιεπισκόπου 'Αθ.ών κ. Στυρίθωνος: «ή καθ.έρωσις τής παγκοσμίου ήμέρας προσευχής τών φοιτητών και είς τήν χώραν μας και ή άθρόα συμμετοχή τής σπουδαζούσης νεολαίας είς αυτή, μαρτυροῦν διά τήν πνευματικήν στροφήν ή όποία έγινε μεταξί τών μορφωμένων τάξεων του λαού μας». 'Αλλά εί εκατοντάδες τών φοιτητών που ήγίμισαν άσφυκτικά τό πρωτό τών Μητροπολιτικό Νάό, οι μεγάλες ομάδες που διάσχισαν τά κεντρικά σημεία τής Πρωτεύουσας τραγουδώντας και υιοράζοντας φάγγ βολλιν και ή κατάμεστη Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου, τό βράδυ, ή αν χειροπιαστές άποδείξεις αυτών τών λόγων.

Παραθέτομε, λόγω τής Ιστορικής πράγματι σπουδαιότητος των τά μηνύματα του 'Αρχιεπισκόπου 'Αθ.ών κ. Στυρίθωνος και του Πρωτόνως του Πανεπιστημίου 'Αθηνών κ. Κ. Μουτοδου.

Ίθού τί είπε προς τοῦς 'Ελληνας σπουδαστάς δ Μακαριώτατος :

«'Η Παγκόσμιος 'Ημέρα Προσευχής τών Σπουδαστών, μου δίδει τήν ευκαιρίαν νά έτικονομήσω πνευματικώς μετά τής χρυσής έλπίδος του μέλλοντος τής Πατρίδος μας και μετά τής αυριανής ήγερσίας της. 'Ηζή ή καθ.έρωσις τής ήμέρας αυτής και είς τήν Πατρίδα μας και ή άθρόα συμμετοχή σας είς αυτήν μαρτυρεί έπαρκώς: περί του μεγέθους τής πνευματικής στροφής. ή όποία έχει σημειωθεί κατά τας τελευταίας δεκαετίας μεταξύ τών μορφωμένων τάξεων του λαού μας. Τοῦτο σημαίνει, ότι μαζί με τά έρεπια και τήν πικράν πείραν των, τά όποια σας κληροδοτήν οι παλαιότεροι γονεά, άφινουν είς χείρας σας και μίαν πολιτισμόν και άψηλήν παρακαταθήκην: τήν άρξαμένην ήδη και έντατικώς συνηχίζομένην στροφήν τεῦ έπιστημονικού κόσμου προς τās πνευματικές ήβείας και, πλέον συγκεκριμένως, προς τās άληθειάς τής Χριστιανικής πίστεως. Όμολογουμένως και τά δύο σκέλη τής κληρονομίας αυτής αποτελούν βαρό φορτίον διά τούς ώμους σας, όπως άλλωστε και δι' ούσουδήποτε άνθρωπίνους ώμου».

«'Η νεότης σας όμως, ή άγνόητις σας, ή ψυχική δυναμικήτις σας και πρό παντός ή πνευματική σας πέτρα, τήν όποιαν ήζη έχετε άποκομίσαι εκ

τής γνώσεως και ζωής τής χριστιανικής πίστεως, σας παρέχουν τήν δύναμιν νά αντιμεωπίστε έπιτυχώς βάρη άκόμη μεγαλύτερα και τιμώτετρα.

'Ελληνας Σπουδαστάι,

Βριζόμενοι είς τήν άγάπην σας και τήν άφοσίωσίν σας προς τά ύψηλά και τά άγνά Ιεωθή τής θρησκείας μας, βριζόμενοι είς τόν πόθον, τόν όποτον έχετε νά δημιουργήσετε και οικδομήσετε διά του άγώνος και τής θυσίας άκόμη, και με τήν εύλογίαν του Θε.υ, ένα καλύτερον κόσμον, προσδέπομεν μετά χρηστών έλπίων προς τό μέλλον τής Πατρίδος μας. Μία χώρα, ή όποία έχει μίαν τοιαύτην προαζίζουσαν νεότητα, όπως αυτή, ή όποία εδρσκοται σήμερον είς τά φοιτητικά έδωλία, είναι χώρα ευτυχής, διότι έχει εξασφαλίσει τό μέλλον της.

'Ελληνας Σπουδαστάι,

Προχωρήσατε σταθερά είς τόν δρόμον τής πίστεως, τόν όποτον έχετε εκλέξει' σταθεροποιήσατε τήν θέσιν σας είς αυτόν και ή έπιτυχία σας είς τήν ζωήν θα είναι εξηραλισμένη. 'Η Ιδική σας έπιτυχία άποτελεί έγώησιν διά τήν έπιτυχίαν τής Πατρίδος μας. Προχωρείτε και δ θωός είναι μαζί σας».

'Ο δέ κ. Πρύτανις είπε τά εξής :

«'Αγαπητοί μου φοιτηταί!

Αυτά τά όλίγα λόγια που άκούτε προέρχονται από μιά χριστιανική καρδιά, που σας παραστέκει 20 χρόνια τώρα, π δ έχει γνώσει τās ανάγκας σας και τοῦς πόους σας, που έχει ζήσει κοντά είς τήν φοιτητικήν νεότητα όλας τās δοκιμασίας της και άκόμη όλας τās μεταφυσικάς άμφοβολίας της, με τά μεγάλα έρωτηματικά της.

Είμαι χαρά μου μεγάλη, μοναδική, όταν έρχωμαι είς έπικοινωνίαν μαζί σας, και ήμπορώ νά σας προσφέρω τήν ήθικήν μου ένίσχυσιν, ένα μικρό στήριγμα βεβαιότητος και αίσιοδοξίας διά τήν μαλλοντικήν σας ζωήν και σταδιοδρομίαν.

Πιστεύω οέ σας. πιστεύω είς τήν άγνόητά σας, είς τόν τραυματισμόν και περιφρονημόν από τόν χριδαότητα και άδικίαν τών σημερινών όλιστικών θεωριών τής ζωής Ιδεαλισμόν σας, είς τήν άγάπην σας διά τό τελειότερον, τό ώριωότερον, τό όλοον και τό άληθινόν. 'Η ζω.τινία σας, με τās άρετές αυτάς, με τόν άνεάντλητον πλοῦτον τής ψυχής σας θα νική-

σουν τήν κατακαιμενίον τοῦ σημερινοῦ κόσμου καί θά ἀνανεώσουν ὅτι ἔχει φθαρῆ καί ὅτι ἔχει σαπίσι.

Οἱ φοιτηταὶ ἔδου τοῦ κόσμου πού ἐντροφούν καί παιδεύονται μέ τὰ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, πού θερμαίνονται κάθε μέρα καί κατακρίνονται ἀπό τήν φλόγα τῆς θεϊκῆς μας ὑποστάσεως, αὐτοὶ περισσότερον ἀπό κάθε ἄλλον αἰσθάνονται τήν ἀνάγκην καί θέλουν νά ἐπικοινωνοῦν μέ τὸ ὑπέρτατον Ὀν, τήν ὑπεράτην δύναμιν, ἀπό τήν ὁποίαν ἀντλοῦν τήν μεγάλην πίστιν, τήν ἀληθινήν σοφίαν, τὸ ἀληθινόν φῶς. Δὲν ὑπάρχει πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἀκόμη καί ἐκεῖνος πού ἰσχυρίζεται πὼς δὲν πιστεύει, πού νά μὴν ἀπομονώνεται, νά μὴν συγκεντρώνεται εἰς τὸν ἑαυτόν του καί μέ ὅλην τήν δύναμιν τῆς διανοίας του νά μὴ σκέπτεται, νά μὴν ἀπειθῆται εἰς κάτι πού εἶναι πέρα ἀπ' αὐτόν καί πάνω ἀπ' αὐτόν. Χωρὶς ἔξαρσιν ὁ ἄνθρωπος ξαναθυμᾶται τὸ κτήνος. Αὐτὴ ἡ ἐπικοινωνία μέ τήν Πρώτην Αἰτίαν γίνεται εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς μέ τὴν προσευχήν. Σήμερον οἱ Χριστιανοὶ Φοιτητὰ ἔδου τοῦ κόσμου προσεύχονται, σηκώνονται λίγο ἀπὸ τὸ χῶμα— πού ἔγινε τὰ τελευταία χρόνια λάσπη—καί δοκιμάζουσι τὰ φτερά τους, ἔδου μαζί. Τὸ βλέμμα τους σταθερόν καί φωτεινόν στρέφεται πρὸς τὴν Ἄνατλήν, ἀπὸ τήν ἑποῖαν ἀνέτειλε τὸ ἀνέσπρον φῶς, καί ὕστερα στήλονται εἰς τοὺς μακρυνοὺς ὀρίζοντας μέ τὰς ἀπροσπελάστους κορυφάς, ὅπου θά τοὺς φέρῃ μίαν ἡμέραν τὸ πέταγμα τους. Φουσκῶνουν τὰ στήθη των, ἀνάλαφρῇ ἡ ψυχὴ των γεμίζει πρσμονὴν καί λαχτάραν. Ὅλοι μαζί ἐπικοινωνοῦν μεταξύ των καί ἔδου αὐτοὶ μέ τὸν Θεόν, διὰ τὴν δόξα καί τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς αὐτὴν τὴν κοινήν ἀνάτασιν σὲς προσκαλῶ, Ἕλληνες φοιτηταί, νά λάβετε μέρος. Ὁνειρευθῆτε τὸ πέταγμα σας. Ἀναλογισθῆτε τὴν τεραστίαν ψυχικὴν δύναμιν πού συγκεντρώνει ἡνωμένη ἡ ἀκαδημαϊκὴ νεολαία ἔδου τοῦ κόσμου. Τοὺς κοινούς σας πόθους τὰς κοινὰς ἐπιδιώξεις. Καί πιστεύσατε εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας, διὰ τὴν πιστεύσατε καί εἰς τὸν Θεόν. Εὐχαριστήσατε τὸν Δημιουργόν σας. Θά κατισχύσατε μίαν ἡμέραν— ὅχι πλὴν μακρυνῶν—καί θά συντρίψατε, ὅση καί ἂν εἶναι, κάθε ὀλίγην φθοροποιὸν δύναμιν. Ὁ καλιναγωγῆσατε τὸν μηχανικὸν πολιτικόν, πού ἐξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καί θά τὸν ὑποτάξαι εἰς τὸ πνεῦμα σας, δοῦλον τῆς οὐσιαστικῆς εὐδαιμονίας σας. Ἔτσι θά

σφρηλατηθῆτε εἰς τὸν πραγματικὸν προορισμόν τῆς ζωῆς καί θά ἐνισχυθῆτε νά τὴν ἀνταμετωπίζετε μέ καρτερικότητα καί πίστιν.

Ὅταν ἡ Αἰθουσα Τελετῶν ἀντήχησεν ἀπ' τὰ χριστιανικὰ φοιτητικὰ ἐμβλήματα πού αὐθόρμητα τὰ τραγουδοῦσαν ἔδου μαζί, διεπίστως κανεῖς ὅτι «θεαταί» μέσα σ' ἔδου αὐτὸ τὸ πλῆθος δὲν ὑπῆρχαν. Κοινὸς παλμὸς ἔδουσε τίς καρδιὰς ἔδου, κοινὸ πνεῦμα τοὺς ἔφερεν σὲ μίαν ζωντανὴν ἐνότητα. Ἦταν μιά «ἐκ βαθέων» ψυχικὴ συμμετοχὴ στὴν ἡμέραν. «Στὴν τιτάνεια προσπάθεια γιὰ ἕνα καινούργιο, καλύτερο αἶριο, ἐκεῖνο πού πρόχει, εἶναι ἡ ἀνανέωσις τῶν ψυχικῶν μας δυνάμεων. Γι' αὐτὸ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τὴν ἀφιερώνουμε στὴν προσευχὴ, σὴν μιά πηγὴ ἀκένωτη δυνάμεως», ἔγραφαν στὰ φεγγεβολλάν τους. «Ἐμπρὸς λοιπόν, ἔδου οἱ Ἕλληνες ἄς κάψουμε τὰ γόνατα. Ἄς ἀντλήσουμε δύναμιν μέ τὴν προσευχὴ. Καί σήμερον, ὀλέκκληρῇ ἡ Ἑλλάδα μιά Ἄγια Λαύρα εἶναι! Τὸ αἶτημα γιὰ μιά ἐλευθερὴν μὰ καί καινούργια ζωὴ συγκλονίζει ὡς τὰ καταβάθα τὸ ἔθνος. Οἱ Ἕλληνες φοιτηταὶ ἀπειθῶντας τὸ προσκλητήριον αὐτό, εἶναι βέβαιον ὅτι ἐρηνησῶν τὴν πιὸ βαθειὰ ἀνάγκην τῆς ψυχῆς του!»

Γνώριζε ὁ Μακαριώτατος καλὰ σὲ ποιὸς ἀπειθῶνταν ἔδου μιλοῦσις γιὰ τὴν ἀγνότητα, τὴν μαχητικὴν δυναμικότητα, τὴν πνευματικὴν πείρα πού ἀποκομίζουσι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες φοιτηταὶ ἀπ' τὴν πίστην τοῦ Χριστοῦ. Καί τὸ βράδυ ὁ Καθηγητῆς κ. Π. Τριμπέλας στὴν ἐμιλία του, πού ἔγινε δεκτὴ μέ τόσας ἐκδηλώσεις, ἔκανε μιά συγκινητικὴ ὅσο καί συμβολικὴ σύγκριση: Στὴ Δειτουργία τοῦ Κλήμεντος, τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας, στὴν ἱερώτατη ἐκείνη στιγμή πού πρηνεῖς ἔδου, ζητοῦσαν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, μόνο τὰ παιδιὰ ἐφαλλαν καὶ ἀποκρινόταν στίς εὐχὰς τοῦ Ἰερῆος. Γιατὶ ἀντιπροσώπευον τὸ πιὸ ἄθωο κομμάτι τῆς Ἐκκλησίας... Καί σήμερον ὁ κόσμος μέσα ἀπ' τὰ ἐρπίδια, τοὺς καπνοὺς καί τὴν ἀγωνία, στρέφεται πρὸς τὸν Οὐρανόν. Τὰ φοιτητικὰ νιάτα ἄς προσευχηθῶν γιὰ ἔδου καί γιὰ ἔδου...

Τὸ βράδυ μέ τὴν ραδιοφωνικὴν ἐμιλία τοῦ κ. Πρωτάνσεως, ἔκλεισε ἡ «ἡμέραν προσευχῆς τῶν Φοιτητῶν». Ἀλλὰ ἡ καινούργια ἡμέραν πού ἔρχεται μέ τίς τόσας προσπάθειάς τους, στίς πρώτας-πρώτας γραμμὰς τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους μας, ἄρχισεν νά χαράξῃ καί τίποτε δὲν μπορεῖ νά τὴν σταματήσει!

Ο ΕΝΤΕΤΑΜΕΝΟΣ

Ο Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ...

(ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΤΕΛΝΟΥΝ)

Φαίνεται πὼς θάξῃ κάθε φορά καὶ καινούργια περιοδικὰ νὰ παρουσιάσῃ ἢ στῆλῃ αὐτὴ — τόσο πολλὰ βγαίνουν! Ἄλλὰ ἢ παρατήρησι αὐτὴ δὲν χρωματίζεται ἀπὸ καμιά δυσφορία γιὰ τὸ πλῆθος τῶν περιοδικῶν, εἴτε ἔχει τὴν ἔννοια προτροπῆς νὰ πάψουν νὰ βγαίνουν ἄλλα. Εἶναι τόσο πολλὰ τὰ περιοδικὰ — κι ὅμως εἶναι τόσο λίγα! Εἶναι τόσο λίγα ἐκείνα ποὺ βοηθᾶνε τὸν ἀναγνώστη καὶ τόσο πολλὰ ἐκεῖνα ποὺ, χωρὶς νὰ τὸν ἀφίσουν νὰ τὸ κατλάβῃ, τὸν φορτῶνουν περισσότερο ἢ λιγότεσθουν τὴν ἀντοχὴ του καὶ τοῦ προσθέτουν καινούργιους ἔχθρους! Ἄς εἶναι λοιπὸν ἁσπιδόφυτοι πολλὰ τὰ περιοδικὰ. Πάντα ὑπάρχει ἀνάγκη γιὰ ἄλλο ἓνα ἀκόμη καλὸ περιοδικό...

Καινούργια περιοδικὰ ἔχω τώρα μπροστά μου τὴ «Συνεργατικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια» καὶ τὰ «Ἑλληνικὰ Νοεῖα». Ὅπως δεῖχνουν κὶ οἱ τίτλοι, τὸ πρῶτο καταγίνεται μὲ τὴ συνδικαλιστικὴ κίνησι, τὸ δεύτερο προορίζεται γιὰ τὰ παιδιά. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ τὸ χαρακτηρίζει μεγάλη παικίλια στὰ περιεχόμενα καὶ στὴν ἐξωτερικὴ του μορφή. Ἄλλὰ δὲν βρήκα στίς σελίδες του κάτι ποὺ ἐκτὸς ἀπ' τὴν ψυχαγωγία νὰ δίνει στὰ παιδιά καὶ μιὰ οὐσιαστικώτερη βοήθεια γιὰ τὴν κατεύθυνσι καὶ τὴν πορεία τους μέσα στὴ ζωὴ. Κι ἀκόμη, ἓνα διηγηματάκι σὲ γαλλικὴ γλῶσσα (ἔχουν κὶ αὐτὴ τὴν πρωτοτυπία τὰ «Ἑλληνικὰ Νοεῖα») σάμπως δικαιώνει τὰ «ἀστυνομικά» μυθιστορήματα καὶ σπρώχνει τὰ παιδιά νὰχουν καὶ νὰ μεταχειρίζονται περιστροφή.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν «Πρόσκοπο», τὸ περιοδικὸ ποὺ προορίζεται γιὰ τοὺς προσκόπους καὶ τὰ «Δυκόπουλα», βλέπω τώρα καὶ τὸν ἐπίσης προσωπικὸ «Κρῖκο τῶν Βαθμοφόρων» ποὺ ἀναφέρεται στὴν καθοδήγησι τῶν βαθμοφόρων καὶ τοὺς δίνει: πρακτικὰ, ἀλλὰ καὶ μὲ πνευματικὸ χρῶμα συμπόυλες.

Ἐνα φύλλο τοῦ ἀρχίζει μὲ πληροφορητικὸ σημεῖωμα γιὰ τὴ μελέτη: «Ἡ κρίσις τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας» καὶ τίς ἄλλες ἐκδόσεις τοῦ «Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ἑγείσεως».

Στὴν «Ἀνέρθωσι» (τὴ χειρόγραφη ἐφημερίδα ποὺ συντάσσουν καὶ ἐκδίδουν οἱ κρατούμενοι τῆς

Ἀ' Δικαστικῆς Φυλακῆς Ἀθηνῶν (Βουλιαγμένης) διαβάξω τὸ ἀκόλουθο σημεῖωμα:

«Τυχῶναι ἀναμφίλεκτον καὶ στατιστικῶς ἐξηκριθῶμενον ὅτι ὁ κυριώτερος συντελεστής τῆς παρατηρουμένης κατ' αὐτὰς παιδικῆς ἐγκληματικότητος εἶναι ὁ κινήματογράφος καὶ τὸ θέατρον.

Ἐπὶ τοῦ φθοροποιοῦ ρόλου ποὺ παίξουν τὰ θεάματα αὐτὰ εἰς τὴν ψυχὴν κυρίως τοῦ παιδιοῦ, θὰ ἀσχηληθῶμεν ἐκτενῶς εἰς προσχές μας ἄρθρον».

Ἀλήθεια, πόσα δὲν θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς ποῦν γιὰ τὴν ἐπίδρασι ποὺ ἔχει τὸ κακὸ θέαμα, τὰ θύματα του τὰ ἴδια!

Ἄν καὶ — ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε — ποίος θεατῆς του δὲν εἶναι καὶ θύμα του; ...

Γιὰ τὴν πληγὴ τῶν «Καλλιτεσιῶν» ποὺ (σὰν νὰ μὴ μᾶς ἔφθαναν οἱ τόσες ἄλλες) ξανάνοιξε τώρα τελευταία, γιὰ νὰ βρῇ κανεὶς μιὰ διαμαρτυρία πρέπει νὰ φτάσῃ ὡς τὴν... Πόλι. Ἐνῶ βλέπουμε κάθε ἡμέρα καὶ πιὸ φανερά πόσο ἔχει ἐσκουφῶσι τὰ θεμέλια δλης τῆς σύγχρονης ζωῆς τὸ ἠθικὸ ἐξαχρεβάλωμα, ἀγωνιζόμεστε μὲ διαγωνισμοὺς «καλλιτεσιῶν» νὰ κάνουμε ἀκόμη χειρότερη τὴν θέσι τῶν κακόμοιρων κοριτσιῶν μας! Καὶ ἐγὼ τουλάχιστον δὲν εὐρήκα μιὰ διαμαρτυρία παρὰ μόνο στο ἀγαπητὸ «Φῶς» ποὺ ἐκδίδεται στὴν Κωνσταντινούπολι...

Π. ΚΑ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ρούλας Παπαδημητρίου: «Μὲ σύντροφον μοναδικὸ τὸν πόνο». Ἱστορικὸ ἀπὸ τὸ Παιδοκίωμα. Στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τῆς Ὀμάδος Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος. Θεσσαλονίκη 1951.

Σιὸς ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων» εἶναι ἤδη γνωστὴ ἢ προσπάθεια ποὺ ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια γίνεται γιὰ τὴν ὑπόθεσι τοῦ Παιδομαζώματος. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ διενθυμίσουμε στίς λεπτομέρειες του τὸ ἀπαισιώτερον ἴσως ἀπὸ τὰ αἰσχη ποὺ διέπραξε ὁ στρατευμένος ὀλισμὸς καὶ ποὺ ζήσαμε στίς μέρες μας. Μᾶς στοίχισε 28.000 ζωντανούς νεκρούς. Ὅλοι μας, ζήσαμε ἐντατικά, σ' ὅλο της τὸ βῆθος, τὴν ἀνείπωτην τραγωδία τῶν παιδιῶν μας καὶ τῶν μακάνων τους.

Ἐδῶ θέλωμε ἀπλῶς νὰ ἐξάρουμε μιὰ πρωτοβουλία, ποὺ εἶναι ἴσως περισσότερο γνωστὴ στὸ ἐξωτερικὸ παρὰ στὴν Ἑλλάδα. Εἶναι μιὰ ἐργασία ποὺ ἔκαναν μερικὲς ἄξιες ἐλληνίδες καὶ ἰδιαιτέρως ἡ α., ποὺ ἐντελῶς ἀθόρυβα ἀλλὰ πολὺ

ἀποτελεσματικά, δούλεψαν μὲ χίλιους κόπους καὶ θυσίας γιὰ τὴν ὑπόθεσι αὐτῆ.

Προκαίται γιὰ τὴν «Ὀμάδα Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος». Καὶ μιὰ ἀπλὴ παράθεσις τῶν τίτλων τῶν φυλλαδίων ποῦ σιὸ μικρὸ διάστημα τῆς δράσεως τους κυκλοφόρησαν (συχνὰ μὲ δικές τους δαπάνες καὶ μὲ προσωπικὴν τὸν ἐργασίαν) δείχνει τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐργασίας ποῦ ἐπατέλεσαν. Ἑλληνικά, κυκλοφόρησαν τὰ: «Ὁ πόνος τῆς Μάνας γιὰ τὸ Παιδομάζωμα», «Παιδομάζωμα», «Ἑλληνίδα Μητέρα», «Οἱ ὄμιλις τοῦ κ. Πῶλ Αναντῆ γιὰ τὸ Παιδομάζωμα», «Πῶς ἐκπαίδευνται τ' ἀπαχθέντα Ἑλληνόπουλα», «Σῶστε τ' ἀρπαγμένα Ἑλληνόπουλα».

Στὴν ἀγγλικὴ κυκλοφορήσάν, κυρίως στὶς ξένες πρωτεύουσες, καὶ ἰδιαίτερα στὸ Παρίσι Σαξέ, στὴν Νέκ Ἰόρκη, στὸ Λονδίνο καὶ στυὸς ξένους κύκλους τοῦ Παρισιοῦ τὰ ἐξῆς εἰκονογραφημένα φυλλάδια: «The Abduction of the Greek Children», «The Tragedy of the Greek Children», «Save the Abducted Greek Children». Στὸ Παρίσι εἶχε εὐρύτατη κυκλοφορία τὸ «Sauvez les enfants Grecs enlevés des bras de leurs mères», ἐπίσης εἰκονογραφημένο.

Σήμερα μᾶς προσφέρουν τὸ τελευταίον τοῦ φυλλάδιου, γραμμένο ἀπ' τὴν πένα τῆς ἀξίας λογοτέχνιδος καὶ Ἑλληνίδας μητέρας κ. Ρούλας Παπαδημητρίου. Θλιμένο καὶ πένθιμο φυλλάδιο. Βουτηγμένο σιὸ βαθθὸ καὶ ἀνίατο πόνο τῆς μητέρας, ποῦ ἀποῦ ἀγωνίστηκε μ' ὄλες τῆς τίς θυνάμεις γιὰ νὰ πάρη πίσω τὰ παιδιὰ τῆς, σιὸ τέλος ἔμεινε μὲ ἀΐστια ἀγκαλιά.

Εἶναι ἀπλὲς καὶ πραγματικὲς ἱστορίες. Στὸ πρῶτο μέρος ἱστορίες μητέρων, σιὸ δεύτερον ἱστορίες παιδιῶν. Ἐλάχιστες μέτα σιὸς μυριάδες. Σπαρακτικὲς μέτα σιὸν ἀπλότητά τους, σιὸν εἰλικρινεία τους, σιὸν ἀνθρωπιά τους. Ἐνα δρᾶμα, ποῦ ἐκτυλίσσεται σιὸ σκοτάδι τοῦ βάρβαρου Ὀλομοῦ καὶ ποῦ τὸ φωτίζουν μόνο οἱ ἀστραπὲς τοῦ τρόμου, τῆς ἀγωνίας, τοῦ χωρισμοῦ καὶ τοῦ θανάτου. Ἐνα δρᾶμα ποῦ οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς ἐπνίξαν σιὴ δειλία τους καὶ στυὸς μικροῦπολογοισμοῦ, ἡ, ἂν θέλετε, στυὸς «μεγάλους» ὑπολογοισμοῦ τους.

Σὴν ἀρὰ μὲτρίξα μέσα σιὸν Συμφωνία τοῦ πικραμένου καὶ τραυματισμένου λαοῦ μας, περνοῦν οἱ τίτλοι τῶν διαφόρων κεφαλαίων. Ἐνα σύντομο προανάκρουσμα: «Ὀδύνη», «Πικρὴ διαμετρία» — καὶ μετὰ τὰ τραγικὰ, θαρσομένα ἑλληνικὰ ὀνόματα: «Εὐάνθεια», «Ἐρμιόνη», «Ἀνδρομάχη», «Μαρία» — τὸ κάθς ὄνομα μὲ τὸ δικὸ του ἀνέπρωτο, δυσάστακτο δρᾶμα. Κατόπιν, σὲ ἕνα κρῶσεντο ἀπελπισίας, τὰ ὀνόματα μερικῶν ἀπὸ τίς μυριάδες τῶν χαμένων παιδιῶν μας: «Ζαχαρία», «Ἀνθούλα», «Στεργιανῆ», «Γιωργάκης». Κάθς ὄνομα, μιὰ ἱστορία βουθοῦ σπαραγμοῦ. Μιὰ ἄλυσσιδα ἀπὸ μικρὰ, ἀνήμπορα παιδικὰ κορμιά.

Τι ἄλλο;... Τι ἄλλο παρὰ μιὰ προσυχή; Μιὰ «προσυχή γιὰ τίς Μητέρες ποῦ πόνεσαν» κλείνει τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ, ποῦ ἀναθέτει τὸν σπαραγμὸ καὶ τὴν πίκρα τῆς Ἑλλάδος μας σ' Ἐ-

κείνον ποῦ εἶναι ὁ Παντοδύναμος καὶ ὁ Δίκαιος.

Μαζι, λοιπόν, μὲ τὰ εἰλικρινῆ μας συγγραφήρια σιὸν «Ὀμάδα Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος» καὶ σιὸν κ. Παπαδημητρίου προσωπικά, πρέπει νὰ ἐκφράσωμε καὶ τὴν εὐχὴ νὰ καρποφορήσουν οἱ κόποι τους καὶ νὰ ἐνασφίξωμε σιὸν ἀγκαλιά μας τὰ κλεμμένα παιδιὰ μας.

N. ΦΙΝΤΕΛΗΣ

★

Σῶτος Χονδροπούλου: «Στὸν ἀγρὸ τοῦ θερμοῦ», μυθιστόρημα. Ἐκδόσεις Κ. Κακουλίδη.

Στὸ προηγούμενο μυθιστόρημά του — «Τὸ πῆρασμα ἐνός ἀνθρώπου» — ὁ κ. Σῶτος Χονδροπούλος μᾶ; ἔδωκε τὴν ἐπιβραση τῆς Ἀγάπης σὲ μιὰν οἰκογένεια. Μὲ τὸ καινουργιο μυθιστόρημά του «Στὸν ἀγρὸ τοῦ θερμοῦ» ὁ κύκλος πλαταίνει, ἀπλώνεται καὶ ἀγκαλιάζει μιὰν ὀλοκληρη πολιτεία. Δὲν εἶναι πιεὶ τὰ μέλη μιᾶς οἰκογενείας μὲ τὸς ἐγωισμοῦς, τὸς συμπεροντολογοισμοῦς καὶ τίς κακίς τους, ποῦ τὰ ἐξαγνίζει ἡ καθαρὴ πνοὴ τῆς ἀγάπης τῆς μικρῆς Ἄνας. Τώρα εἶναι μιὰ ὀλοκληρωμένη ἀνθρώπινη κοινωνία μὲ τίς μικρότητές τῆς, τὰ πάθη τῆς, τίς συγκρούσεις τῆς, τὰ δρᾶμάτῆς — μιὰ ζωντανὴ μικρογραφία τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Καὶ ἐκείνος ποῦ ἐρχεται ἐδῶ νὰ ὄφωθῃ πᾶνω ἀπὸ τίς συγκρούσεις καὶ τὰ δρᾶματα, γιὰ νὰ φέρη τὴν πνοὴ τῆς ἀγάπης καὶ νὰ σπείρη τὸν σπόρο τῆς ἀλληλεγγύης, δὲν εἶναι ἕνα ἄτομο ποῦ φορεῖ σιὸν τύχη τὸ ρᾶσο τοῦ κληρικῶ. Εἶναι ἡ προσωποποίηση τῆς θείας συγκαταβάσεως, τὸ εὐμόλο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανομοῦ.

Ὁ κηπᾶ Γρηγόρης, ἔντερα ἀπὸ τὴν ἀνωθεν «κλήση», ποῦ ὁ συγγραφεὺς τὴν περιγράφει μὲ ἀξιοθαύμαστο τρόπο, ἔντερα ἀπὸ τίς δραματικὲς στιγμὲς τῶν ἀνθρώπινων ἀδυναμιῶν του, ποῦ ἀκολοθοῦν συνδυασμένες ὑποβλητικώτατα μὲ τὴ θλασισιὴ φουρτοῦν (σὲλ. 22-26), νοιώθει βαθύτατα τὸ νόημα τῆς ἀποστολῆς του καὶ καταβάνει σιὸν πολιτεία μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ ἐκπληρωθῇ μὲ ἐγκαρτέρηση καὶ μὲ αὐτοθυθία τὴν ἐντολὴ ποῦ τὸς ἐόθηκε.

Ἐκεὶ ὁ συγγραφεὺς τοποθετεῖ τεχνικώτατα τὸν παλιὸ συμβαθητῆ του, τὸν πλούσιο τώρα βομῆχανο Ἀργυρὸ καὶ τὸς φέρνει σὲ μιὰ δραματικὴ σύγκρουση, ποῦ εἶναι σύγκρουση ὄχι δύο ἀτόμων, ἀλλὰ δύο κόσμων. Ἀπὸ τὴ μιὰ μερὶ ὁ κόσμος ὁ πνευματικὸς ποῦ ἀναζητεῖ τὴν «ψυχικὴ γαλήνη». Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ ὄλο σιὸς, ποῦ ἔχει γιὰ ἰδανικὸ του τί: «χαρὲς τῆς ζωῆς». Καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοῦς ἡ σύγκρουση, ἡ δυσαρμονία, ἡ ἀναστέτωση, ἡ ἀγωνία, ἡ δυστυχία.

Ὁ παπᾶ Γρηγόρης περὶ ἀνάμεσα σιὸν πάθη καὶ σιὸν ἐρείπια γῆματος ἀπὸ ἀγάπη καὶ καλωσύνη, ἀπὸ νόση καὶ θῆληση. Τὸ χιόνι ἔχει καλύψει ὄχι μόνο τὴν πολιτεία, ἀλλὰ καὶ τίς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων, ποῦ τὸς θέρνει ἀλύπητα ἡ ἀρρώστια καὶ ἡ δυστυχία. Κεὶ αὐτοὶ, ἄλλοι τυφλωμένοι ἀπὸ τὰ πάθη τους, ἄλλοι παράστρατημένοι ἀπὸ τὴν ἀγνοία τους, μένουν ἀπομονω-

μένοι, χωρισμένοι, περξηγημένοι καὶ δυστυχῆς.

Ὁ συγγραφεὺς περιγράφει μὲ ἐξωρτιστὴ δύναμη αἰσθημάτων καὶ λόγου τὴ δραματικὴ πορεία τοῦ ἐμπνευσμένου ἱερέως ἀνάμεσα στὴ δυστυχία. Κι' ἐκεῖ πού ἔλα τὸ φαινόμενο δείχνουν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα μέσθ σ' ἐκεῖνο τὸ πηχτὸ ψυχικὸ σκοτάδι, ὃ παπᾶ Γρηγόρη βροῖκει τὴν πρώτη ἀκίνα στὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν (σελ. 59). Καὶ νά! Παίρνοντας μὲ προσοχὴ καὶ λαχάρια αὐτὴ τὴν ἀκίνα μέσα στὴ ζεστὴ καρδιά του, τὴν περιφέρει ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι, ἀπὸ τὸ πῶ ἀθλιο ἐργατικὸ χαμόσυτο ὡς τὸ πῶ λαμπρὸ μέγαρο, ἀπὸ τὴν πιὸ ἔρημ καὶ ταπεινὴ ψυχὴ, ὡς τὴν πιὸ διεφθαρμένη. Καὶ φάχοντας μὲ ἔπιμονὴ καὶ ἐπιμονὴ μέσθ σὲ ὄλες, βρίσκει κι' ἄλλες ἀκτίνες, ἅς εἶναι καὶ κάποιες σπῆτες, καὶ δυναμώνει ὁλοένα καὶ μεγαλώνει τὸ πρῶτο φωσικὸ καὶ τὸ κάνει σιγά-σιγὰ φῶς, «τὸ ἄριο φῶς», πού σκορπίζει τὸ πηχτὸ σκοτάδι καὶ φέρνει τὴν ὁμόνοια, τὴν καλωσύνη, τὴν ἀλληλεγγύη, τὴν Ἀγάπη.

Γύρω ἀπὸ τὸ κεντρικὸ αὐτὸ νόημα ὁ συγγραφεὺς πλέκει τὴν πολυσύνθετη σύνθεση τοῦ ἔργου του, μεταδίνοντας σ' αὐτὸ μὲ τὸν θερμὸ καὶ δυνατὸ παλμὸ τῆς καρδιάς του, καὶ τὰ πηγάδια καὶ πλοῖα πνευματικὰ καὶ λογοτεχνικὰ χαρίσματά του. Εἶναι ἓνα ἄξιο καὶ ἀριστο μυστιώδη Νεοχριστιανικῆς Τέχνης, πού ἀξίζει κάθε ἔπαινο καὶ κάθε σεβασμὸ.

M. N.

Κλέωνος Β. Παράσχου: «Βιογραφία». Ἀθήναι 1951.

Ἡ αὐτοβιογραφία δὲν εἶναι μόνο ἓνα ἀπὸ τὰ δυσκολότερα εἶδη καλλιτεχνικοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πιὸ ἐπικίνδυνα. Διότι εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενο νὰ παρασυρῆ ὁ συγγραφεὺς σὲ καθαρὰς ἀτομικὰ περιστατικά, ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικά, πού ἢ περιγραφῆ καὶ ἢ ἀναλύσῃ τους νὰ μὴ ἐξυπηρετοῦν κανένα πλατύτερο σκοπὸ καὶ νὰ μὴ προκαλοῦν ἐπομένως κανένα γενικώτερο ἐνδιαφέρον. Ὁ κ. Κλέων Παράσχος, ἐκτός ἀπὸ ἐλάχιστας ἐξαιρέσεις μὲ προσωπικὰ ἐπεισόδια καὶ περιπέσεις ἀνημντες, μπόρεσε στὸ σύνολο ν' ἀποφυγῇ τὸν σκόπελο καὶ νὰ δώσῃ τὴν ψυχικὴ του αὐτοβιογραφία μὲ τὴν ψυχολογικὴ διεύθυνση καὶ παρατηρητικότητα, μὲ τόσο βάθος στοχασμοῦ καὶ κρίσεως, μὲ τόσο εὐλικρινή, συχνὰ ἐκρηκτικὴ ἐξομολογητικὴ διάθεση, ὥστε νὰ πλουτίσῃ τὸ ἔργο του μὲ γενικώτερες ἀντιπροσωπευτικὰ στοιχεία. Διαδίδοντας κανεὶς τὴν ψυχικὴ του βιογραφία, νοιώθει, μέσα στὰ προσωπικὰ βιώματα, στὰ συναισθήματα καὶ στὶς σκέψεις ἐνὸς πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἔντονος καὶ ζωντανὰς ἀπηχῆσεις ἀπὸ τὴν ἀνησυχία, τὴ λαχάρια, τὴν ἀγωνία τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας.

Μέσθ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀγωνία, πού ὁ συγγραφεὺς — μὴ λεπταίσθητὴν ψυχικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία — τὴν αἰσθάνεται καὶ τὴ ζεῖ μὲ ἰδιαίτερη ἐνταση, ἐξωρρίζει, ἀνήσυχη καὶ ταρταμένη, ἢ ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ. Ὁ συγ-

γραφεὺς νοιώθει μὲ ἀληθινὸ ἄγχος τὸ σκοτεινὸ κενόν, πού δημιουργεῖ μέσα του ἢ ἀπιστία. Καταλαβαίνει πὺς δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύτρωση ἀπὸ τὴν πίστη. Καὶ βιώνει ἐναγώνια τὴν ψυχὴ πρὸς τὸν Ὁδρανὸ. «Ζηλεύω δούος πιστεύου. — γράφει στὴ σελίδα 79 —, θὰ ἦταν ἢ πιὸ μεγάλη μου εὐτυχία ἂν μπορούσα νὰ πιστέψω, γιὰτὶ αὐτὸ θ' ἀφάνιζε ἴσως ἢ θὰ μετρίαζε μέσθ μου τὴν ἀγωνία τῆς φθορᾶς. Ἐγὼ ὅμως παραδέρνω στὴν ἀπιστία μου, προσμένω, ἐλπίζω τὸ ἀνέλπιστο, λέω δὲν μπορεῖ, θάρσει καὶ σὲ μένα μὴ μέρθ ἢ πίστη». Καὶ στὴν σελίδα 168, ἔπειτα ἀπὸ ἀγωνιώδη ἐρωτήματα πού βρίζει στὸν ἐαυτὸ του, καταλήγει σὲ μὴν ἀδίστακτη ὁμολογία: «Σωτηρὴς δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνο στὴν πίστη».

Τ' ὁμολογεῖ, τὸ ἀναρωτῆζει, ὅμως δὲν κατορθώνει τελικὰ νὰ βρῇ αὐτὴ τὴ σωτηρία. Κι' ἐξακολουθεῖ νὰ «παραδέρνη» στὴν ἀπιστία του. Ὑπάρχουν μάλιστα σημεία καὶ σκέψεις μέσα στὸ ἔργο, πού παρανοοῦν τὸ νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ ὅμως μένει πάντα ἢ προσμονή, ἢ ἐλπίδα, καὶ περσότερο ἀκόμα: ὁ πόθος νὰ ἔλθῃ κάποια μέρθ ἢ πίστη. «Ὡ! Ἄν ἔλθῃ — ὅπως τὸ εὐχόμεσθε καὶ τὸ ἐλπίζουμε — ὁ συγγραφεὺς δὲν θὰ βρῇ μόνο τὴ «μεγάλὴ εὐτυχία» πού ἀναζητεῖ, ἀλλὰ καὶ θὰ διεκτισθῆ μὲ χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση πὺς θὰ ζωογονηθοῦν, θ' ἀνανεωθοῦν καὶ θὰ ἐλοκληρωθοῦν οἱ δημιουργικὲς πνευματικὲς δυνάμεις του.

M. N.

Κωνστ. Α. Βοβολίνη: «Τὸ Χρονικὸν τοῦ Παρασσοῦ». Ἀθήναι 1951.

Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ ἓνα ἐξαιρετικὸ Μνημετὸ Λόγου, πού ἔνις ἄξιος μελετητῆς καὶ συγγραφεὺς ὅπως μὲ τὴν ἀγάπη του καὶ μὲ τὸν πνευματικὸ του μόχθο, γιὰ νὰ τιμῆσῃ ἓνα μεγάλο ἔργο, τὸ ἔργο τοῦ Φιλολογικοῦ Σιλλόγου «Παρασσοῦ». Μὲ ἱστορικὴν ἀριότητα, μὲ πλήρη καὶ ἐξαντλητικὴ ἐμπειριστικότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ παλμὸ αἰσθηματος καὶ μὲ δύναμη ἐκφράσεως, ὁ κ. Κωνστ. Α. Βοβολίνη κατόρθωσε νὰ στήσῃ καὶ νὰ λαξύσῃ ἓνα ἀληθινὸ μνημετὸ «ἐς αἶε», ἀντάξιο τοῦ «Παρασσοῦ» καὶ πιὸ πλατιά ἀκόμα: ἀντάξιο τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος. Δίνοντας μὲ τὴν μερφή τοῦ «Χρονικοῦ», ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ γνήσια καὶ οὐσιαστικὰ γνωρίσματα τῆς ἱστορικῆς μελέτης τῆ φωτεινῆς πορείας τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τοῦ «Παρασσοῦ», ὁ συγγραφεὺς συμπλέκει ἀριστοτεχνικώτατα τὸ θέμα του μὲ τὴν πορεία τῆς ὅλης πνευματικῆς ζωῆς τῆς χώρας μας. «Ἐτοὶ ἢ ἱστορία τῶν 85 χρόνων τοῦ «Παρασσοῦ» γίνεται ἢ ἱστορία τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδος. Καὶ τὸ ἔργο τοῦ κ. Βοβολίνη πέρανει — πολὺ δικαία — ἀνάλογες διαστάσεις καὶ ἀξία μέσα στὴν σύγχρονη πνευματικὴ μας δημιουργία.

M. N.

Συνεχίζον τὸ Ἰνστιτοῦτον Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ἱγίεινης τὴν ἐκδοσὶν τῶν

βιβλίον τῆς σειράς «Ψυχολογία καὶ Ζωή», μᾶς ἐνεφάνισεν τὸν παρελθόντα μῆνα μίαν νέαν ἐργασίαν τοῦ ψυχιάτρου κ. Ἀρ. Α. Ἀσπιώτη μὲν τὸν τίτλον: «Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ οἰκογένεια.»

Ἀπὸ τὰ φλέγοντα θέματα τῆς συγχρόνου ζωῆς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τοῦ ἐφήβου πρὸς τὴν οἰκογένειάν του ἀποτελεῖ ἀληθῶς μίαν ἀπὸ τὰς βραχέας προϋποθέσεις τῆς ὁμαλῆς προσαρμογῆς τοῦ νέου εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸ κοινωνικόν του περιβάλλον. Εἰς τὰς ἡμέρας μας μάλιστα κατὰ τὰς ἁποικίας καὶ ἡ οἶκο, ἐνεία, ὅπως καὶ δολοκλήρος ἢ ἐθνικὴ μας οἰκογένεια, ἐξέρχεται ταλαιπωρημένη ἀπὸ τὰς σκληρὰς δοκιμασίας τῆς τελευταίας δεκαετίας, προβάλλει ἐπιτακτικῶς ἢ ἀάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως καὶ τῆς ἀνασυστάσεως τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἠμπορήσῃ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀποστολὴν τῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῶν βλαστῶν τῆς εἰς ἀξίας προσωπικότητάς.

Λίαν ἐπικαίρως ἐπομένως ἔρχεται τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Ἀσπιώτη νὰ ἀποτελέσῃ β. ἤθημα καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ νέου ἐφήβου. Μὲ τὸ ὄρος καὶ τὴν μεθοδικότητα ποῦ μᾶς εἶναι γνώριμα ἀπὸ τὰς προσηγομένους ἐκδόσεις ὁ σ. ἀναλύει τὸ θέμα εἰς τὰς ποικίλας ἀπόψεις του καὶ ἐξετάζει ἀπὸ τὴν ἰδιὴν σκοπιάν τῆς ἰδιότητος τ. υ. ὡς Ψυχιάτρου, τὴν οἰκογένειαν ὡς περιβάλλον μὲ ψυχικὸν χαρακτῆρα, τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν ἐνὸς ἐκείστου τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, τὴν στάσιν καὶ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἐφήβου μέσα εἰς αὐτὴν καὶ τέλος τὸ ζήτημα τῆς κοσμοθεωριακῆς τοποθετήσεως τῶν γονέων ἔναντι τῆς ζωῆς καὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς.

Ὅτω ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ βιβλίου οἱ γονεῖς θὰ ἀποκομίσουν πλούσια διδάγματα τὰ ὅποια συνδυαζόμενα μὲ τὰς ἰδικὰς τῶν παρατηρήσεις καὶ τὴν προσωπικὴν τῶν πείραν θὰ βοηθήσουν εἰς τὰς ἀναγκαίας ἀναθεωρήσεις καὶ προαρμογὰς εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν των. Ὅσον διὰ τοῦς ἰσίους τοῦς νέους καὶ αὐτοί, εἴτε εἰς εὐνοϊκὸν εἴτε εἰς δυσμενῆς περιβάλλον διαβιοῦν, θὰ εὐρουν εἰς τὰς γρημὰς τοῦ β. β. β. τὴν ἐμπνησίαν πολλῶν προβλημάτων τὰ ὅποια τοῦς ἀπασχολοῦν καὶ τοῦς καταθλίβουν καὶ θὰ βοηθηθῶν εἰς τὸ νὰ λάβουν μίαν ὀρθὴν στάσιν καὶ συμπεριφορὰν ἔναντι τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντός των.

Κ. Ι.

Σώτου Βασιλεῖα δὴ: «Ἡ τέχνη τοῦ τραγουδιοῦ». Ἐκδόσεις Ζαβαλλῆ. Λευκωσία 1951.

Τὸ βιβλίον ἔχει βέβαια παιδαγωγικὸν χαρακτῆρα καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξυπρέτησιν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν σπουδαστῶν τῆς μουσικῆς καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ τραγουδιοῦ. Ἐξετάζει ὁμοῦ τὸ θέμα του μὲ τόσο πλάτος, ἐσκινώντας ἀπὸ τὸ βυζαντινὸν μέλος καὶ τὸ δημοτικὸν μας τραγυδοῦ καὶ φθάνοντας εἰς τὴν σύγχρονον μελωδίαν καὶ χορωδίαν, καὶ δίνει εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ τεχνικὴν αὐτῆς ἔρευνά του τόσο ἀπλότητα, σαφήνεια καὶ ἐπαγωγικότητα, ποῦ κινεῖ ζωηρότητα τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἐκείνων ἀκόμη, ποῦ δὲν ἀσχολοῦνται μὲ τὴν τεχνικὴν τῆς μουσικῆς. Ἰδιαίτερα πάντως χρήσιμον—ἀναγκαῖον μὲν πορεῖ νὰ πῇ κανεὶς—εἶναι τὸ βιβλίον γιὰ τοῦς διδασκάλους καὶ σπουδαστὰς τῆς μουσικῆς, εἰ ὅποιοι θὰ ἔδρουν σ' αὐτὸ καὶ στίχοι ἄλλους τρεῖς τόμους ποῦ θ' ἀκαλουθησοῦν ἕναν ἐξαιρετικὰ πολῦτιμον βοήθον καὶ ὁδηγόν.

M. N.

★

Πολλὰ ἔχουν γραφῆ κατὰ τὰ τελευταία ἔτη διὰ τὰς θερινὰς κατασκηνώσεως τῶν νέων ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν εὐρείαν ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν κατασκηνώσεων καὶ ἐκ μέρους τοῦ κράτους, διὰ τοῦ ὄπουργεῖο Προνοίας καὶ ἐκ μέρους τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ὀργανώσεων, ἰδρυμάτων κλπ. Ἐδῶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ σημειώσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν ἐκδοσιν τοῦ β. β. β. τοῦ κ. Χριστοῦ Κ. Καμπέρου μὲ τὸν τίτλον «Κατασκηνώση», (Ἀθήναι 1951). Κάτοχος μίαν πολυτίμου κατασκηνωτικῆς πείρας τὴν ὅποιαν ἀπέκτησεν ὡς διευθυντῆς καὶ ἀρχηγῆς κατασκηνώσεων, ἐπὶ σειράν ἔτων, ὁ κ. Καμπέρου, ἐπιχειρεῖ μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν νὰ δώσῃ εἰς ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀγωγὴν τοῦ συγχρόνου νέου, μίαν πληρῆ εἰκόνα τῆς κατασκηνωτικῆς ζωῆς, τῶν σκοπῶν τῆς, τῶν προβλημάτων τῆς μέχρι καὶ τῶν τεχνικῶν ὀργανωτικῶν λεπτομερειῶν τῆς. Μὲ ταχικὸν κίνητρον τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ παιδί—ὅπως καὶ ὁ ἴδιος τονίζει—ὁ κ. Καμπέρου, προσφέρει τὸν χρησίμον αὐτὸ βιβλίον, ἀπαραίτητον βοήθημα δι' ὅσους συμμετέχουν εἰς Κατασκηνώσεως εἴτε ὡς ἀρχηγοὶ εἴτε ὡς στελέχη αὐτῶν.

Κ. Ι.

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» — Ἐκδ. Χριστ. Ἐνώσ. «Ἀκτίνες. Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύστη 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 35-023 — Θεσσαλονίκης: Ἀγ. Σοφίας 38. — Πειραιῶς: Τσαμαδοῦ καὶ Κολοκοτρώνη 67. — Ἰπεύθυνος: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία: Φαβιέρου 39α, Ἀθήναι (1).—Ἐτησίαν συνδρομὴ δρχ. 25.000, ἐξωτερικοῦ δολλ. 3.—Προῖστ. τυπογραφείου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομ. γαλῆ 176.—Χειρῶγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, ἐν ἐπιστρέφονται.

Τυπ. «Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἐταιρείας Α. Ε. Παπαδιαμαντοπούλου 44

Ἐκμετάλλουσιν: Ἀλεξάνδρον Φιλοπούλου